Marcel Achard

AŞK AĞISI

Çeviren :
Lûtfi AY

MAARİF VEKÂLETİ
MODERN TİYATRO
ESERLERİ SERİSİ — 76

MCMLVIII

MAARİF VEKÂLETİ

Modern Tiyatro Eserleri Serisinde şimdiye kadar çıkmış olan tercüme piyesler:

			Krş.
1 — Evin İçi	M. Maeterlinck	*S. Eyüboğlu*	25
2 — Teklif	A. Çehov	*Gaffar Güney*	25
3 — Ayrılmak Zevki	J. M. Synge	*S. Eyüboğlu*	25
4 — Denize Giden Atlılar	J. Renard	*Orhan Burian*	25
5 — İnsan Sesi	J. Cocteau	*İ. Galip Arcan*	25
6 — Seyyah	Denys Amiel	*İ. Melih Devrim*	25
7 — Dünya Gözüyle	Ch. Vildrac	*Nurullah Ataç*	25
8 — Dördüncü	M. Piéchaud	*Fikret Âdil*	25
9 — Yalnız	H. Duvernois	*S. Eyüboğlu*	25
10 — Dirlik Düzenlik	G. Courteline	*N. Sırrı Örik*	25
11 — Candida	B. Shaw	*O. T. Günden*	60
12 — Yaşıyan Ölü	L. N. Tolstoy	*Râna Çakıröz ve Ş. S. İlter*	130
13 — Adalet	J. Galsworthy	*Adnan Balkış*	100
14 — Ekmek Elden	S. Maugham	*F. Gökyay*	90
15 — Kabahat Kendimizde	J. M. Barrie	*Orhan Burian*	100
16 — Horozibiği	M. Maeterlinck	*S. Eyüboğlu ve B. Tuncel*	40
17 — Pelléas ve Mélisande	Jules Renard	*Turgut S. Eren*	40
18 — Gönül Eğlencesi	A. Schnitzler	*Kemal Kaya*	60
19 — Babayiğit	J. M. Synge	*Saffet Korkut*	70
20 — Bir Gün İçinde	Georg Kaiser	*Kemal Kaya*	50
21 — Sadakat Bağları	J. Galsworthy	*Saffet Korkut*	80
22 — Karaağaçlar Altında	E. O'Neill	*Saffet Korkut*	80
23 — Ariane'la Mavi Sakal	M. Maeterlinke	*Y. Nabi Nayır*	30
24 — Marius	Marcel Pagnol	*A. S. Delilbaşı*	120

Marcel Achard

AŞK ACISI

(Le Mal d'Amour)

Piyes 3 perde,
1 prolog, 1 epilog

Sahne müziği: Van Parys

Çeviren:
Lûtfi AY

ANKARA 1958 — MAARİF BASIMEVİ

Her türlü basım ve yayım hakları Maarif Vekâletine, temsil hakları da çevirene aittir. Vekâletin müsaadesi alınmadıkça bu eserin metni tamamen, kısmen veya değiştirilerek alınamıyacağı gibi, çevirenin müsaadesi alınmadıkça da gerek profesyonel, gerek amatör sahne teşekkülleri tarafından oynanamaz ve radyofonize edilemez.

MARCEL ACHARD VE "AŞK ACISI"

Bugün olgunluk çağına varmış Fransız tiyatro yazarları arasında Marcel Achard'ın kendine mahsus, ayrı bir yeri vardır. Bunu, piyeslerinde, ele aldığı konuların ve kişilerin mahallî renkleri kadar, beşerî taraflarını da, komikliği içinde çok duygulu ve şiirli bir ifade ile, canlandırmaktaki ustalığına borçludur.

İlk büyük başarısı olan Voulez-vous jouer avec moâ?, *1923 de, Atelier'de, Dullin tarafından sahneye konulup oynandığı zaman bütün Paris (piyesteki iki sirk soytarısından birini, Mr. Grockson'u, bizzat oynayan) Marcel Achard'ı, Fransız komedisine yeni bir tazelik, çok hoşa giden yeni bir üslûp getirmeğe muvaffak olan parlak bir kaabiliyet olarak alkışlamıştı.*

Bu kaabiliyet sonraları, gitgide gelişerek, daha da parladı. 1924 de Louis Jouvet'nin sahneye koyduğu Malborough s'en va-t'en guerre, *1926 da Atelier'de oynanan* Je ne vous aime pas, *1928 de* La vie est belle, *1929 da* La belle Marinière *ve nihayet aynı yılda Jouvet'nin sahneye koyduğu* Jean de la Lune, *Marcel Achard'ı yavaş yavaş Fransız tiyatrosunun büyük şöhretleri arasına yükseltti. Bilhassa bu son eseri, Valentine Tessier, Louis Jouvet, Pierre Renoir ve Michel Simon gibi, zamanın büyük sanatçıları tarafından oynanmak taliine erdi. Michel Simon'un Clo-Clo rolündeki harikulâde kompozisyonu eserin şöhretini öylesine artırdı ve yaydı ki, aylarca sahnede oynandıktan sonra, iki defa da filme alındı. Bugün birçok tiyatro*

kitaplarında Jean de la Lune *'ün kazandığı başarı Michel Simon'un o roldeki başarısıyla birlikte anılmaktadır.*

∴

1899 da Lyon'da doğmuş olan Marcel Achard, hemşehrisi olan Dullin gibi, tiyatro alanında çalışmak, tiyatroyu meslek edinmek için, Birinci Dünya Harbini takibeden yıllarda, Paris'e gelmişti. Paris'teki ilk yılları büyük mahrumiyetler, sıkıntılar içinde geçmiş, hayatını kazanmak için gazetecilikle işe başlamış, sonra tiyatroya duyduğu büyük ilgi onu sahneye çekmiş, Vieux Colombier'de bir müddet suflörlük etmiştir. İlk piyeslerini orada iken yazıp oynattı. Ama bu sıkıntılı devre uzun sürmedi, yedi, sekiz yıl içinde üst üste yazdığı piyeslerle umumi bir ilgi uyandırmaya muvaffak oldu ve Jean de la Lune*'le, daha otuzunu aşmadan, tiyatroda kendisine, güzel vaatlerle dolu, sağlam bir yer edindi.*

1929 da Paris sahnelerinde yeni bir yıldız halinde parlamıya başlıyan Marcel Achard eser vermeğe devam etti. Hemen hepsi ilgi ile karşılanan sonraki piyesleri şunlardır:

Mistigri *(1930)*, Domino *(1931)*, Petrus *(1933)*, La Femme en blanc *(1933)*, Le Corsaire *(1938)*, Colinette *(1939)*, Mademoiselle de Panama *(1942)*, Auprès de ma blonde *(1946)*, Nous irons à Valparaiso *(1946)*, La Demoiselle de petite vertu *(1949)*, Le Moulin de la Galette *(1952)*, Les Compagnons de la Marjolaine *(1953)*, Le Mal d'Amour *(1955)*, Patate *(1957)*.

Görüldüğü gibi, Marcel Achard haylı verimli bir tiyatro yazarıdır. Şöhrete ulaştıktan sonra hemen her yıl bir piyes, bazan yılda iki piyes yazıp oynattığı olmuştur. Çok yazmanın iyi tarafları olduğu gibi, zararlı tarafları da vardır elbette... Bu yüzden bazı eserleri umulan büyük rağbeti görememiştir. Ama piyeslerin-

den hiçbirinin büyük bir başarısızlığa uğradığı da söylenemez.

Otuzdan fazla piyes, bir hayli da film senaryosu yazmış olan Marcel Achard'ın şimdiye kadar bir tek eseri sahnemize çıkmıştır: Le Moulin de la Galette. *Tevfik Sadullah'ın* Arpa Ambarı *adıyla dilimize çevirdiği bu piyes 1952 - 1953 mevsiminde, İstanbul'da, Küçük Sahne'de oynanmış ve büyük bir rağbet görmüştür. Bugün Devlet Tiyatrosu'nun sahneye koyduğu* Aşk Acısı (Le Mal d'Amour) *sahnemize çıkan ikinci eseri oluyor.*

***

Aşk Acısı, *Marcel Achard'ın sondan bir evvelki eseridir. Tercümesini meydana getirmiş olmamı da iyi bir tesadüfe borçluyum.*

1955 Haziranında, Paris'te, Bernard Bimont'la beraber, bir akşam Théâtre en Rond de Paris'ye gitmiştik. İlk temsilinden 32 yıl sonra yeniden sahneye konulan Voulez - vous jouer avec moâ?'*yı seyredecektik. Seyirciler arasında Marcel Achard da vardı. Yuvarlak tiyatroya pek uygun düşen, hattâ meydan tiyatrosu için yazılmış hissini veren bu eser, aradan çeyrek asırdan fazla zaman geçtiği halde, tazeliğinden, güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Genç bir kadro ile oynanan piyesi zevkle, mensur şiir dinler gibi seyrettik.*

Temsilden sonra, sanatçıları tebrik etmek için, Bernard Bimont'la sahneye gittik. Kulislerin alaca karanlığında, iri gözlükleriyle bir gece kuşunu andıran Marcel Achard da oradaydı. Otuz iki yıl önce, belki de boğaz tokluğuna, oynamış olduğu soytarı Grockson rolünü o gece pek güzel canlandıran Christian Duvalleix'i tebrik ediyordu.

Marcel Achard'la o akşam, sahne üzerinde tanıştık. Ben de, zaman aşımına uğramayan, bu güzelim piyesi için kendisini tebrik ettim. Bana:

— O benim ilk göz ağrımdır, dedi.

— Ama her zaman yüzünüzü güldürüyor...

— Evet, çektirdiklerini unutturuyor.

Sahnede, ayaküstü başlayan bu sohbet, Rond-Point des Champs-Elysées'deki Artistler Kulübü'nde, gecenin ileri saatlerine kadar devam etti. Marcel Achard Türkiye'yi, tiyatromuzu, neler yaptığımızı, neler oynadığımızı öğrenmek istiyordu. Kendisine tiyatromuzun durumunu anlattım. Bizde eserlerinden henüz bir tekinin tercüme edilip oynanmış olmasına üzüldü. Bundan cesaret alarak yeni bir piyesi olup olmadığını sordum, varsa ve müsaade ederse tercüme edip sahnemizde oynatmıya çalışacağımı söyledim. O zaman kulağıma eğilerek:

— Yeni bir piyesim var, dedi. Ama daha kimse ne olduğunu bilmiyor, ben de son rötuşlarını henüz yapmadım. Son şeklini verir vermez bir kopyasını size gönderirim. Belki Paris'te oynanırken Türkiye'de de oynanmıya başlar.

— Teşekkür ederim, fakat adını olsun öğrenemez miyim?

— Kimseye söylememek şartıyla peki: Dünyanın En Güzel Aşkı.

— Demek bir aşk piyesi?

— Evet, her zamanki gibi... Ama başka şeyler de var tabiî, kahramanlık ve alçaklık, sadakat ve ihanet, harb ve ölüm gibi...

— Müsveddeyi en geç ne zaman alabilirim?

— Ağustos sonlarında gönderebileceğimi umarım.

∴

Marcel Achard sözünde durdu. Müsveddeyi aldığım zaman eserin ad değiştirmiş olduğunu da gördüm. Dünyanın En Güzel Aşkı, Aşk Acısı *olmuştu. Birkaç gün sonra da, Paris gazetelerinde, piyesin Michodière tiyatrosunda provaya konulduğunu, baş rollerin Fran-*

çois Perrier ile Dominique Blanchar tarafından oynanacağını okudum.

İlk işim tabiî piyesi bir hamlede okumak oldu. Gerçekten güzel yazılmıştı. Marcel Achard, ince bir ustalıkla, Fransa'daki din savaşlarına karışan tarihî bir aşk masalından modern bir dram çıkarmasını, üç yüzyıl önce geçen vakayı, aynı dekor içinde, günümüzün olaylarına isabetle bağlamayı bilmiş, bizi güldüren, düşündüren, zaman zaman da gözlerimizi yaşartmaktan geri kalmıyan fantezilerle metnini süslemeyi de ihmal etmemişti.

Dünyanın en güzel aşkı, görünüşte, La Rochelle'i muhasara eden Ludovic de Rochenoire'la muhasara edilen şehrin ileri gelen protestan ailelerinden birinin güzel kızı Marie de Surgères'in aşkıydı. Şarkılar hep bu aşk için yazılmış, onlar için söylenmişti... Ama gerçekte dünyanın en güzel aşkı, belki kimsenin bilmediği bir başka aşktı: Ludovic'in şair seyisi ve silâhşoru Gaspard'la sevgilisi Stella'nın aşkı. Marcel Achard'ın Gaspard'ı bir çeşit Cyrano idi, efendisi ve kumandanı için hayatını tehlikeye atan, Marie'yi iki defa La Rochelle'den kaçırıp getiren gerçek bir fedai... Ludovic de muhasara fazla uzayınca sıkıntıdan, güzel Marie'yi unutup fedakâr silâhşorunun sevgilisine göz diken, vefasız, sahte bir âşık, alelâde bir erkek... Ne var ki dillere destan olan onun aşkıydı ve bugün müze halinde gezilen Surgères şatosunun ziyaretçilerine yalnız ondan ve sevgilisi Marie'den bahsediliyordu. Marcel Achard bize bu aşkın içyüzünü göstermek, onun yanısıra gölgede kalmış bir başka aşkın, gerçek bir aşkın bütün dramını yaşatmakla tarihe geçmiş, masal olmuş aşkların ve âşıkların içyüzünü, madalyanın ters tarafını da göstermek istemişti.

***

Paris'te benüz provaya konulmuş güzel bir piyesi, sıcağı sıcağına Türk seyircisine sunmak arzusunun

verdiği heyecanla derhal tercümeye başladım. Bir yandan da eserin bir ikinci kopyasını rahmetli dostum Reşat Nuri Güntekin'e gönderdim. Kendime ait bir tercümenin çalıştığım tiyatroda değil, İstanbul'da oynanmasını tercih edecektim. Reşat Nuri, Şehir Tiyatrosunun Edebî Heyeti'ndeydi. Birkaç gün sonra bana verdiği cevapta piyesi okuduğunu, çok beğendiğini, Heyette görüşüldüğünü, tercümesini hemen bitirip göndermemi beklediklerini yazıyordu.

Aşk Acısı *bu şartlar altında dilimize çevrildi ve 1955 - 1956 mevsiminde, Paris'te oynanırken, İstanbul'da da sahneye konulmak üzere Şehir Tiyatrosu'na gönderildi. Her an oynanması beklenirken, o mevsim nedense oynanamadı. Dahası var: tercümeyi âdeta ısmarlamış olan aynı Edebî Heyet, bir müddet sonra, bana eserin "ekseriyetle reddedildiğini" bildirdi. Bu arada Devlet Tiyatrosu Edebî Heyeti de tercümeyi inceledi ve repertuvara aldı.* **Aşk Acısı'nın** *1956 - 1957 mevsiminde Ankara'da oynanması için her şey hazırlandı. Dekorları, kostümleri yapıldı, roller ezberlendi, hattâ Paris'ten Van Parys'in orijinal sahne müziği de getirtildi.*

Ama, insanlar gibi, eserlerin de bir talii var. **Aşk Acısı'nın** *talii yaver olmadı... Geçen mevsim sonlarında sahneye konulmak üzere iken, Adana Tiyatrosunun açılışında* **III. Selim'in** *oynanması, eserin bellibaşlı kişilerini oynayan sanatçıları Ankara'dan ayırınca, temsil çaresiz bu mevsime kaldı. Bu mevsim, eski tevziatta rol almış olan sanatçıları bir araya getirmek bir türlü kaabil olmadı. Bunlardan bazıları askerlik vazifelerini yapmıya çağırılmışlardı. Eseri sahneye koymak işini üzerine almış olan değerli dostumuz Şahap Akalın ilk tevziatta mühim değişiklikler yapmıya da kıyamıyordu. Böylece* **Aşk Acısı'nın** *temsili gene geriye kaldı...*

Şimdi 1957 - 1958 mevsiminin kapanmasına iki hafta kala sahneye konuluyor. Bunun tiyatroda zaman zaman başgösteren âni zaruretlerden ileri geldiğinde şüphe yoktur. Aynı sahnede yerini aldığı eser mevsim sonuna kadar dayanamazdı, seyircisi azalmıştı. Yerine dekoru, kostümü, bellibaşlı rol sahipleri hazır yeni bir eser, bir fedai eser lâzımdı. Bu Aşk Acısı *oldu.*

Fedailik Aşk Acısı'*nın özünü, ana tema'sını teşkil ettiği için daha güzel bir seçim de yapılamazdı. Bu bakımdan Ankara'lı seyircilerine bir mevsim sonunda, iki haftalık bir zaman için gösterilmesine pek üzülmüyorum.* Aşk Acısı'*nın bir tiyatro eseri olarak güzelliği, cazibesi, buruk tadı, seyircide lâyık olduğu ilgiyi uyandırırsa, ileride her zaman tekrar edilebilir, afişteki yerini tekrar alıp sahnede yaşamaya hakkı olan tabii ömrünü her zaman tamamlıyabilir, diye düşünüyorum.*

15 Mayıs 1958 *Lûtfi AY*

AŞK ACISI

BUGÜNÜN KİŞİLERİ:

JULES CRÉCY, müze muhafızı ..... **Kerim AFŞAR**
AMERİKALI GENÇ KIZ, ... **Gökçen HIDIR**
ELISA, müze muhafızının karısı ..... **Handan URAN**
MICHALET, BOURDILLE } **civardaki başka bir müzenin muhafızları**
MÜZE MÜDÜRÜ

GEÇMİŞ ZAMAN KİŞİLERİ:

GASPARD FERRÉOL ..... **Kerim AFŞAR**
LUDOVIC DE ROCHENOIRE ..... **Haldun MARLALI**
MÜŞAVİR LAUBARDEMONT ..... **Suat TAŞER**
SAIMPOL ..... **Muammer ESİ**
ESCARGASSE ..... **Attilâ ELDEM**
STELLA ..... **Handan URAN**
MARIE DE SURGÈRES ..... **Gökçen HIDIR**
CÉLIE **Ayten KAÇMAZ**

Vaka, La Rochelle'den 25 kilometro uzaktaki, Surgères şatosunun büyük divanhanesinde geçer. — Muhasaradan önce, muhasara sırasında ve muhasaradan çok sonra.

Aşk Acısı **ilk defa 17 Mayıs 1958 akşamı, Ankara'da, Üçüncü Tiyatro'da, yukarıda adları yazılı Devlet Tiyatrosu sanatkârları tarafından oynanmıştır. Eseri, Ulrich Damrau'ın dekor ve kostümleri, Van Parys'in orijinal sahne müziği ile, Şahap Akalın sahneye koymuştur.**

(Ankara temsillerinde Michalet, Bourdille ve Müze Müdürü rolleri ile bundara ait sahneler çıkarılmıştır.)

TEK DEKOR

Şato II. Henri zamanında inşa edilmiştir. Fakat mobilyalar XIII. Louis zamanına aittir. Seyircinin soluna düşen tarafta, muhafız bölüğüne açılan kapı. Dipte, muazzam bir şömine. Şöminenin şapkası altına yerleştirilmiş gizli bir mekanizma, ocağın arkasını hareket ettirmekte ve burası bir nevi hücre gibi bir yere açılmaktadır. İkinci plânda, sağda, dışarıya açılan oldukça geniş bir kapı. Birinci plânda, sağda, ağaçlar görünen geniş bir pencere.

Birkaç tabure; muhteşem ve tarihî iki koltuk. Ağır bir masa.

PROLOG

Yaşadığınız günlerde.

1955 dekorunu 1627 dekorundan ayıran hiçbir fark yoktur. Duvarlar bile pek az kirlenmiştir, çünkü kararmıyan o güzelim Saintogne taşından yapılmıştır. Bütün fark, mobilyayı ziyaretçilerden korumak için, sahne boyunca uzatılmış meşin bir korkuluktan ibarettir.

Muhafızla genç kız girerler.

Muhafız genç, yakışıklı, aydın yüzlü, düşük boylu, parlak gözlü bir adamdır. (Yazlık) üniformasiyle kasketi biraz rengini atmıştır.

Genç kız, güzel, çok dikkatli, çok hevesli bir Amerikan üniversitelisidir. Sırtında Sachs'dan alınmış yazlık bir rop vardır.

MUHAFIZ. — Basamağa dikkat edin!

GENÇ KIZ, Amerikan şivesiyle konuşmaktadır. — Mersi.

MUHAFIZ, Hayretle. — Efendim?

GENÇ KIZ. — "Mersi" dedim.

MUHAFIZ, Özür dileyerek. — Affedersiniz! yanlış anladım gibi geldi de. Buralı olmadığınız görülüyor. *(Şairane)* Bütün şatoyu mu gezmek istiyorsunuz, yoksa bellibaşlı yerlerini mi?

GENÇ KIZ, Kuvvetle. — Bütün şatoyu!

MUHAFIZ. — İki saat sürer... Hattâ iki saat bir çeyrek!.. Her şeyi adam akıllı gezip görmek istiyorsanız.

GENÇ KIZ. — Acelem yok.

MUHAFIZ. — İki yüz frangı da gözden çıkarmak lâzım.

GENÇ KIZ. — Buyurun, işte.

MUHAFIZ, Sağlam bir Fransız şivesiyle. — Thank you!.. başlıyorum. *(Ezber okur gibi, isteksiz isteksiz anlatır.)* Bildiğiniz gibi, La Rochelle'den yirmi beş kilometre mesafede kâin olan Surgères şatosu 1543 de inşa edilmiştir, fakat kimin tarafından inşa edildiği iyice bilinemiyor. Surgères Dükaları, bugün mevcut olmayan Aunis eyaletinin, büyük protestan ailelerinden birine mensuptular... Şato La Rochelle'in düştüğü muhtelif muhasaralarda mühim bir rol oynamıştır.

GENÇ KIZ. — Çok çabuk konuşuyorsunuz. İyice anlıyamıyorum. Hangi muhasaralar?

MUHAFIZ. — Sahi, affedersiniz... New-York'tan geliyorsunuz her halde...

GENÇ KIZ. — Daha uzaklardan... San-Fransisco'dan!..

MUHAFIZ. — Ya, hakkınız var tabiî... fakat din muharebelerinden bahsedildiğini duymuşsunuzdur her halde?

GENÇ KIZ, Öğrenmek hevesiyle. — Protestanlarla katolikler arasında, değil mi?

MUHAFIZ. — Tamam. İşte... La Rochelle protestanların kalesiydi. Başları derde girdi mi — ki o devirde sık sık da giriyordu (sırf hatırlatmış olmak için meselâ Vassy ve Saint - Barthélémy katliâmlarını zikredeceğim) — La Rochelle'e kapanıyorlardı. Takip edebiliyor musunuz?

GENÇ KIZ, Amerika'lılara has bir tasdik işaretiyle. — Hn... Hn..

MUHAFIZ. — İşte o zaman onları muhasara altına alıyorlardı. Fakat onlar buna kıs kıs gülüyorlardı...

GENÇ KIZ. — Gülüyorlar mıydı?

MUHAFIZ. — Çünkü müttefikleri olan İngilizler onları denizden besliyorlardı.

GENÇ KIZ. — Ah! evet... Ré adasından, değil mi?

MUHAFIZ. — Tamam, doğru ama adaya pek ihtiyaçları da yoktu. Malûm ya, her İngiliz bir ada demektir. *(Güler, fakat genç kız gülmez. Onun ciddiliği karşısında muhafız biraz bozulmuştur.)* Evet, ne diyordum. Tabiî bu vaziyetten, ne de olsa, Kıral XIII. Louis ile nazırı Richelieu'nün bir hayli canları sıkılıyordu.

GENÇ KIZ, Alâkalanmış. — Kardinal de Richeliou mu?

MUHAFIZ. — Dediğiniz gibi. Kıral ile Richeliou, buna pek kızmışlardı. Bunun üzerine onlar da şehri muhasara ettiler.

GENÇ KIZ. — Evet ama, protestanlar buna kıs kıs gülüyorlardı, değil mi?

MUHAFIZ. — Pek o kadar değil. Çünkü Richelieu — hiç de aptal olmadığından — sahile bir dalgakıran yaptırmayı akıl etmişti. *(Anlaşmış olduklarını anlatmak isteyen bir eda ile)* O. K.?

GENÇ KIZ, Gülümsiyerek. — O. K. şimdi hatırladım.

MUHAFIZ. — Kıralcılar ordusunun çadırları şehrin etrafını kuşatmıştı. Bizim şato da onlara umumî karargâh vazifesini görüyordu.

GENÇ KIZ. — Surgères'lerin protestan olduklarını zannediyordum?

MUHAFIZ. — İyi ya işte. Kardinal de şatolarına konmak, *(Anlamıyacağını hatırlıyarak)* şatolarına el koymak ve oraya silâhşorlarını yerleştirmek için bunu fırsat bilmişti...

GENÇ KIZ, Hayranlıkla. — Ah! silâhşorlar mı?

MUHAFIZ, Soldaki kapıyı işaret ederek. — Şu gördüğünüz kapı muhafız kıt'asının nöbet beklediği yere açılıyordu. Kumandanın odası birinci katta idi...

GENÇ KIZ, Tehalükle. — Kumandanları M. de Rochenoire'dı değil mi?

MUHAFIZ. — Evet. Bütün Surgères'ler, dük, oğlu Marki Jacques ve güzel Marie şehre gitmişler, konaklarına sığınmışlardı.

GENÇ KIZ. — Ya! Marie de onlarla beraber miydi?

MUHAFIZ. — Maalesef. Önceleri vaziyet o kadar tehlikeli değildi. Katolikler La Rochelle'e girebiliyor, protestanlar da şehirden çıkmayı göze alabiliyorlardı.

GENÇ KIZ. — Bunlar beni hiç alâkadar etmiyor...

MUHAFIZ, Tarafsızca. — Beni de.

GENÇ KIZ, Heyecanla. — Siz bana onlardan bahsedin!

MUHAFIZ. — Ya! Demek onlardan! Anlaşıldı...

GENÇ KIZ. — Bana Ludovic'le Marie'yi anlatın.

MUHAFIZ, Coşarak. — Memnuniyetle!

GENÇ KIZ. — Buraya XIII. Louis'yi anlatmanızı dinlemeğe gelmedim, tabiî.

MUHAFIZ. — Tabiî, hele bizim sevdalılara o kalleşliği ettikten sonra...

GENÇ KIZ. — Ooo!

MUHAFIZ, Toparlanarak. — Affedersiniz! Ağzımdan kaçtı. Fakat, biliyor musunuz, hakikaten pek çirkin bir hareket yaptı.

GENÇ KIZ. — Ya!

MUHAFIZ. — İstese onları bir sözle kurtarabilirdi... ama Kardinalden korktu... Bunu düşündükçe tepem atıyor.

GENÇ KIZ. — Demek ki biribirilerini çok sevmişlerdi?

MUHAFIZ, Şivesi daha da bâriz bir şekil almıştır. — Sevmek ne kelime, büyük ve hakikî bir aşktı bu, tam mânasiyle bir "beautiful love". *(Bundan sonra hep aynı hararetli ifade ile konuşacaktır.)* Evet. Bu şatoda büyük bir aşk macerasının gerçekten yaşanmış olduğunu söyliyebiliriz. Burada dünyanın belki de en güzel aşkı var elimde.

GENÇ KIZ. — Elbette! Çünkü nihayet... Romeo ile Juliette... Tristan'la Isolde, belki daha güzel aşklar. Ama sahiden olmuş şeyler değil ki.

MUHAFIZ, Hafiften küçümser bir eda ile. — Şairlerin icadı!

GENÇ KIZ. — Halbuki Ludovic de Rochenoire'la Marie de Surgères... Marie ile Ludovic... Ludovic ile Marie...

MUHAFIZ, Ne de olsa biraz hayretle. — San - Fransisco'da da onlardan bahsediliyor mu?

GENÇ KIZ. — Hayır. Bordeaux'da oturan bir arkadaşım anlatmıştı...

MUHAFIZ. — Ne olursa olsun, gene de güzel bir şey.

GENÇ KIZ, Hülyalı. — Ludovic ile Marie...

MUHAFIZ. — Böyle âşıklarla, yığın yığın ziyaretçiyi reddetmek zorunda kalmalıydım. Hele hikâyesi sanıldığından çok daha güzel olduktan sonra.

GENÇ KIZ. — Çok daha mı güzel?..

MUHAFIZ. — Fakat La Rochelle, o Dört Çavuşlar kulesiyle pek müthiş bir rekabet yapıyor. Zamanımızda politika aşkın yerini de aldı.

GENÇ KIZ. — Çok doğru!

MUHAFIZ. — Bereket versin hâlâ gelip giden ecnebi ziyaretçilerim var!

GENÇ KIZ. — Dört Âşıklar çeşmesi için söylenenler doğru mu?

MUHAFIZ, Mühimseyerek. — Yes!

GENÇ KIZ, Pek inanmıyarak. — Bir yüzük atmak kâfi mi?

MUHAFIZ. — Tamam. Çeşme dört mezarın üstündedir. İçine bir yüzük attınız mı, senesi içinde muradınıza erer, aşka kavuşursunuz...

GENÇ KIZ, Çok hayran. — Well... Well...

MUHAFIZ. — Evet, ama... dikkat edin! saadete değil. Aşka.

GENÇ KIZ. — Çok yüzük atan oluyor mu?

MUHAFIZ. — Gitgide daha az. Bugünkü aşklarda, daha çok mesut olmağa ehemmiyet veriliyor.

GENÇ KIZ, Hülyalı. — Oh! Ben bir tane atacağım.

MUHAFIZ. — Çok iyi edersiniz. Bana öyle geliyor ki siz onlara göre bir ziyaretçisiniz.

GENÇ KIZ. — Teşekkür ederim.

MUHAFIZ. — Zaten, size Marie de Surgè-

res'in portresini göstereceğim. Size benziyen bir hali var.

GENÇ KIZ, Müstehzi. — Siz de Ludovic de Rochenoire'ı andırıyorsunuz. Tipleriniz tamamiyle aynı, öyle değil mi?

MUHAFIZ, Samimî. — Ne münasebet, hayalimden bile geçmez. *(Dalgın)* Hayır, ben, daha ziyade, belki Gaspard'a benzerim.

GENÇ KIZ. — Gaspard mı?

MUHAFIZ. — M. de Rochenoire'ın seyisi ve kâtibi *(Belli belirsiz bir üzüntüyle)* Gaspar'dan bahsedildiğini hiç duymadınız mı?

GENÇ KIZ. — Duydum. Dört mezardan biri onunki imiş. Efendisinin yanına gömmüşler.

MUHAFIZ. — Asıl efendisi onun yanına gömülmek istedi.

GENÇ KIZ. — Anlattıklarına bakılırsa fevkalâde bir insanmış, değil mi?

MUHAFIZ. — Burada o kadar çok fevkalâde insan var ki ne yapacağınızı şaşırırsınız. Ne için Dört Âşıklar çeşmesi dendiğini hiç düşünmediniz mi?

GENÇ KIZ. — Hayır. Beni alâkadar eden Ludovic'le Marie.

MUHAFIZ, Kendini tutamıyarak. — Hata ediyorsunuz, belki. *(Tashih ederek)* Onlar da çok iyi, tabiî... çok... çok iyi...

GENÇ KIZ. — O katolikti, sevgilisi de protestan, değil mi?

MUHAFIZ. — Tabiî. Bu gibi hallerde daima olduğu gibi, her şeyin, herkesin onlara karşı olması icabediyordu. Eh! Öyle de oldu zaten... Aileleri, şefleri, hattâ Tanrıları bile karşı oldu onlara.

GENÇ KIZ, Hayretle. — Tanrıları bile!

MUHAFIZ. — Sonra, gururları da! Nasıl bir gururları vardı bilseniz! Bugün sözü bile edilmiyen şeylerden biri de bu. Öyle iken hiçbir şey onlara mâni olamadı.

GENÇ KIZ. — Her şeye rağmen evlendiler, değil mi?

MUHAFIZ. — Evet. *(Düşünceli)* Acaba pek fazla ziyaretçi çekmemelerinin sebebi bu mudur...

GENÇ KIZ, Hayretle. — A!

MUHAFIZ. — Hem sonra bir müddet için mesut da olmuşlardı. Ziyaretçi bakımından bu da pek lehlerinde bir şey değil.

GENÇ KIZ. — Sahi mi?

MUHAFIZ. — İyi ki Kadinal de Richelieu, Ludovic'in başını uçurttu. Marie de bunu haber alınca zehir içerek canına kıydı. Yoksa başbaşa ihtiyarlayıp giderler, kimse de onların adını bile anmazdı.

GENÇ KIZ, Hülyalı. — Ne garip.

MUHAFIZ. — Ne yaparsınız? Başkalarının saadeti kimseyi alâkadar etmiyor.

GENÇ KIZ. — Yoo, beni ediyor meselâ. Belki de Amerika'lı olduğum için.

MUHAFIZ. — Ne yaparsınız! Onlar ezelden kaybulmuş, nasipsiz çocuklardı. Bizim memlekette denildiği gibi, yıldızları küskün âşıklar.

GENÇ KIZ, Hülyalı. — Nasipsiz çocuklar!

MUHAFIZ. — Bakın, şu koltuğu görüyor musunuz, işte güzel Marie zehiri o koltukta içti. Beyaz elbiselerinin en güzelini giymişti. Sonra şurada yere düştü... Bakın bir plâka bile koydular, görüyor musunuz? "Marie de Surgères burada can vardi, büyük aşkı uğruna..." *(Bir sessizlik)* O devirde insanlar daha çok ıstırap çekiyorlarmış.

GENÇ KIZ. — Aşk ne güzel şey!

MUHAFIZ. — O kadar güzel ki, bazan insanın aklı duruyor.

(Bir sessizlik.)

GENÇ KIZ. — Sahi mi?

MUHAFIZ. — Belki biraz izam ediyorum, ama sanmam. *(Vâkıf bir eda ile)* Üçyüz yıldanberi bu memleketin genç kızları, gece uykuya dalmadan önce, şu duayı ediyorlar:

"Ludovic'in başı için
Ludovic'in ve Marie'nin
Sevdiğimle evleneyim!"

(Genç kıza) Belki siz de bu küçük duayı edebilirsiniz; ne çıkar?

GENÇ KIZ, Hafifçe. — Zamanımızda artık evlenilmiyor...

MUHAFIZ, Tatlı tatlı alaycı. — Affedersiniz, bilmiyordum.

GENÇ KIZ, Kısa bir sükûttan sonra. — Tabiî şato perili olacak?

MUHAFIZ, Hayretle. — Neden, tabiî? Hayır, hiç de perili değil...

GENÇ KIZ, Biraz hayal kırıklığına uğramıştır. — Ya! Öyle zannediyordum.

MUHAFIZ. — Çok şükür ki hortlak rolü oynamak için geri gelmemişler, yoksa gözümden düşerlerdi.

GENÇ KIZ, Gülerek. — Gözünüzden düşerler miydi?

MUHAFIZ, Rencide olmuş gibi. — Elbette! Acınacak ne halleri var! Kim istemez onlarınki gibi bir hayatı! Kısa ve güzel!

GENÇ KIZ, Ateşli. — Bana hepsini anlatacaksınız, değil mi?

MUHAFIZ. — Hepsini, her şeyi. Hattâ kimsenin bilmediklerini, kendi kendime keşfettiklerimi de...

GENÇ KIZ. — Aman ne güzel! Talihim varmış!

MUHAFIZ, Biraz yüksekten. — Victor Cousin'in kitabı oldukça esaslıdır, vesikalara

dayanır. Arşivci ve paléographe (*) Mösyö Chaussin de bu meseleye dair çok dikkate değer bir risale neşretti.

GENÇ KIZ. — Ne iyi etmişler!

MUHAFIZ. — Yalnız, bu efendiler sadece tarihçi. Bana gelince, bu merak, vakıa benim vazifem, ekmek param, doğru. Ama aynı zamanda bütün hayatım da.

GENÇ KIZ. — Bravo!

MUHAFIZ. — İnsan mazinin muhafızlığını ederken, o maziyi biraz da kendi içine sindirmeden edemiyor.

GENÇ KIZ. — Right!

MUHAFIZ. — Hani, yerin kulağı vardır, derler ya, emin olun dili de var. İşte size ispatı!

(Meşin korkuluğu çözerek şömineye doğru gider. Gizli bir düğmeye basar. Şöminenin arkası kendi üzerinde dönerek açılır, gizli bir hücre görülür.)

GENÇ KIZ. — Oh!

MUHAFIZ.— Gizli hücre. Karışık zamanlarda çok faydalı bir şey. Terreur devrinde, Surgères'lerin sonuncusu burada otuz üç gün kaldı.

BİR KADIN SESİ, Üst kattan. — Jules?

MUHAFIZ. — Ne var?

KADIN SESİ, Dik ve hâkimane. — Yukarıya gel biraz!

(*) Eski serlere ait yazıları çözüp okuma mütehassısı.

JULES. — Nasıl olur, canım, imkânı yok.

KADIN SESİ. — Dikkat et, Jules! Tepemi attırma!

JULES, İzah etmek isteyerek. — Ziyaretçi var, gezdiriyorum!

KADIN SESİ, İmalı imalı. — Sanki bunun ne demek olduğunu bilmiyoruz...

(Genç kız irkilir.)

JULES, Genç kıza, kendini müdafaa etmek istiyerek. — Sizi temin ederim ki...

KADIN SESİ. — Özür dile ve derhal buraya gel.

JULES. — Fakat, yavrucuğum...

KADIN SESİ. — Haberin olsun, senden de, o meşhur âşıklarından da bıktım, usandım artık.

JULES. — Öğleyin, yemekte konuşuruz bunları!

KADIN SESİ. — Damarıma basma, fena bir şey yaparım!

JULES. — Ondan eminim! Ama bırak da çalışayım, vazifemi yapayım. Unutma ki müzenin muhafızıyım!

KADIN SESİ. — Güleyim bari! Yaş 33! Daha birinci sınıf muhafız bile olamadın!

JULES. — Ne yapalım, kör talih!

KADIN SESİ. — Birazdan gösteririm ben sana kör talihi!

(Üst katta bir kapı, silâh patlar gibi şiddetle kapanır.)

JULES. — Onların aşkı yüzünden sakın kendiminkini unuttum, zannetmeyin.

GENÇ KIZ, Sıkılarak. — Bir şey zannettiğim yok.

(Jules hücreye girer.)

KADIN SESİ. — Seni alçak, rezil seni!

JULES, Hücreden başını uzatarak. — Ne dedi?

GENÇ KIZ, Gülümsiyerek. — Mühim bir şey değil, zannederim! Adınız Jules, öyle mi?

JULES, Pek nazik. — Evet, Jules Crécy. Girdiğim meslek için daha uygunu bulunamazdı. İki defa tarihî bir ad. Sezar (İsa'dan 44 yıl önce), Crécy muharebesi (1346).

(Hücreye girmiştir, oradan bir çekmece ile çıkar.)

GENÇ KIZ. — Nedir o?

JULES, Coşarak. — Marie'nin bütün mektupları! Ludovic'in ona yazdıkları!

GENÇ KIZ, Hayranlıkla. — Ah, ne güzel!

JULES. — Merak etmeyin, onları herkese göstermem. Ama siz başkasınız, size gösterirsem onların da hoşuna gidecek gibi geliyor bana.

GENÇ KIZ, Mütehassis olarak. — Thanks!

JULES. — Size onlardan bir tanesinin, rastgele bir parçasını okuyayım. Bakın, şu, Rochenoire'in mektubundan. *(Boğuk bir sesle, ateşli ateşli okur.)* "Sizden gelmiyen bir felâket, Marie, benim için bir felâket olamaz!"

GENÇ KIZ. — Ah! Bana böyle mektuplar yazan olsaydı!...

JULES, Coşarak. — Hepsi de böyle yazılmış mektuplar! Hattâ daha hâzin olanları bile var!

GENÇ KIZ. — Sahi mi?

JULES. — Şarkının dediği gibi *(Şarkı söyler).*

"Aşk acısı dertlerin en büyüğü...
Hekimler de ona derman bulamaz..."

GENÇ KIZ. — Peki ya o, Marie neler yazıyor?

JULES. — O mu?... *(Başka bir mektup paketinden bir tanesini alarak)* Onun yazdıkları çok sade ve güzel şeyler! *(Okur)* "Babam dualarını Fransızca okumağı tercih etti diye, senden vazgeçmiyeceğim..."

GENÇ KIZ, Çekmecenin içine bakarak, dehşetle. — Kan, kan var o madalyonun üstünde!..

JULES. — Onların kanı değil, değil ama, ne çare? Büyük bir aşk, dinamit gibidir. Başkaları için de tehlikelidir.

GENÇ KIZ. — Ya!

JULES. — Elbette. Etraflarında çok aşk vardı, çok kin de, ama daha çok aşk. Size öteki mezarları da göstermeliyim.

GENÇ KIZ. — Oh, anlatsanıza...

JULES. — Anlatmağa çalışacağım. Tabiî,

bunları lâyıkiyle anlatabilmek için insan şair olmalı. Bense bir muhafızdan, bir müze muhafızından başka bir şey değilim. *(Üst kata doğru bir göz atarak)* Birinci sınıf bile olamamış bir muhafız.

GENÇ KIZ. — Ne olur, anlatın...

JULES. — Hem sonra, benim gibi bir erkek... Bu hikâyeye gür sesli, güzel bir delikanlı isterdi.

GENÇ KIZ. — Ne olur...

JULES. — Ve güzel cümleler! Ağzımdan kabasaba şeyler çıkarsa, şimdiden beni mâzur görmenizi rica ederim. Aksine güzel şeyler söyliyecek olursam, bunlar benim sözlerim olmıyacak...

GENÇ KIZ. — Anlatın artık...

JULES. — Başlıyorum. Fakat işin garibi şu ki... Bu hikâyeyi lâyıkiyle anlatmak için, önce onlardan bahsetmemek lâzım. On dakika kadar, kendi kendinize, ne için yalnız Gaspard'la meşgul olduğumu soracaksınız. Sonrası için bu zaruri de ondan.

(Müzik - Işık azalmağa başlar.)

Hemen hemen her şey, burada, bu salonda geçti. Salon tıpkı tıpkısına şimdi gördüğünüz gibi idi. Söylediğim gibi, tssadüf Mösyö de Rochenoire'la silâhşorlarına bu şatoyu vermişti, babası ve kardeşi Marki ile beraber La Rochelle'e sığınmış olan Marie'nin şatosunu. Vakit sabahın altı suları idi...

BİRİNCİ PERDE

Muhasaradan önce- Kasım 1627

Sahne tekrar aydınlandığı zaman, Süvari Başçavuşu (Kardinalin silâhşoru) masa başında oturmaktadır. Escargasse dipteki kapıdan girer. Arkasında, gölgede bir hışırtı hissedilir.

SAİMPOL. — Kim bu kadın?

ESCARGASSE. — Kadın değil, bir erkek Başçavuşum!

SAIMPOL, Neşeli. — Nerden anladın?

ADAM, Işığa doğru ilerliyerek. — Müşavir Laubardemont, Kardinal de Richelieu hazretlerinin fevkalâde murahhası.

(Laubardemont, tıpkı tıpkısına Alfred de Vigny'nin tarif ettiği gibidir: "İntikam almak için ne zaman emin ve eli çabuk bir adama ihtiyacı olsa Kardinalin daima sağa sola gönderdiği bir çeşit yırtıcı kuş." Sırtında adliye müşavirlerinin giydikleri kırmızı cübbe vardır. Saimpol'ün gülüşü dudaklarında donup kalmıştır, ayağa kalkarak:)

SAIMPOL. — Affınızı dilerim, Ekselâns. Loşlukta farkedemedim.

LAUBARDEMONT, Keskin bir sesle. — Kumandanınızla konuşmak istiyorum.

SAIMPOL. — Mösyö de Rechenoire bura-

da değil. Yaralandı, cerrah yarasının tekrar açılmasından korkuyor.

LAUBARDEMONT. — Kendisine tebliğ edilecek bazı emirler var.

SAIMPOL. — Başüstüne, efendim. *(Çıkmak üzeredir.)*

LAUBARDEMONT. — Fakat daha önce, hayatını kurtaran o mert delikanlıyı tebrik etmek isterim.

SAIMPOL. — Ekselânsınız bir tehlike mi geçirdiler?

LAUBARDEMONT. — Yağmacının biri, beni soymak için, az kalsın öldürecekti. Tanımadığım o cesur delikanlı canımı kurtardı, o serseriyi de kaçmak zorunda bıraktı.

SAIMPOL. — Mükâfatı hakketmiş doğrusu.

LAUBARDEMONT. — Ben de biliyorum. Ama bu acayip adam lâf anlar takımından değil. Devriye kolu ikimizi de tevkif etmeseydi, eminim beni bırakıp gidecekti.

SAIMPOL. — Ekselânsınız bizi mâzur görsünler, devriyeler şafak sökerken rastladıkları herkesi tevkif ederler.

LAUBARDEMONT. — Mükemmel bir tedbir. Bu sayede o delikanlıya nankör olmadığımı ispat edebileceğim. İçeri girsin.

ESCARGASSE, Dipteki kapının önünde bir takım telâşlı hareketler yaptığı görülmektedir. — Girmek istemiyor. Gitmesi lâzımmış.

LAUBARDEMONT. — Mâni olsunlar!

ESCARGASSE. — Yarın gelirim, görüşürüz, diyor.

LAUBARDEMONT. — Hayır, şimdi!

ESCARGASSE. — Kendisine teşekkür etmiş olduğunuzu farzetmenizi rica ediyor.

LAUBARDEMONT. — Lüzumundan fazla nezaket gösteriyor. Çekin, içeriye alın. Ona mutlâka teşekkür etmek istiyorum, güzellikle olmazsa zorla.

(Escargasse, galiba biraz da mahsustan, adamı şiddetle ileriye doğru iter. — Gaspard, güzel, çok sevimli bir gençtir. O devrin edipleri, şairleri gibi giyinmiştir: Siyah elbise, siyah çorap, beyaz yaka, başı sargılıdır. İşin garibi tamamiyle müze muhafızına benzemektedir, belki de hikâyeyi onun ağzından dinlediğimiz için.)

GASPARD, Escargasse'a. — Bırak beni, ne itiştiriyorsun!

LAUBARDEMONT. — Mösyö de Rochenoire'ı bekliyorum.

ESCARGASSE. — Başüstüne, efendim. *(Çıkar)*

LAUBARDEMONT. — Gel, beni kucakla!

GASPARD. — O kadar ehemmiyetsiz bir şey için mi?

LAUBARDEMONT, Soğuk bir âzametle. — Nasıl? Müşavir Laubardemont'un hayatını kurtarıyorsun...

GASPARD, İrkilerek. — Ne? Siz miydiniz?

LAUBARDEMONT. — Sonra da buna ehemmiyetsiz bir şey mi diyorsunu?

GASPARD, Hafifçe. — Ne yaptığımın farkında değildim, sizi tanımamıştım.

(Saimpol dehşetle irkilir)

LAUBARDEMONT, Dona kalmış. — Ne demek istiyorsun yani, beni tanımış olsaydın kurtarmıyacak mıydın?

GASPARD, Hemen sözlerini tashih ederek. — Demek istiyorum ki rastgele dövüştüm. Kim olduğunuzu, liyakatınızı bilmeden.

LAUBARDEMONT. — Hah şöyle.

GASPARD. — Ben sizi ihtiyar bir kadın sanmıştım.

LAUBARDEMONT, Ciddiyetle. — Neden ihtiyar?

GASPARD. — Özür dilerim, müşavir hazretleri. Bana teşekkür ettiğizine göre, artık gidebilir miyim?

LAUBARDEMONT. — Hiç öyle şey olur mu? Ya mükâfatın?

GASPARD. — Evime gidip kendimi tedavı etmek istiyordum da.

LAUBARDEMONT. — Sahi. En mühimini unutuyordum. *(Saimpol'e)* Başından yaralanmış olduğu halde hayatımı kurtardı.

GASPARD. — Tek mazeretim de bu galiba.

LAUBARDEMONT, Soğuk, senli benli konuşmayı bırakarak. — Ya! Ne güzel de alay et-

mesini biliyorsunuz! Ama ben çok daha mâsum şakalar için insanları ipe çektirdim.

GASPARD, Yarı gönülden, yarı zoraki. — Sizi kurtardığıma ne iyi etmişim.

(Laubardemont'un tepesi atmıştır, ama kendini tutar)

LAUBARDEMONT, Soğuk soğuk. — Bir mükâfattan bahsetmiştim. Bu işi bitirelim artık!

GASPARD. — Müşavir hazretleri, mademki lûtfedip ısrar ediyorsunuz, sevdiğim kadın için bir yol tezkeresi imzalarsanız pek makbule geçecek.

LAUBARDEMONT, Küçümseme ile yüzünü buruşturarak. — Pekâlâ. Bu kadın karargâhta mı oturuyor?

GASPARD. — Hayır, benimle beraber, köyde oturuyor. Ufacık bir kulübede: bir oda, bir mutfak.

LAUBARDEMONT. — Şu halde size ait bir kadın?

GASPARD. — Onun gibi bir şey.

LAUBARDEMONT. — Demek ki günahkâr bir hayat yaşıyorsunuz?

GASPARD. — Arasıra. Fakat gitgide nadiren. Hiçbir muhasaraya benzemeyen bu muhasara ve hiçbir harbe benzemiyen bu harble öyle şeylere vakit mi kalıyor?

LANBARDEMONT. — Ve günah içinde mesut olabiliyorsunuz?

GASPARD. — Mesut mu? Bunu anlatmaya bile dilim varmıyor, siz anlayın artık.

LAUBARDEMONT. — Adınız?

GASPARD. Bir tereddütten sonra. — Gaspard Ferréol.

LAUBARDEMONT, Birdenbire alâkalanarak. — Nasıl, siz misiniz?

GASPARD. — Evet, benim.

LAUBARDEMONT, Ona gözlerini dikerek. — O meşhur Gaspard Ferréol demek sizsiniz, öyle mi?

GASPARD, Hoş bir tevazula. — Meşhur...

LAUBARDEMONT. — Mösyö de Rochenoire'ın seyisi ve kâtibi?

GASPARD. — Evet, o şerefe nailim.

LAUBARDEMONT. — Söylenenlere bakılırsa, şairmişsiniz de?

GASPARD. — Şair... yok canım. Küçük şarkılar yazarım, o kadar.

LAUBARDEMONT. — Bir tanesini ben de biliyorum galiba.

GASPARD. — Koltuklarımı kabartıyorsunuz.

LAUBARDEMONT. — Benim için yazdığınız şarkıyı.

GASPARD, Bitkin. — Çoktan unutmuştum.

LAUBARDEMONT. — Durun bakayım...

nasıldı?.. Ümit ederim ki hafızam beni aldatmaz. *(İnşad eder.)*

"Henri Laubardemont, müşaviri has,
Biliriz, şeytan'ın ta kendisidir."

GASPARD, Acele. — Kafiye tutsun diye. Sırf bunun için. Emin olun.

LAUBARDEMONT. — Bu başlangıç mükemmel. *(Tekrarlıyarak):*

"Henri Laubardemont, müşaviri has..."

GASPARD. — Daha demin söylediniz Ekselâns.

LAUBARDEMONT. — Kesmeyin rica ederim. Arkadaşınız da tamamını dinlemek zevkini tatsın. *(İnşad eder.)*

"Henri Laubardemont, müşaviri has
Biliriz, şeytanın ta kendisidir.
Yoktur melânette misli, menendi.
Ama gizli yapmaz, kalleş değildir
Surat da, cübbe de kızıl renklidir
Kanlı tamamkır boynuzlarını."

GASPARD. — Aslı astarı olmıyan sözler, efendim. Madam de Laubardemont'u tanımıyorum bile. Lâf olsun diye öyle yazmıştım.

LAUBARDEMONT, Anî bir öfke ile. — Zannetmem.

GASPARD, Hayretle ve samimiyetle. — İnanmıyor musunuz?

LAUBARDEMONT. — Bunları size kimin öğrettiğini de biliyorum.

GASPARD. — Böyle bir şeye nasıl ihtimal veriyorsunuz?

LAUBARDEMONT, Cevap vermez, hayret ve dehşet içinde kalmış olan Saimpol'e. — Siz ne dersiniz bu işe?

SAIMPOL. — Müşavir hazretleri beni mâzur görsünler. Anlamamak galiba daha iyi olacak.

LAUBARDEMONT', Gaspard'a. — Mösyö de Rochenoire'ın maiyetinde olduğunuza göre. silâhşorsunuz, değil mi? Hem de Kardinalin silâhşoru?

GASPARD. — Evet.

LAUBARDEMONT. — O halde kıyafet değiştirmenizin sebebini izah edebilir misiniz?

GASPARD. — Şey... işte... gayet basit.

LAUBARDENMONT. — La Rochelle'den geri dönüyordunuz da onun için, değil mi?

GASPARD. — Ben mi?

LAUBARDEMONT. — Taarruza uğramadan biraz önce, nehri sığ yerinden geçtiğinizi gördüm.

GASPARD. — Ekselânsınız yanılmış olmasınlar?

LAUBARDEMONT. — La Rochelle'e gitmek, yahut da oradan dönmek için olmasa, ne diye nehri geçeceksiniz?

(Bir sessizlik)

GASPARD, İstemiye istemiye. — La Rochelle'den geliyordum.

LAUBARDEMONT. — Hele şükür!

GASPARD. — Ne için olmasın? Onlarla harb halinde değiliz ya.

LAUBARDEMONT. — Belki değiliz. Ama protestanlar, dün bizden on iki kişiyi gene de ipe çektiler, bütün kabahatleri de şehre girmiş olmak.

GASPARD. — Biliyorum. *(Saimpol'e doğru dönerek)* Cahuzac'ın ne olduğunu soruyorduk. Pranga Kulesi'nde sallanıyordu. Rüzgâr müthişti, ama onu tanıdım.

SAIMPOL. — Zavallı Cahuzac! Ne iyi çocuktu!

LAUBARDEMONT. — Şimdi şu basit suale cevap vermenizi istiyorum. Nasıl oldu da sizi yakalamadılar?

GASPARD. — Yakalamaz olurlar mı? *(Yarasını göstererek)* İşte ispatı!

LAUBARDEMONT. — Yakaladılar demek? Kim yakaladı, peki?

GASPARD. — Kafama indirmekten kendini takdim etmeğe vakti olmadı.

LAUBARDEMONT. — Sizi nerede yakaladılar?

GASPARD. — Şey... orada... bir odada.

LAUBARDEMONT. — Sonra başınıza vurdu, öyle mi?

GASPARD, Düzelterek. — Başıma vurdular. Çünkü, birden, çoğalıverdiler.

LAUBARDEMONT. — Kaç kişi idiler?

GASPARD. — Bilmiyorum. Kalabalıktılar.

LAUBARDEMONT. — İkinci sualime cevap vermeniz galiba kolay olmıyacak. Neden sizi de asmadılar?

GASPARD, Şaşkın. — Ne dediniz?

LAUBARDEMONT. — Çok müsait bir durumda imişsiniz. Neden sizi asmadılar?

GASPARD, Şaşkınlığı artmıştır. — Mükemmel doğrusu! Sağ kalmış olmaktan suçluyum.

LAUBARDEMONT. — Aynı şeyi Cahuzac hayatiyle ödüyor. Siz ise başınızdan birkaç yara almakla yakayı kurtarıyorsunuz!

GASPARD. — Asılmadığım için mi beni kabahatli buluyorsunuz?

LAUBARDEMONT. — Sizi her şeyden çok suçlu gösteren bu, kıyafet değiştirmenizden, o sahte katolikliğinizden daha çok. Sizi yakalıyorlar da asmıyorlar, öyle mi? Peki neden? Ben size söyliyeyim. Biraz patakladıktan sonra kendilerinden biri olduğunuzu farketmişlerdir de ondan.

GASPARD. — Yahut da sadece kaçıp kurtulmuşumdur.

LAUBARDEMONT, Müstehzi. — Anlıyorum: dayak yemek hoşunuza gitmediği için rahat rahat, elinizi kolunuzu sallıyarak kaçtınız, değil mi?

GASPARD. — Kaçırdılar.

LAUBARDEMONT. — Kim kaçırdı?

GASPARD, Bir tereddütten sonra. — Bir kadın.

LAUBARDEMONT. — Tabiî. Tabiî, Anlaşılan La Rochelle'de de günah içinde yaşıyorsunuz.

GASPARD. — Pek muvakkat bir zaman için. Hem emin olun istemiyerek.

LAUBARDEMONT. — Ona ne şüphe.

GASPARD. — Bir vazife olarak yaptım bunu. Benden istenen bir hizmeti yapmış olmak için.

LAUBARDEMONT, Yumuşak. — İsteyen de Mösyö de Rochenoire, değil mi?

GASPARD, Zoraki bir gülüşle. — Mösyö de Rochenoire mı? Neden Mösyö de Rochenoire olsun?

LAUBARDEMONT. — Pek şaşırdınız?

GASPARD. — Sizin yerinizde olsam işlerine bu kadar karışmazdım.

LAUBARDEMONT. — Şimdi de bana emretmeğe mi kalkıyorsunuz?

GASPARD, Mülâyemetle. — Bir tavsiye, müşavir hazretleri... Müşavir olduğunuza göre tavsiyelere değer vermelisiniz!

ESCARGASSE, Girerek. — Mösyö de Rochenoire karargâhta değil, Ekselâns.

LAUBARDEMONT, Muzafferane. — Karargâhta bulunmayışını izah etmek kendisi için pek kolay olmıyacak.

SAIMPOL. — Belki Mareşal Schomberg çağırtmıştır.

LAUBARDEMONT. — Çabuk öğrensinler.

ESCARGASSE. — Başüstüne, Ekselâns. *(Çıkar.)*

LAUBARDEMONT, Gaspard'a sokularak. — Mösyö de Rochenoire protestanların şefleriyle beraber kırala karşı fesat kuruyor. Ve siz bunu biliyorsunuz.

GASPARD. — Şefimin bana bu derece itimadı olduğuna hükmettiğinize göre, benim de bu itimada lâyık olabileceğime hükmetseniz daha iyi olur zannederim.

LAUBARDEMONT. — Kardinal, lüzum gördüğüm tedbirleri almak için bana geniş salâhiyet verdi. Sizi konuşturmak için onları kullanacağım.

GASPARD. — İşkence de belki bunlara dahildir?.

LAUBARDEMONT. — Bir haine ve suç ortağına karşı her şey bana mubah görünür. Şüphesiz buna sizden çok ben üzüleceğim.

GASPARD. — İnanırım desem yalan olacak.

LAUBARDEMONT. — Elimden başka bir şey gelmese bile ruhunuzun selâmeti için dua eder, teselli bulurum.

GASPARD, Ne de olsa bunalmış. — Ya! Demek işin ucunda ölüm de var?

LAUBARDEMONT. — Sizi kurtarmanın tek çaresi bu galiba.

GASPARD. — Başka herhangi bir çareyi tercih ederdim.

SAIMPOL, Laubardemont'a, korka korka, fakat serzenişle. — Hayatınızı borçlu olduğunuz bir adam.

LAUBARDEMONT. — Adaletin kestiği parmak acımaz.

(Sür'atle çıkar.)

GASPARD. — İşler sarpa sarıyor.

SAIMPOL. — Öyle görünüyor.

GASPARD. — Nereye koşuyor böyle?

SAIMPOL. — Karargâhı sana karşı ayaklandırmağa, o geniş salâhiyetlerini kullânmağa.

LAUBARDEMONT, Girerek. — Az kalsın unutuyordum! *(Saimpol'e)* Arkadaşınızdan siz mes'ulsünüz, tabiî. Kaçacak olursa başınızı kurtaramazsınız.

SAIMPOL. — Tabiî.

(Laubardemont çıkar.)

GASPARD, Bir sessizlikten sonra. — Kabahat bende. Neden kurtarırsın keratayı? Bırak adamlar işini bitirsin, ondan sonra koş imdadına.

SAIMPOL. — Senin âdetindir zaten üstüne vazife olmıyan şeylere karışmak.

GASPARD. — Ne yapayım? İhtiyar bir kadına benzettim.

SAIMPOL. — Öyle olsa ne çıkardı?

GASPARD. — Tecavüz ediyorlar zannettim.

SAIMPOL. — Daha iyi ya!

GASPARD. — Ben adam olmam. *(Kısa bir sessizlik)* Bu sefer hapı yuttum.

SAIMPOL. — Galiba öyle!.

GASPARD. — Androkles'in hakkı varmış: Arslanları kurtarmalı, kaplanları değil.

SAIMPOL. — Atıp tutmanın faydası yok artık. Zaten burada değil.

GASPARD. — Bunun da bir müdafaa vasıtası olduğunu anlamıyorsun. İşi alaya vuruyorum. Çünkü ciddiye alacak halim yok.

SAIMPOL. — Bir tek ümit kapısı kalıyor sana: kaçmak.

GASPARD.—Seni öldürsün diye mi? Hem nereye kaçacağım? La Rochelle'e, Cahuzac'la nöbet değiştirmeğe mi? Yoksa başka tarafa mı? Peşimde Kardinalin polis hafiyeleriyle. Hem kaçmakla suçlu olduğumu kabul etmiş olmıyacak mıyım?

SAIMPOL. — Doğru.

GASPARD, Bunalmış. — Ne acayip harb! Dövüşen yok. Ama iki tarafta da insanlar ipe çekiliyor. Rochenoire hâlâ dönmedi. Kim bilir, belki o da aptalca ölüme atılmıştır!

SAIMPOL. — Dediğin gibi "işler sarpa sarıyor."

GASPARD, Müthiş bir isyan haykırışiyle. — Aptallar gibi gebermeğe niyetim yok benim.

SAIMPOL, Şefkatle. — Metin ol, kardeşim.

GASPARD. — En mesut olduğum, en çok sevildiğim sırada gebermek. *(Ellerini birbirine bitiştirerek dua eder.)* Allahım, beni kendine çekmek istiyorsan, bari bu yaşamak arzusundan, zevkinden kurtar beni. Duam, huzurunda makbul olsun.

SAIMPOL, Onu teselli etmek için. — İnsan hiç istediği kadar mesut olabilir mi, zannettiği kadar sevilebilir mi?...

GASPARD. — Ben mesudum ve sevildiğimden eminim.

SAIMPOL. — Şu halde çok acı bir şey bu.

GASPARD. — Saimpol, beni seversin değil mi?

SAIMPOL. — Elbette severim.

GASPARD. — Yaptığım iyilikleri söylemekten nefret ederim. Ama ne de olsa hayatını kurtardım.

SAIMPOL. — Doğru, kurtardın.

GASPARD. — İki defa.

SAIMPOL, İtiraz ederek. — Yoo. bak ikincisi...

GASPARD. — Neyse, canım, sen benimkini bir defa olsun kurtarmadın ya.

SAIMPOL. — Lâfı nereye getirmek istiyorsun?

GASPARD. — Şuraya getirmek istiyorum ki şimdi bana yardım etmek sırası sende.

SAIMPOL. — Memnuniyetle.

GASPARD. — Ama haber vereyim, senden istediğim yardım öyle küçük, basit bir şey değil. Dinle beni: şayet Laubardemont beni öldürürse...

SAIMPOL, İnanmaksızın. — Öldüremez.

GASPARD. — Galiba öyle olacak. *(Cümlesine devam ederek)* Yahut da öldüresiye hırpalarsa... Belki de biraz fazla hırpalamakla yetinecektir.

SAIMPOL. — Allah göstermesin.

GASPARD. — Ne ise, senden istediğim şu: kendim o işi yapamıyacak olursam, Stella'yı öldüreceksin.

SAIMPOL, Şaşırmış. — Stella'yı mı? O sevdiğin çingene kızını...

GASPARD. — Bugünkü kargaşalık içinde... Bir çingene kızı eksik olmuş ne çıkar... Kimse farkına bile varmaz.

SAIMPOL, İsyanla. — Ama o seni deli gibi seviyor.

GASPARD. — İyi ya işte, elini çabuk tutarsan, umurunda bile olmaz.

SAIMPOL. — Peki ama niçin?

GASPARD. — Çünkü, ne yapayım, onun bir gün beni unutacağını, bir başkasiyle mesut olacağını düşünürsem, icabettiği gibi ölemem.

SAIMPOL. — Sen yalnız kendini düşünüyorsun.

GASPARD. — Mutabıkız, onu öldürecek sin, değil mi?

SAIMPOL. — Belki de hiç kimse, hiçbir şey onu teselli edemiyecektir. Ne güzel bir şey, teselli kabul etmiyen bir kadın.

GASPARD. — Ben öyle şeylere güvenemem.

SAIMPOL. — Dinle beni. Hayır, dostum. Hoş bir şey değil bu!

GASPARD. — Bu kadar basit bir şeyi mesele haline mi getiriyorsun?

SAIMPOL. — Ne de olsa bir kadındır.

GASPARD. — Sanki hiç kadın öldürmedin de...

SAIMPOL. — Onları tanımıyordum.

GASPARD. — Evet ama, iyilik olsun diye de bu işi yapmıyordun.

SAIMPOL. — Hakkın var.

GASPARD. — Şu halde, ölürsem, anlaştık değil mi?

SAIMPOL. — Mademki bu kadar ısrar ediyorsun.

GASPARD. — Hem vakit geçirmeden, derhal! *(Bir hançer darbesi taklidi yapar.)*

SAIMPOL. — Derhal mi?

GASPARD. — Evet, derhal. Zavallı sevgilim, onda öyle bir yaşamak arzusu var ki, yesinden, kederinden faydalanmamak alçaklık olur.

SAIMPOL. — Dediğini yapmağa çalışacağım.

GASPARD. — Öyle şey yok. Yemin et yapacağına!

SAIMPOL. — Ben de seni iyi bir matah zannederdim!

GASPARD. — Yemin et!

SAIMPOL. — Meğer ne imişsin. İğreniyorum senden.

GASPARD. — Annenin başına.

SAIMPOL, Haykırarak. — Yemin ediyorum.

GASPARD. — Onu temizce hakla, e mi?

SAIMPOL. — "Temizce"si de ne demek oluyor?

GASPARD. — Demek istiyorum ki "Hainee ve bir tek vuruşta", hiçbir şeyin farkında olmasın.

SAIMPOL. Resmî. — Merak etme, sözüm sözdür.

GASPARD. — Teşekkür ederim. İşte şimdi biraz rahat nefes alıyorum. Artık darağaçlariyle, işkence sehpalariyle gelebilirler... Hiçbirine aldırdığım yok... Anlıyor musun? Bekliyorum onları.

SAIMPOL, Ona uzun uzun baktıktan sonra, için için. — Ne kadar da seviyordu!

GASPARD, Soğuk ve sert. — Olabilir. Ama seni alâkadar etmez. Sen istediğimi yap, ötesine karışma.

(Bir sessizlik)

SAIMPOL. — Darılma ama, senin halin - den hiçbir şey anlamıyorum. Bütün gece kızca - ğızı başka bir kadınla aldatıyorsun...

GASPARD. — Bilsen ne kadar üzülerek, tiksinerek...

SAIMPOL, İnanmıyarak. — Evet... şimdi de onu öldürmemi istiyorsun, öyle değil mi? Akıl, mantık yok bu işte.

GASPARD. — Hakkın var. Senden güç bir şey istiyorum. Sebebini anlamak hakkındır. Sana büsbütün gülünç görünsem bile. Dinle bak: Stella'yı seviyorum. Bu gece yaptığım her harekete, söylediğim her söze lânet ettim. Onu anlattım diye gurur duymuyorum, utanıyorum. Ve ümit ediyorum ki olup biteni hiçbir zaman bilmiyecektir.

SAIMPOL. — Öyle ise niçin yaptın bu işi?

GASPARD. — Kendimden de, ondan da daha büyük bir şey için. Ludovic de Rochenoire Marie de Surgères'le sevişebilsin diye. Ortalığı ayağa kaldırıp ağabeyisi ile babasına kendimi yakalatırken, o sevgilisini kaçırıyordu.

SAIMPOL. — Ha, şimdi anladım.

GASPARD. — Sen öylesine bir aşkın ne

olduğunu bilemezsin! İkisi de o kadar genç, o kadar güzel ve o kadar talihsiz ki.

SAIMPOL. — Kız melekler gibiymiş, doğru mu?

GASPARD. — Onları beraberken görmek lâzım. Onların yanında insanın yüreği kabarıyor. İnsan kendini daha fedakâr, daha da zeki hissediyor. Sevgilisinden ayrı o kadar ıstırap çekiyordu ki, onları birleştirmek için her şeyi göze alırdım. *(Gerçek bir şair olarak nesirden nazma geçer:)*

"Dünyanın en güzel aşkı,
Böylesine aşk kalmadı;
Koç yiğit bir delikanlı,
Sevdiği kız sırma saçlı,
Dünyanın en güzel aşkı.
Ama felek yâr olmadı."

SAIMPOL. — Şair değil misin, neler de söylersin!

ESCARGASSE, İçeriye girerek. — Mösyö de Rochenoire attan iniyor!

GASPARD, Büyük bir sıkıntıdan kurtulmuş gibi. — Çok şükür! Bugün ölmiyeceğim demektir. Tam sırasında geldi!

SAIMPOL. — Öyle.

GASPARD, Escargasse'a, merakla. — Yalnız gelmedi, değil mi?

ESCARGASSE. — Yoo, yalnız.

GASPARD. — Nasıl? Yanında sarı saçlı, maskeli bir kadın süvari yok mu?

ESCARGASSE. — Hayır.

GASPARD. — Nasıl olur? Bütün o gürültü, patırdı, kafamıza yediğimiz sopalar, hepsi boşuna mıydı? *(Yarasını gösterir)*

ESCARGASSE. — Belki de

(Rochenoire içeri girer. Sırtında süvari kumandanlarının seferî üniforması vardır. Çok gençtir ve, tabiî, güzeldir; halinde, tavırlarında askerî bir eda varsa da, göze çarpacak kadar kibar ve asildir. D'Artagnan'dan çok Buckingham'ı hatırlatır. Gaspard'la arasında büyük bir dostluk vardır: Gaspard'dan yana saygılı, fakat biraz ince istihza ile karışık. Rochenoire'dan yana yüksekten alaycı bir dostluk.)

GASPARD. — Nasıl? Her şey boşa mı çıktı, efendim?

ROCHENOIRE. — Az kalsın öyle oluyordu. Son dakikada karşımıza iki muhafız çıktı, Surgères'den. Birini Krantz hakladı, öbürünün de ben hakkından geldim galiba.

GASPARD. — Yaralı olduğunuz halde mi?

ROCHENOIRE, Neş'eyle. — Marie de geliyor. Sadık dört muhafızımla beraber.

GASPARD. — Onu İsviçreli muhafızlara mı emanet ettiniz?

ROCHENOIRE. — Bababsını öldürmek mecburiyetinde kalmak istemiyordum.

GASPARD. — Sizin için böyle bir tehlike olamazdı. Çünkü adamcağız bütün gece yalnız benimle uğraştı. Durmadan bacaklarımı tekmeledi.

ROCHENOIRE, Eğlenerek. — Yalnız bacaklarını değil, galiba kafanı da? Anlatsana, pek tuhaf birşey olmalı.

GASPARD, Bunalmış. — Evet, pek tuhaf. *(Şiddetli bir merak içinde)* Amiralden ne haber?

ROCHENOIRE. — Bu akşam, yahut da en geç yarın.

GASPARD. — Fevkalâde.

ROCHENOIRE, Çok sinirli. — Saimpol! La Rochelle yolunu gözetle. Dünyanın en güzel kızının dört nala geldiğini görünce arkadaşlarına haber vereceksin ve hepiniz ortadan kaybolacaksınız.

SAIMPOL. — Başüstüne, efendim.

GASPARD. — Daha önce, galiba Laubardemont'la meşgul olmak icabedecek.

ROCHENOIRE, Yerinden sıçrıyarak sözünü keser. — Ne! O burada mı?

GASPARD. — Evet. Niyeti bana işkence etmek, sonra da ipe çekmek. Ben de tabiî böyle olmamasını istiyorum.

ROCHENOIRE, düşünceli. — O asıl benim canıma susamıştır. Seninki onu pek alâkadar etmez. Seni olsa olsa cabadan öldürecektir.

GASPARD. — Neden olursa olsun ölmemeyi tercih ederim.

ROCHENOIRE, Aynı düşünceli eda ile. — Vaktiyle işlediğim ve zevk bile almadığım bir hatanın yıllarca sonra cezasını çekmek çok garip bir şey doğrusu.

GASPARD. — Nasıl? Madam de Laubardemont mu?

ROCHENOIRE. Biliyorsun zannediyordum.

SAIMPOL, Pencereden. — Ya! Demek o boynuzlar, sizdiniz?

(Escargasse şaşakalmıştır.)

GASPARD. — Bu adamdan sakınmalısınız, efendim. Dolayısiyle beni de korumalısınız.

ROCHENOIRE. — Sen hiç merak etme. Kardinal silâhşorlarını himaye etmesini bilecektir. Hattâ kendi müşavirlerine karşı bile olsa.

GASPARD. — İnşallah!

ROCHENOIRE. — Demek kendini yakalattın? E, anlat bakalım.

GASPARD. — Saat tam sabahın ikisiydi. Emrettiğiniz gibi.

ROCHENOIRE. — Kocası tam ikide mi eve döndü?

GASPARD. — Evet.

ROCHENOIRE. — Peki, nasıl yaptın bu işi?

GASPARD, Alaycı. — Gabrielle'le cilveleşirken, müthiş bir sakarlık edeceğim tuttu.

ROCHENOIRE. Pek hoşuna gitmiştir. — Bak hele!

GASPARD. — Bacağımla bir teneke ibriğe çarpıp devirdim, aynı zamanda pencerenin bir camını da şangır şungur indirdim.

ROCHENOIRE. — Mükemmel!

GASPARD. — Bir hayli de güç.

ROCHENOIRE. — Önce mi, sonra mı oldu bu sakarlık?

GASPARD. — Sonra, heyhat ki sonra. Emin olun bir hayli mücadele ettim. Stella'ya sadık kalmak istiyordum. Ama siz saat ikiye kadar beklememi söylemiştiniz, bense akşamın sekiz buçuğundanberi orada idim. *(Üzgün bir hareketle)* Dokuzu çeyrek geçe hepimizin namusu elden gitmişti.

ROCHENOIRE. — Henri de Surgères

içeriye girer girmez kafana indirmeğe başladı, değil mi?

GASPARD. — Aşağı yukarı öyle oldu.

ROCHENOIRE. — Ne dedi sana?

GASPARD. — Önce "A! Aman Allahım!" dedi. Rencide olmuş gibi görünüyordu.

ROCHENOIRE. — E, sonra!

GASPARD. — Birkaç dakika "A! Aman Allahım!" deyip durdu. Kapının önünde soluyor, kendine gelmeğe çalışıyordu. Sonra haykırmağa başladı: "Şu hale bakın, şu hale... olur şey değil!" diye.

ROCHENOIRE. — Amma da saçmalamış!

ESCARGASSE, Birdenbire. — Kaldı ki, bu da pekâlâ olağan bir şey.

ROCHENOIRE. — Başına gelirse, belki sen de pek olağan bulmazsın.

GASPARD. — Sonra bütün evi ayaklandırdı. Babası, akrabaları, dostları hepsi odaya düşüştüler. Başladılar kafama vurmağa.

ROCHENOIRE. — Ne ile?

GASPARD. — Bereket ki, silâhları yoktu. Ellerine ne geçtiyse. Böyle adamların eline neler geçebileceği insanın aklına gelmez, görülmemiş şey!

ROCHENOIRE. — Hâlâ gelen giden yok mu, Saimpol?

SAIMPOL. — Yok, efendim.

GASPARD. — Fakat asıl tuhafıma giden ne oldu bilir misiniz, ötekiler geldikten sonra onlara Gabrielle'i göstererek: "Bakın, şuna bakın... inanılır şey mi bu? Ne budala şeymiş... bana bunu yapmak, bana... beni aldatmak! Ne aptallık!" dedi.

ROCHENOIRE, Artık bu hikâye kendisini pek alâkadar etmemektedir. — Ne ise, her şey mükemmel olmuş. Ben tahmin etmiştim zaten: kocalar eski kocalar değil artık!

GASPARD. — Öyle demeyin. Kafamda bir delik var.

ROCHENOIRE. — Ehemmiyeti yok. Başka bir şey söylemedi mi?

GASPARD, Acı acı gülerek. — Hayır. Başına gelen felâketten başka bir şey düşünemiyordu. İnsanlar böyledir, kendilerinden başkasını düşünmezler.

ROCHENOIRE, İçten. — Ben de öyleyim, değil mi? Beni affet Gaspard, sana teşekkür ederim. Sayende biraz sonra belki de dünyanın en mesut adamı olacağım. Bunu hiçbir zaman unutmıyacağım.

GASPARD, Çok heyecanlı. — Efendimiz...

ROCHENOIRE, Aynı tonla. — Sen benim dostumsun. *(Müşfik bir istihza ile)* Öyle oldu -

ğunu da ispat ediyorum. Tehlikeli bir vazife çıkar çıkmaz hep sana vermiyor muyum?

SAIMPOL, Pencereden. — İşte geldiler.

ROCHENOIRE. — Hepiniz dışarı çıkın. Çabuk. *(Gaspard'a)* Şimdi korkmağa başladım.

GASPARD, Çıkarken, Saimpol'e. — Şimdi! Şimdi korkmağa başlıyor! Ah! Saimpol, aşk ne güzel şey; öyle anlar oluyor ki akıl, mantık işlemiyor.

(Üç asker çıkarlar. — Henüz çıkmışlardır ki, Marie de Surgères içeriye girer. Çok sarışındır ve, maskesi bu hususta bir hüküm vermeğe imkân bırakmıyorsa da, ihtimal ki, çok güzeldir de. Sırtında Düşes de Chevreuse'ü tasvir etmiş olan o meşhur at kıyafetine benzer bir elbise vardır. Asaleti Rochenoire'ınkinden daha az göze çarpacak gibi değildır. Çok gençtir ve konuşmaları bunu belli etmektedir. İki genç bir an sessizce bakışırlar. Marie maskesini çıkarır.)

(Müzik)

MARIE. — Demek sizdiniz? Bunu derhal anlamıştım.

ROCHENOIRE. — Hiç ümit etmemiş miydiniz?

MARIE, Hafif bir gülümsemeyle. — Etmiştim. Öyle olmasa burada olmazdım, canlı olarak.

ROCHENOIRE. — Beni affedin. Artık

sizin La Rochelle'de, başkaları için güzel olmanıza tahammül edemezdim. Babanızın taraftarları olsalar bile. Güzelliğinizin delilini size yalnız ben verebilirim. Size bakmak istiyorum. Yaşadığınızı görmek istiyorum. Benimle beraber yaşadığınızı görmek istiyorum.

MARIE, Çok kadınca bir tecessüs ile. — Peki ama muhafızlar ne oluyor? Beni kollarında kaçırmanın zevkini ve tehlikesini o kaba adama bırakmak, neden?

ROCHENOIRE. — Babanızı öldürmek mecburiyetiyle karşılaşmağa razı olamazdım. Yahut da kendimi ona öldürtmeğe.

MARIE, Tatlı. — Hakkınız var. Bu işi muhafızlara bırakmak daha doğru idi.

ROCHENOIRE, Sıkıntılı. — Krantz'ı tanıdınız değil mi?

MARIE. — Tabiî, zaten durmadan adınızı tekrarlıyordu. İçime dokundu bu hali. Belki yirmi defa bana: "Sakın, Matmazel, kendinize kıymağa kalkmayın! Sizi Mösyö de Rochenoire'a götürüyoruz." dedi.

ROCHENOIRE. — Mert ve sadık Krantz.

MARIE, Hoşlanmamak. — Ama gene de içi rahat etmiyordu. Serbest kalan koliyle beni sımsıkı göğsüne yapıştırıyor, canıma kıyarsam mâni olmak istiyordu. Sizi sevdiğimden pek emin değil.

ROCHENOIRE. — Belki de hakkı var.

MARIE. — Akılsızlık etmeyin. İki yıl oluyor, yirmi beş Haziranda, bu şato henüz bizimken, ağabeyimle beraber şu kapıdan girdiniz. Şu pencerenin önünde sizinle konuştuk.

ROCHENOIRE. — Siyah kadifeden bir at elbisesi giymiştiniz.

MARIE. — O andan itibaren, mahkûm olmuştum. Sizin mahkûmunuz. İki yıl size rastlamamak için ne mümkünse, hattâ mümkün olmayanı da yaptım.

ROCHENOIRE. — Kolay değildi, çünkü sizi arıyordum.

MARIE. — Şöyle düşünüyordum: "Bu adam beni seviyorsa, onu takip etmek için her şeyi terkedeceğim, her şeyi inkâr edeceğim." İşte o saat de geldi.

ROCHENOIRE. — Beni affedecek misiniz?

MARIE, Gülümsiyerek. — Yaşamak istiyorsam, elbette sizi affetmem icabedecek.

ROCHENOIRE. — Kendimi suçlu bulmuyorum. Surgères'ler bize karşı her şeyi denediler. Şatoyu bırakıp La Rochelle'e sığınmaları da bizi ayırmak içindi. Uzakta, düşmanlarımın arasında idiniz... Size ulaşamıyordum...

MARIE. — Mektuplarınızı alıyordum...

ROCHENOIRE. — Sizi kaybetmekten korktum.

MARIE. — Ve düşündünüz ki: "Belki şerefini lekelersem..."

ROCHENOIRE. — Ne dediniz?

MARIE. — Her şeyi apaçık görmek lâzım: şerefim lekelendi!

ROCHENOIRE, Coşarak. — Gene mi şeref meselesi! Nefret ediyorum şereften! Beni bu şeref meselesiyle ne kadar aldattınız. Böyle bir şey var mı acaba? Bakınız ben kendi şerefimi ne yaptım. Hiç pişman da değilim.

MARIE, Gülümsiyerek. — Sahi mi?

ROCHENOIRE. — Yemin ederim ki, sizin için alçaklık etmeğe, yalan söylemeğe, her zaman şerefimi lekelemeğe ve başkalarını ele vermeğe hazırım... Sizin için, her icabettiği zaman. Benim için en güç olan şeyi size vermek isterim.

(Bir sükût)

MARIE, Birdenbire senli benli konuşarak. — Sana teşekkür ederim. *(Ağır ağır, düşünceli)* Ben de, sana bir şeyler verebilirim: şerefsizliğimi kabul edebilirim. *(Devam ederek)* Senin elinde bir mağdur olmayı reddedebilirim. Senin suç ortağın olduğumu iddia edebilirim. Burada sırf kendi arzumla bulunduğumu söyliyebilirim.

ROCHENOIRE, Heyecanlanarak. — Marie...

MARIE, Gene ağır ve düşünceli. — Sana iffetimi, onların hakaretlerini ve ümitsizliklerini veriyorum. Sana şu anda duyduğum saadetin suçunu veriyorum. Sana Allahımı veriyorum, mademki onu bize karşı kullanmak istediler! Sana ezeli ve ebedi hayatımı veriyorum. Sana aldığın şeyi ve isteseydim müdafaa edebileceğimi pekâlâ bildiğin şeyi veriyorum. *(Neş'eyle)* Senin sevdiğin gibi bir kadın olmayı ümit ediyorum.

ROCHENOIRE. — Kadınların en iyisi, en çok sevileni.

MARIE. — Ne yapacaksın bu en çok sevilen kadını?

ROCHENOIRE. — Önce evleneceğim onunla.

MARIE — İstiyorsan öyle olsun.

ROCHENOIRE, Hayretle. — Sen istemiyor musun?

MARIE, Biraz acı bir istihza ile. — Başkaları için, evet. Ben, kendim evlenmiş olduğuma inanmıyacağım. Katolik olmayacağım. Ben, seni seven bir protestan kızıyım. Aşkının bir âyine bedel olduğuna hükmeden bir dinsiz. Babam dualarını fransızca okumaktan hoşlanıyor diye senden vazgeçmiyeceğim; fakat ben de dualarımı hep öyle okudum. Senin rahibinin kıyacağı nikâh benim için mutebet olmayacak.

ROCHENOIRE. — O halde?

MARIE. — Senin karın olacağım, ama Allah nazarında değil.

ROCHENOIRE, Cesareti kırılmış. — Mesut olamıyacaksın.

MARIE. — Yoo! Olacağım. Mesut olmak her şeyden evvel vazifem!

ROCHENOIRE. — Vazifen.

MARIE, Tashih ederek. — Vazifemiz ve tek mazeretimiz. Başkalarını bedbaht etmeyi kabul ettik. Şu halde, mesut olmalıyız. Çılgınca ve ebediyen mesut olmalıyız.

ROCHENOIRE, Neş'eyle. — Ben hazırım!

MARIE. — Çok şükür! İşte böyle mâkul ol! *(Ağır ağır, ciddiyetle)* Babamı unutacağım. Babamı çok severdim. Ağabeyimi, Jacques ağabeyimi unutacağım. *(Hafifçe)* Tuhaf şey. Krantz beni kaçırırken o nerelerde idi acaba?

ROCHENOIRE. — Onu meşgul edecek bir şey bulmuştum. Seyisim kendisini Gabrielle'in kolları arasında, ona yakalatıyordu.

MARIE. — Ya! Halbuki Jacques karısı ile ne kadar iftihar ederdi!

ROCHENOIRE. — Hiç de iyi etmediğini kendisine ispat ettim!

MARIE. — Fakat korkunç bir şey bu!

ROCHENOIRE. — Ne ehemmiyeti var? Karısını değiştirir, daha da mesut olur, yahut değiştirmezse, karısını daha iyi tanıyarak mesut olur.

MARIE, Ümitsiz bir tonla. — La Rochelle'e dönmem lâzım.

ROCHENOIRE, Korku ile. — Ne?

MARIE, Kederli. — Gabrielle'i öldürecektir. Buna yalnız ben mâni olabilirim.

ROCHENOIRE, İstihkarla. — O mu Gabrielle'i öldürecek? Onu yakaladığı zaman ne demiş biliyor musun? "Olur şey değil!" diye bağırmış.

MARIE. — Sesini duyar gibi oluyorum.

ROCHENOIRE. — Akrabalarına, dostlarına dönmüş, şunları da ilâve etmiş: "Ne budala şeymiş!... Bana bunu yapmak, bana!" *(Güler)* Bu adamın Gabrielle'i öldürebileceğini mi zannediyorsun?

MARIE, Telâş içinde. — Zannetmiyorum, bundan eminim. Hattâ herkesten çok onun böyle bir şey yapacağından eminim.

ROCHENOIRE. — Karısını sevmiyor ki, kadınlar ancak aşk yüzünden öldürülür.

MARIE, Gittikçe daha sinirli. — Jacques, La Rochelle'de herkesin ağzına düşecek, alay mevzuu olacak. Onu öldürecek, diyorum sana. Gabrielle'i kurtarmam lâzım.

ROCHENOIRE. — O kadar budala mıdır?

MARIE. — Surgères'lerin ne mantıksız bir şeref telâkkileri olduğunu bilmezsin sen! Sen yalnız beni tanıyorsun.

ROCHENOIRE, XVI. yüzyıl cynisme'i ile. — O halde, artık çok geç. Onu öldürmüştür bile.

MARIE. — Hayır, henüz böyle bir şey yapmadığını ümit etmek isterim. Ancak bu sabah onun yüzüne karşı gülecekler, o geçerken susacaklar. İşte o zaman şerefine leke sürüldüğünü hissedecektir. Onun için şerefsizlik başkalarında başlar.

ROCHENOIRE. — Beni şaşırtıyorsun.

MARIE. — Temenni ederim ki öyle olsun.

ROCHENOIRE, Çocukça bir hayranlıkla. — Her şeyi anlıyorsun, her şeyi biliyorsun.

MARIE. — On yedi yaşındaki bir kız, yirmi iki yaşındaki bir erkekten elbette daha akıllı, fikirli olmalıdır. Erkek bir alay kumandanı olsa bile.

ROCHENOIRE, Ehemmiyetle. — Peki, ya biz? Biz ne olacağız?

MARIE. — Allahın inayeti büyüktür! Gabrielle'i kurtarmam lâzım!

ROCHENOIRE. — Onu belki de ölmüş bulacağını, beni boş yere feda etmiş olacağını hiç düşünmüyor musun?

MARIE. — Ya sen, onu kurtarmak elimizde iken ölümüne seyirci kaldığımızı bilerek geçireceğimiz hayatın ne olacağını tasavvur etmiyor musun?

ROCHENOIRE. — İyi ama ağabeyin, şerefi lekelenmiş bir kızın sözünü dinler mi? Öyle ya şerefin lekelendi, daha biraz evvel bunu kendin itiraf ediyordun.

MARIE. — Henüz değil! Kimse beni görmezse, saat sekizden evvel de oraya dönebilirsem, saf ve lekesiz Marie de Surgères olarak kalacağım. Gabrielle'i de kurtaracağım.

ROCHENOIRE, Seslenerek. — Gaspard!

(Marie maskesini tekrar takar.)

GASPARD, İçeriye girerek. — Sizin hesabınıza çok mesudum, efendim!

ROCHENOIRE. — Acele ediyorsun! Atlar nerede?

GASPARD, Şaşırarak. — Ahırların önünde, her zamanki gibi.

ROCHENOIRE. — Teşekkür ederim. La Rochelle'e dönüyoruz.

GASPARD. — Yanlış işittim galiba. İkiniz beraber mi La Rochelle'e dönüyorsunuz?

ROCHENOIRE. — Asıl Madam dönüyor. Ben ileri karakollara kadar kendilerine refakat edeceğim.

GASPARD. — Peki, yaranız ne olacak? Yaranızı düşünün.

MARIE, Telâşla. — Yaralandınız mı?

ROCHENOIRE. — Bir şey değil, bir tırmık.

GASPARD. — Göğsünün tam ortasına yediği bir kılıç yarası. Tekrar açılacak diye cerrahın aklı başından gidiyor. Ayakta durması bile bir mucizedir.

ROCHENOIRE. — Ben La Rochelle'e gidiyorum.

GASPARD. — İşte hiç de işime gelmiyen bir karar. Laubardemont nerede ise dönecek. Siz de burada olmazsanız...

ROCHENOIRE. — Canım senden topu topu bir saatlik bir zaman istiyorum.

GASPARD. — Benden değil, Allahtan isteyin! Sizi kolayca öldürebilirler.

ROCHENOIRE. — Doğru!

MARIE, Maskelidir. — Oh!

GASPARD. — Ben de hemen arkanızdan ipe çekilmiş olurum.

ROCHENOIRE, Elini sıkarak. — Bir tehlikeye daha beraber atılıyoruz.

MARIE. — Ben istemiyorum.

ROCHENOIRE. — Sizinle geçireceğim bu

son saati, bir başkasına bırakır mıyım sanıyorsunuz?

GASPARD. — Fakat döneceksiniz, değil mi?

ROCHENOIRE', Neşeyle. — Bundan eminim.

GASPARD, Ağır ve düşünceli. — Demek istiyorum ki: dönmek için ne lâzımsa yaparsınız, değil mi?

ROCHENOIRE, Aynı ciddiyetle. — Sana yemin ederim! Fazla vaktimiz yok, gidelim Marie. *(Çıkar. Marie onu takip edecektir.)*

GASPARD, Onu bir işaretle durdurarak. — La Rochelle'e dönmek kararını siz mi verdiniz, Madam?

MARIE, Maskesinin altından. — Buna mecburum.

GASPARD. — Bu gece iki muhafızımız neden yaralandı? Ağabeyiniz beni, az kalsın, niçin öldürüyordu? Niçin kafamda bu delik açıldı, biliyor musunuz? Çünkü Ludovic de Rochenoire, Marie de Surgères'i seviyordu. Gabrielle'i, benim yalanlarıma inanmaktan başka suçu olmayan o zarif ve hassas kadını niçin rezil ettim, biliyor musunuz? Çünkü Marie de Surgères, Ludovic de Rochenoire'ı seviyordu. Sevdiğim kadına, onu kaybetmek pahasına, bu gece niçin ihanet ettim? Çünkü Marie de Sur-

gères, Ludovic de Rochenoire'ı seviyordu. Cahuzac neden asıldı, biliyor musunuz? Ludovic de Rochenoire, Marie de Surgéres'i sevebilsin diye. Demek La Rochelle'e dönüyorsunuz? Şu halde sokakta, ağabeyinizin belki de kapı dışarı ettiği, Gabrielle'e rastlarsanız, yahut Pranga kulesinde sallanan Cahuzac'a, onlara lûtfen kendilerinden af dilediğimi söyleyin. Önlerinde diz çökerek af dilediğimi. Çok yanılmış olduğumu. Uğruna feda edildikleri o büyük aşkın yalnız bir kalbte yaşadığını.

MARIE, Hırsından titriyerek ve maskesini çekerek. — Ya siz, Mösyö, bana böyle hakaret ederken, La Rochelle'e niçin döndüğümü biliyor musunuz? *(Rochenoire içeriye girer.)* Ağabeyim, şerefini mahvettiğiniz o kadının canına kıymasın diye. Çünkü bunca felâket, büyük bir aşk uğruna da olsa, artık fazladır ve daha başka felâketlerin biribirlerini takip edeceğini haber vermektedir. Çünkü hiçbir harbe benzemiyen bu harb patlak vermek için bir bahane beklemektedir. Ben işte o bahane olmak istemiyorum. *(Rochenoire'a)* Beni affet, Ludovic, La Rochelle'e dönüyorum ve orada kalacağım. Bu adam doğru söyledi. Kendilerini alâkadar etmiyen bu aşk için daha başka Cahuzac'ların ölümüne sebep olmağa hakkımız yok. Ama burada da olsam, orada da, her zaman seni seveceğim.

ROCHENOIRE. — Sen kadınların en yükseği, en iyisisin.

GASPARD, Coşarak. — Yemin ederim ki öyle! *(Derinden)* Beni affediniz Madam.

ROCHENOIRE. — Çabuk! Laubardemont nerdeyse gelecek!

MARIE, Uzattığı elini öpen Gaspard'a. — Bizim için dua ediniz!

GASPARD. — İşimiz duaya kaldıysa, tamamdır!

MARIE. — Siz katolikler, dinsizsiniz galiba.

ROCHENOIRE. — İlâhiyat bahsini sonraya bırakın. Çok geç kaldık.

(Marie maskesini takar. Ludovic'le çıkarlar.)

SAIMPOL, Öbür kapıdan rüzgâr gibi girer. — Hazır mısın? Laubardemont geliyor. *(Hayretle)* Mösyö de Rochenoire nerde?

GASPARD, Mestolmuş. — Sevgilisiyle gitti!

SAIMPOL. — Sen de bıraktın, değil mi?

GASPARD, Hayranlığı devam etmektedir. — İkisi de o kadar sevilmeğe lâyık insanlar ki..

SAIMPOL. — Laubardemont belki sana kanaat değiştirtir.

(Stella fırtına gibi içeriye girer. Yirmi beş,

otuz yaşlarında bir çingene kızıdır. Çok esmerdir, ama cildinde yaldızlı parıltılar vardır. Çingene kadınlarının giydikleri kıvrımsız, altın işlemeli bir korsajla rengârenk bir rop giymiştir. Boynunda geniş bir kolye, çıplak kollariyle bacaklarında da kocaman bilezikler. İçinde alevlerin parlayıp söndüğü iri iri gözler. Vahşi bir serbestliği vardır, içinden geçeni olduğu gibi söyler — ama bunu güldürmek, yahut mahcup etmek için yapmaz. — Gaspard onunla hem tehlikeli bir hayvanla, hem küçük bir kızla konuşuyormuş gibi konuşur.)

STELLA, Yaralı bir vahşi hayvanın keskin haykırışiyle. — Onu öldürmek mi istiyorlar? *(Gaspard'ı görür, şiddetle ve yabanice üzerine atılır)* Seni öldürmek mi istiyorlar? Nerede seni öldürmek isteyen o adam?

GASPARD. — O adam müşavir Laubardemont. Şimdi gelir.

STELLA. — Sen de gelsin diye onu bekliyorsun, öyle mi?

GASPARD, Saimpol'ü göstererek. — Evet. Çünkü dostum Saimpol hayatı pahasına benden mes'ul. Kaçarsam onu ipe çekerler.

STELLA. — Bize ne ondan?... Onun hayatından?

SAIMPOL, Onu selâmlamağa hazırlanırken homurdanır. — Kadın değil, dişi kaplan!

STELLA. — Bir kere, senin yerine o müşaviri öldürüversinler. Müşavir kıtlığına kıran girmedi ya.

GASPARD. — Buna muvaffak olduğumuzu farzetsek bile, bir faydası olmaz. Bir başkası gene beni yakalar.

STELLA, Ümitsiz. — Canım benim. *(Bir saniye düşünür)* Bu gece benimle beraber değildin. Son gecemizmiş.

GASPARD. — Beni biraz da bunun için asacaklar.

STELLA, İsyan ederek. — Bu gece benimle beraber olmadığın için mi? O benim bileceğim iş. Onları alâkadar etmez.

GASPARD. — Bırak da anlatayım.

STELLA, Yarasını göstererek. — Nedir o başındaki? Yoksa başladılar mı seni öldürmeye?

GASPARD, Ciddi, bir talebeye hitap eder gibi. — Stella, ben La Rochelle'e gittim. Anlaşılan bu bir cinayetmiş, bu yüzden de belki öleceğim.

(Bir sessizlik)

STELLA, İnsanı altüst eden bir sadelikle. — Öyle ise, ben de kendimi öldürürüm.

SAIMPOL. — Teşekkür ederim.

STELLA, Gaspard'a. — Niçin bana teşekkür ediyor?

GASPARD. — Sana anlatmak şimdi çok uzun sürer. *(Tatlılıkla, şefkatle)* Ben de, ben de sana teşekkür ederim sevgilim. Bunu bu kadar güzel, bu kadar şefkatle ve hiç tereddüt etmeden söylediğin için. Öyle bir şeyi yapmayacak olsan bile böyle konuştuğun için teşekkür ederim.

STELLA. — Yapacağım.

GASPARD, Heyecanlanarak. — Bir başka sefer de yapar mıydın? Bugünlerde olmasa da?

STELLA. — Gene yapardım.

GASPARD. — Sana bütün ruhumla teşekkür ederim. Sayende, icabettiği gibi ölebileceğim.

STELLA. — Bundan kolay ne var.

(Sükût)

SAIMPOL, Gaspard'a. — Çok iyi tarafları var, doğrusu.

GASPARD, Hayran. — Bensiz yaşayamaz mıydın?

STELLA, Büyük bir sevgi ile. — Asıl istediğim, seni unutmamak. Seni unutmaktan korkuyorum. Seni unutursam çok feci olur. Seni unutmaktansa öleyim daha iyi.

GASPARD, Tamamiyle tatmin edilmemiştir. — Ya!

STELLA. — Pek memnun olmadın galiba?

GASPARD. — Yoo, memnunum, kim olsa çok memnun olur buna. Yalnız ben daha fazlasını umuyordum.

STELLA, Tatlı bir şefkatle. — Teselli kabul etmez bir kadın olarak kalmamı mı?

GASPARD. — Evet.

STELLA, Ağır ağır, ciddiyetle. — Ben de umarım öyle olacağımı. Ama böyle bir vaziyette ummak yetmez senin için. Bir ümit insanı yaşatabilir, ama öldüremez. Senin emin olman lâzım. Onun için, darağacına çıkarken gözünü arkada bırakmıyacağımı göreceksin. *(Göğsüne bir hançer saplıyormuş gibi yapar).*

SAIMPOL, Şaşkınlıkla karışık bir hayranlıkla. — Böyle kadınlar da varmış!

STELLA, Büyük bir hayretle. — Peki neden Allahından her şeyi düzeltmesini istemiyorsun?

GASPARD. Gülümsiyerek. — O senin de Allahın.

STELLA. — Evet, ama daha beni tanımıyor ki. Henüz on beş gündür benim de Allahım. Şimdiden bir şeyler istemeğe başlarsam...

GASPARD, Gülerek. — Stella!..

STELLA. — Onun çok iyi bir Allah olduğuna inanıyorum. Bütün söyledikleri çok güzel. Benim kafama da uyuyor. Hadi, söyle, anlat ona kötü bir şey yapmadığını.

GASPARD. — Belki de kötü bir şey yapmışımdır!

STELLA. — Sahi mi?

GASPARD. — Sana karşı bir kötülük.

STELLA. — Bana karşı mı? Son gecemizde mi?

GASPARD, Bezgin. — Son gecemiz olduğunu bilmiyordum ki.

STELLA. — Öyle ise, seni affettiğimi söyle ona. Mademki bana karşı yapmışsın o kötülüğü, benim de bir söz etmeğe hakkım vardır elbette...

(Laubardemont pek rahatlamış olarak, o meş'um gülümsemesiyle içeriye girer. Escargasse nefretle onu takip eder ve derhal nöbet vaziyetinde durur.)

LAUBARDEMONT. — Boşuna vakit kaybediyoruz.

GASPARD, Yavaşça. — İşte, geldi.

STELLA. — Ah, o mu?

LAUBARDEMONT. — On dakikadanberi şu kapının arkasında sizi dinliyordum. *(Müstehzi)* Çifte kumrular! *(Onları taklit ederek)*

"Öldürüm"-"Öldürür müsün?"-"Öldürüz". *(Gaspard'a)* Kendini öldürmesini pek istiyorsunuz galiba...

STELLA, İftiharla. — Elbette, istemez mi?

LAUBARDEMONT. — Belki benim de işime yarar. *(Gaspard'a)* "Belki de bir suç işlemişimdir..." dediğiniz zaman doğrusu ümide kapıldım. Ama arkadan gene o saçmasapan konuşmalar başladı.

STELLA, İsyanla. — Saçmasapan konuşmalar.

LAUBARDEMONT. Saimpol ile Escargasse'a. — Efendiler, işte size Mösyö de Schomberg'in bir emri... *(Bir parşömen uzatır.)* Bir mahkeme kurmak için emirlerime itaat etmenizi bildiriyor.

SAIMPOL, Terslikle. — İyi ama biz hâkim değiliz ki.

LAUBARDEMONT. — Burada bulunmanız kâfi. Reyleriniz ancak istişarî mahiyettedir.

ESCARGASSE. — Ne olduğunu bile bilmiyorum.

LAUBARDEMONT. — Merak etmeyin, zaten reyinizi soracak değilim. Yerlerinizi alın. *(Üç adam otururalar.)* Bu erkekle şu kadın ihanetle itham ediliyorlar.

STELLA. — Biz mi?

GASPARD. — Kimin tarafından?

LAUBARDEMONT, Cevap vermeden. — Şüphe yok ki bunlar birer vasıtadan, birer âletten başka bir şey değiller. Fakat onlar sayesinde başlarını da bulacağız *(Karanlık bir öfkeyle)* ve ezeceğiz.

GASPARD, Stella'ya Laubardeumont'u göstererek. — Hayatını da bu sabah ben kurtardım.

STELLA. — Ne diye yaptın bunu? Ne akıl?

LAUBARDEMONT. — Önce kadını sorguya çekeceğiz. *(Yüksek sesle, kasden)* Güzel kız doğrusu! Yazık! Cidden çok yazık!

STELLA. — Beni korkutmak için böyle konuşuyorsunuz, ama korkmuyorum.

LAUBARDEMONT. — Korkacaksınız. Demek, beni öldürmek istiyordunuz?

STELLA. — Önce siz başladınız.

LAUBARDEMONT. — Çingene misiniz?

STELLA. — Evet.

LAUBARDEMONT. — Ve, tabiî, büyücülük, sihirbazlık da yaparsınız, değil mi?

STELLA. — On beş gün evvel katolik oldum.

LAUBARDEMONT. — On beş gün evvel. Ama on beş gün evvel sihirli tozlar, iksirler ya-

yordunuz. Şu delikanlıyı da her halde onlarla büyülemiş olacaksınız.

STELLA. — Ne münasebet! Ne iğrenç şey! Onu bir sihirli toza borçlu olmak ister miydim sanıyorsunuz. Çok şükür, öyle şeylere ihtiyacım yok! O beni kendiliğinden sevdi. Hattâ ilk zamanlar bu işe yanaşmamıştım bile. Öyle değil mi Gaspard?

GASPARD. — Doğru.

LAUBARDEMONT. — Katolik oldum diyorsunuz, öyle ise neden bu açık saçık elbiseyi giymeğe devam ediyorsunuz?

STELLA, Gaspard'a dönerek. — A! Beni gözüne kestirdi.

GASPARD. — Sahi mi?

LAUBARDEMONT, Kudurmuş gibi. — Ben mi gözüme kestirmişim?

STELLA. — Ben böyle şeylerle övünmesini sevmem. Ama bu adamın bana göz koyduğu muhakkak. Ne çirkin şey.

GASPARD. — Boş yere onu sinirlendirme.

LAUBARDEMONT, Korkunç bir tatlılıkla. — Bu sözlerinize pişman olacaksınız, cehennem kızı!

STELLA. — Köy papazı, onun gibi kendisine göz koyan bir adam yüzünden güzelliğini mahveden bir küçük Azizeden bahsetmişti bana. Şimdi anlıyorum, hakkı varmış.

LAUBARDEMONT, Gülerek. — Seni diri diri yaktıracağım, sihirbaz karı.

STELLA. — Sihirbaz mı? İçinden geçenleri anladım diye mi?

GASPARD. — Onu rahat bırak diyorum sana.

LAUBARDEMONT. — Ateşte kızaracaksın. Diri diri kızardığını göreceğim.

STELLA. — Nafile, sizden korkmuyorum. Kâğıt falına baktım, yıldızlara da: ölümüm sizin elinizden olmıyacak. *(Gaspard'a doğru döner)* Beni o öldürecek.

GASPARD, Şaşkınlığın son haddinde. — Ben mi, ben mi seni öldüreceğim?

STELLA. — Evet, zavallı sevgilim, sen öldüreceksin.

GASPARD, Müthiş bir haykırışla. — Beni aldatacağın için mi?

STELLA. — Hayır, ona da baktım falda. Sebebini öğrenemedim.

LAUBARDEMONT, Çok tatlılıkla. — Ben biliyorum sebebini. Onu aldatmıyacaksın, ama ele vereceksin.

GASPARD, Sonsuz bir istihkarla. — Stella mı beni ele verecek?

LAUBARDEMONT. — Sana onun sırlarını söyleteceğim, o da seni cezalandıracak.

GASPARD. — Müşavir Efendi, şunu iyice belleyin: biz, ikimiz bir tek varlığız; ikimiz de ayrı ayrı bölünmez ve yenilmez bir varlık.

STELLA, Gaspard'a, neş'eyle. — A!.. Bana baksana... Şimdi aklıma geldi... Hani senin bir şarkın vardı: "Henri Laubardemont, Müşaviri has — Biliriz şeytanın ta kendisidir." bu muydu o?

GASPARD. — Evet. Ama şimdi sırası değil zannederim.

STELLA. — Madam de Laubardemont nasıllar?

LAUBARDEMONT', Gaspard'ı göstererek. — Sen asıl dün gece, La Rochelle'de ne yapmış, onu sor.

STELLA. — O askerdir. İşi gücü beni sevmekten ibaret olacak değil ya!

LAUBARDEMONT. — Öyle ya. Bir çiçekle yaz olur mu?

GASPARD. — Söyledim sana, damarına basma diye.

(Bir sessizlik)

STELLA. — Doğru mu bu?

GASPARD. — Sevgi ile alâkası olan bir şey değil...

STELLA, Omuz silekerek, kendinden emin. — Köpeklik. Erkeklerin gözü doyar mı zaten.

LAUBARDEMONT. — Çok doğru söylediniz. O da saatlerce kalmadan doymak bilmedi.

GASPARD. — Saatlerce... amma da yaptınız!

LAUBARDEMONT. — Akşam saat sekizde eve girdi...

GASPARD, Tashih ederek. — Sekiz buçukta...

LAUBARDEMONT. — Sabahın ikisini etmeden de çıkamadı.

STELLA, Öfkesi galip gelerek. — Dört iki daha: altı saat!

LAUBARDEMONT. — O da, kadının kocası kendisini pencereden aşağı attığı için.

STELLA. — Son gecemizi demek başka bir kadınla geçirdin?

GASPARD, Laubardemont'a. — Olur şey değil, siz bunları nereden biliyorsunuz?

LAUBARDEMONT. — Hafiyem geldi, hepsini anlattı. Maceranız La Rochelle'de hayli gürültü koparmış. Her halde başka gürültüleri örtmek için koparılmış bir gürültü.

STELLA, Cevap vermeğe hazırlanan Gaspard'ı kolundan çekerek. — Sen bana cevap ver. Söyle, bu işi yaptın mı?

LAUBARDEMONT. — Hem de senin gibi bir çingene kızıyla değil. Bir markizle, o güzel Gabrielle de Surgères'le.

STELLA. — Bir markiz, sahi mi?

GASPARD, Tevazula. — Ben seçmedim.

LAUBARDEMONT. — Hem, biliyor musun, markizler, çingene kızları gibi öyle kolay kolay elde edilmez. Her gece ona diller döküp yalvarıyordu.

STELLA. — Bir markiz.

GASPARD. — Vazifedeydim.

STELLA. — Ne budala imişim. Tabiî, geceleyin başka ne yapılır, sanki?

GASPARD. — Hani biraz evvel beni affetmiştin.

STELLA. — Ne olduğunu pek anlamamıştım. "Sana ktöülük ettim" dedin. Böylesine bir kötülük olacağı aklıma gelmemişti.

GASPARD. — Ama ben sana tapıyorum.

STELLA. — Hata etmişim. Bana başka ne kötülük edebilirdin?

GASPARD. — Sana vazifedeydim, diyorum.

LAUBARDEMONT. — Tabiî, şimdi de sana oturup bunu emirle yaptığını söyliyecek. Mösyö de Rochenoire uğruna kendisini feda ettiğini.

GASPARD. — Evet, kendimi feda ettim.

STELLA, Acı acı gülerek. — Altı saat mi?

GASPARD. — Mücadele ettim. Ah, nasıl mücadele ettim, bilsen. Ama Mösyö de Rochenoire kendimi yakalatmak için sabahın ikisine kadar beklememi sıkı sıkıya tenbih etmişti.

LAUBARDEMONT. — Vay, vay, vay. İşte bu çok mühim.

GASPARD.— İnan bana, bütün kuvvetimle mücadele ettim. Ama sen Gabrielle'i tanımıyorsun. Konuşmaktan hoşlanmıyor. Bütün düşüncesi bir an önce beni râm etmekti.

LAUBARDEMONT, Müstehzi. — O kadar çok mu hoşuna gittiniz?

GASPARD, Stella'ya. — Evet, ne talihsizlik, değil mi? İnan bana, ona "Bu tatlı dakikaları uzatalım" dedikçe: "Neden, aptallık etme!" diyordu. Lâfı değiştirip: "Bak, Gabrielle, biz başkaları gibi değiliz" diyecek olsam: "Neden olmıyalım, biz de herkes gibiyiz!" diye cevap veriyordu. Nihayet başka bahane bulamayıp: "Arzu, aşk değildir" gibi sözlerle avutmağa kalkınca, bu sefer de: "Hele bir deneyelim, görürüz." demesin mi.

LAUBARDEMONT, Bitkin bir halde olan Stella'ya. — Söyle bana, büyücü, kâğıt falında bunlar da var mıydı?

GASPARD, Yalnız Stella ile meşguldür. — Bak ama, acısı çıktı. İntikamın alındı. *(Kendisi de inanmıyarak güler.)* Kafatasımda el kadar bir delik açtılar.

STELLA, Boğuk bir sesle. — Benim intikamım değil bu alınan.

GASPARD. — Seni memnun ederse, şunu da söyliyeyim ki, ne yaptığımın hiç de farkında değildim. Yemin ederim ki hiçbir şeyin farkında değildim! Aklım, fikrim başka yerde idi.

STELLA. — Nasıl kurtarabildin kendini?

GASPARD. — Şey... nasıl olacak, Gabrielle...

STELLA. — Gene mi o? Ondan nefret ediyorum.

GASPARD. — Beni kurtardığı için mi?

STELLA. — Eevet, onun için de. Fakat asıl bana anlattığın gibi bir kadın olmadığı için. Senin için acı çekmeğe razı olduğu için.

GASPARD, Mantıklı, cynisme'siz. — Başka türlü yapamazdım ki.

STELLA. — Hakkınız varmış, müşavir efendi. Onu aldatamam, istesem bile aldatamam, ama ele vereceğim.

LAUBARDEMONT. — Tabiî.

STELLA, Acı acı gülerek. — Demek, Mösyö de Rochenoire'in emrini yerine getirmek için beni aldattın, öyle mi? *(Müthiş bir tehevvürle)* Öyle ise, şimdi de ben seni ele veriyorum, çünkü Mösyö benden bunu istiyor.

GASPARD, İnanmıyarak. — Sen öyle şey yapar mısın, güzelim?

STELLA. — Seni öldürüyorum, Gaspard. Keşki iki canlı olsaydın da onu da almak için seni bir kere daha öldürseydim. *(Elinde olmıyarak hıçkıra hıçkıra ağlamağa başlar.)* Artık kimseye kötülük edemiyeceksin.

LAUBARDEMONT, Escargasse'a. — Götürün onu. Kadın yumuşamağa başladı.

STELLA. — Allaha emanet ol, Gaspard.

GASPARD. — Güle güle, sevgilim. Gördün mü, sana bir şey sölemediğime ne iyi etmişim. Bu çılgınlığına sonra ne kadar pişman olacaktın... İhtiyatlı davranmam sayesinde bunu yapamıyacaksın. *(Nazik ve gülümser, Laubardemont'a)* O hiçbir şey bilmiyor. *(Çıkar.)*

STELLA, Meydan okur gibi. — Ya! Demek hiçbir şey bilmiyormuşum? *(Laubardemont'a hararetle)* Neyi bilmem lâzım?

LAUBARDEMONT, Çok çabuk, onu sıcağı sıcağına sorguya çekmenin ehemmiyetini idrak ederek. — Mösyö de Rochenoire âşıkınıza İngilizlerden ve Mösyö de Buckinham'dan bahsediyor muydu?

STELLA. — Belki, bilmiyorum.

LAUBARDEMONT. — Mösyö Le duc de Vendôme'dan?

STELLA. — Bilmiyorum. Ne konuştuklarını dinlemiyordum. Hep asker hikâyeleriydi.

Mösyö de Surgères'den bahsederlerdi, onu hatırlıyorum.

LAUBARDEMONT. — Tabiî Madam'dan da! Ama bu ismin onlar için artık bir tehlikesi kalmadı.

STELLA. — Başka isimler söyleyin bana!

LAUBARDEMONT. — Baş Rahipten bahsediyorlar mıydı? *(Stella menfi bir işaret yapar.)* Sir Edward Conway'den?

STELLA. — Daha başkaları?

LAUBARDEMONT. — Mösyö veya Madam de Rohan'dan?

STELLA. — Daha.

LAUBARDEMONT. — Mösyö de Soubise'den?

STELLA. — Hayır, hayır, hayır.

LAUBARDEMONT. — Mösyö de la Trémoille'den?

STELLA. — Hayır.

LAUBARDEMONT. — Tam kadın değilmişsiniz.

STELLA. — Ben mi, tam kadın değilmişim?

LAUBARDEMONT. — Her halde, mütecessis değilsiniz.

STELLA. — Anlamadım.

LAUBARDEMONT. — Yani meraklı değilsiniz, demek istiyorum.

STELLA. — Neyi merak edecektim? İtimat ediyordum.

LAUBARDEMONT. — Hiç rastgele, âniden içeriye girdiğiniz olmadı mı?

STELLA. — Oldu. Bir defa.

LAUBARDEMONT. — Siz içeriye girince, birdenbire susmadılar mı?

STELLA. — Sahi, sustular.

LAUBARDEMONT. — Tamam! Peki ne konuşuyorlardı? Bir kadın böyle şeyleri hatırlar...

STELLA. — Amiralden bahsediyorlardı.

LAUBARDEMONT. — Hangi amiralden?

STELLA. — Aklımda kalmadı. Komik bir adı var.

LAUBARDEMONT. — İngiliz adı mı demek istiyorsunuz?

STELLA. — Belki.

LAUBARDEMONT. — Ashburham olmasın?

STELLA. — Daha da komik.

LAUBARDEMONT. — Bingly?

STELLA. — Yok canım.

LAUBARDEMONT, Öfkeyle. — Bir şey bilmediğiniz yetmiyormuş gibi, hafızanız da yok. *(Sükût)* Durun, başka bir yoldan yürümek icabedecek. Bu amiralin ismini, sevgilinizden öğreneceğiz.

STELLA, Meydan okurca. — O mu? İşkenceye kosanız...

LAUBARDEMONT, Sözünü keserek. — Onu değil, seni işkenceye koyacağım. Onun gözleri önünde, o zaman bak nasıl söyliyecek.

STELLA, Sonsuz bir ümitle. — Sahi mi?

LAUBARDEMONT. — Hiç şüphen olmasın.

STELLA, Keskin bir çığlıkla. — Beni seviyor, bundan eminim. Siz de bundan eminsiniz, çünkü beni kurtarmak için hayatını feda edeceğini biliyorsunuz. Hayatını, her şeyi.

LAUBARDEMONT. — Yavaş ol. Yavaş.

STELLA. — Beni seviyor. Hiçbir şey öğrenemiyeceksiniz.

LAUBARDEMONT. — Seni değil, güzelliğini seviyor. Fakat tırnaklarını söktüğüm, derini yüzdüğüm, o küstah iri gözlerini oyduğum zaman, seni gene seveceğini mi zannediyorsun?

STELLA, Bir haykırışla. — İstemiyorum. İstemiyorum.

LAUBARDEMONT. — Konuşması için sen, kendin yalvaracaksın ona, büsbütün hurdanı çıkarmıyalım diye.

ROCHENOIRE, İçeriye girerek. — İşte Mösyö de Laubardemont'un adalet dediği şey.

LAUBARDEMONT. — Ondan neye hoşlanmadığınızı anlıyorum.

STELLA, Rochenoire'a, öfkeyle. — Nihayet gelebildiniz!

ROCHENOIRE, Laubardemont'a. — Demek Müşavir hazretleri bana, burada bir mahkeme kurmak şerefini bahşettiler?

LAUBARDEMONT. — Gördüğünüz gibi.

STELLA, Öfkesi artmaktadır. — Çapkınlığınızı kendiniz yapamıyor musunuz?

ROCHENOIRE, Âdeta şefkatle. — Bir dakika, Stella.

STELLA. — Yoo! Bu kadarı da fazla! İnsan bu işlerini kâtibine gördürmez.

LAUBARDEMONT. — Kızın hakkı var. Yardımcıya ihtiyacınız olmadığı zamanları hatırlıyorum.

ROCHENOIRE, Nazikâne gülümsiyerek. — Önce bırakın da sizi kurtarayım, Stella.

LAUBARDEMONT, Yırtıcı bir babacanlıkla. — Sizi dinleyecek olsalar, asılacak adam kalmazdı.

ROCHENOIRE. — Teslim edersiniz ki ne bu kızcağız, ne de Gaspard sizi alâkadar eder. Sizin istediğiniz benim başımdır.

LAUBARDEMONT, Pek hoş bir eda ile. — Ve o kanaatteyim ki, elime düşmek üzeredir.

ROCHENOİRE. — Dün gelseydiniz, onu size verirdim, üstelik bana iyilik etmiş olduğunuzu da zannederdim.

LAUBARDEMONT. — Ya şimdi?

ROCHENOIRE, Pek neş'eli. — Halbuki şimdi mesudum. Onun için bir mâsumu mahkûm ederek meslek hayatınızı mahvetmenize meydan vermiyeceğim.

LAUBARDEMONT. — Bu gece La Rochelle'e ne yapmağa gittiniz?

ROCHENOIRE. — Vazifemi, tabiî.

LAUBARDEMONT. — Amiral ile suikast hazırlıyarak mı kıralımıza hizmet ediyorsunuz?

ROCHENOIRE. — Ya, demek haber verdiler?

(Stella gözlerini yere eğer, Rochenoire ona bakar.)

LAUBARDEMONT. — Bu amiralin ismi?

ROCHENOIRE, Ehemmiyet vermiyerek. — Treuillebois.

STELLA. — Ben size demedim mi: gülünç bir isim.

LAUBARDEMONT, Sevinci yüzünden akarak. — Ölüm kararınızı imzalamış oldunuz.

ROCHENOIRE. — Boşuna sevinmiş olmıyasınız, Müşavir Hazretleri?

LAUBARDEMONT, Sevincinden titriyerek. — Vigier de Treuillebois, protestanların büyük adamı...

ROCHENOIRE. — Bu geceden itibaren bizim adamımız. İngilizlerin Ré adasına taarruz etmeğe hazırlandıklarını öğrenince...

LAUBARDEMONT, Şaşkınlık içinde. — İngilizler Ré adasına taarruz mu ediyorlar?

ROCHENOIRE. — Bunu amiral bize haber verdi. Kendi memleketine karşı İngilizlere hizmet etmek istemiyor.

LAUBARDEMONT, Hırsından, öfkesinden sararmıştır. — Kararımız.

ROCHENOIRE. — Mareşal de Schomberg'e bir an önce hizmetlerini arzetmek için iki saat, dört nala at koşturdu! Düşünün, bir amiral.

LAUBARDEMONT. — Ya!

ROCHENOIRE. — Müteessirim. Müşavir Hazretleri, ama bizimle beraber siz de sevinmelisiniz buna. Öyle olması lâzım.

LAUBARDEMONT, Kendine gelmiştir, hararetle. — Allaha şükürler olsun!

ROCHENOIRE. — Vazifemi muvaffakiyetle başardığım için de beni tebrik etmelisiniz.

LAUBARDEMONT. — Elbette, seve seve.

ROCHENOIRE. — Başımı da artık başka sefer uçurtursunuz.

LAUBARDEMONT, Sırıtarak. — Hiç şüpheniz olmasın. *(Saimpol'e)* Mahpuslar serbest bırakılsın. Mahkemenin faaliyeti sona ermiştir.

(Acele çıkar.)

ROCHENOIRE. — Hey Allahım! Ne gece!

SAIMPOL, Çağırarak. — Gaspard!

ROCHENOIRE, Stella'yı kibarca selâmlıyarak. — Af dilerim, Stella.

(Gaspard içeriye girer.)

STELLA, Gaspard'ı görünce kıskançlığı tekrar kabarmıştır. — Neden dolayı? İşkenceden mi, yoksa markizden mi?

ROCHENOIRE, Gaspard'a. — Beni sen affettir!

(Çıkar.)

STELLA, Hücuma geçerek. — Demek, amiral ile konuşmasını temin etmek için...

GASPARD. — Ne?

STELLA. — Gabrielle'e şerefini, haysiyetini çiğnettin?

GASPARD, İzah ederek. — Hiç de değil.

Kumandan kıralın işleriyle uğraşırken kendi işini de hallediyordu...

SAIMPOL, Gaspard'ın yardımına koşarak. — Muhafızları Matmazel Marie de Surgères'i kaçırdılar.

STELLA, Heyecanlanarak. — Ya! Desenize bir aşk macerası!

SAIMPOL. — Hem de ne aşk!

STELLA. — Sahi mi?

SAIMPOL. — İkisi de genç mi genç, güzel mi güzel, talihsiz mi talihsiz.

STELLA. — Kız çok mu güzel?

SAIMPOL, Coşarak. — Güzel de söz mü! Rüya gibi, hayal gibi, melek giib bir kız.

STELLA, İçten gelen, âdeta yalvaran bir sesle. — Gaspard?

GASPARD. — Mağrur, asîl ve muhteşem bir güzellik.

STELLA. — Ya!

GASPARD. — İnsana bütün saadetleri verebilecek bir kız. Bir hayata bedel sevgili.

STELLA, Acı acı. — Markizleri de aratmıyan bir sevgili.

GASPARD. — Ve esrarlı... Anlamağa imkân yok. İnsan onu hiçbir zaman iyice tanıyamıyacağını hissediyor.

STELLA. — İyi bir şey mi sanki öyle olmak?

GASPARD. — Harikulâde.

STELLA. — Bilmiyordum.

SAIMPOL, Tamamlıyarak. — Marie de Surgères bir mucizedir.

GASPARD. — Bununla beraber onsuz, tek başına, hemen hemen hiçbir şey değil.

SAIMPOL. — İkisini, yanyana görmeli.

GASPARD. — Onların yanında insanın yüreği kabarıyor.

SAIMPOL. — İnsan kendini daha iyi, daha âlicenap, daha da zeki hissediyor.

STELLA. — İyi ama, onların aşkı yüzünden kendi aşkımızı mahvettin.

GASPARD. — Yok canım! O kadar ehemmiyetsiz bir şey için.

STELLA. — Aramızda tek çirkin şey, Gaspard: bana çektirdiğin ilk büyük acı.

(Gerçek bir şair olarak, Gaspard farkında olmadan nesirden nazma geçer.)

GASPARD

"Onlar sevişsin diye, evet, seni aldattım,
Fakat içim yanarak; ne vartalar atlattım,
Onlar kavuşsun diye.
Aynı fedekârlığı yarın gene yapardım,
Bağrına taş basardın, bağrına taş basardım,
Bu aşk ölmesin diye."

(Müzik.)

STELLA. — Bari mesut olsalar da fedakârlığımız boşa gitmese.

GASPARD. — Kolay olmıyacak bu iş. Herkes aralarına giriyor. Herkes, her şey onlara karşı.

SAIMPOL. — Şimdi de İngilizler işe karışıyorlar...

GASPARD. — Ama onlara yardım edeceğiz. Öyle değil mi, Stella? *(Elini tutar.)* Yardım edeceğiz onlara.

P e r d e

İKİNCİ PERDE

Aynı dekor, birkaç ay sonra. Haziran 1628 deyiz. Muhasara başlamıştır. Zaman zaman tek tük top sesleri duyulur.

Perde açıldığı zaman, Saimpol sahnede yalnızdır, zırhını ve zırh başlığını parlatmakla meşguldür.

ESCARGASSE, İçeriye girerek. — Bugünkü parola nedir?

SAIMPOL. — "Ludovic'le Marie."

ESCARGASSE. — Dünkünün aynı, değil mi?

SAIMPOL. — Dünkü "Surgères'le Roshenoire"dı. Biraz dikkatli ol, yahu. Bu gidişle üzerine ateş edecekler.

(Kısa bir sessizlik)

ESCARGASSE. — Şu mübarek muhasaraya başlıyalı altı ay oldu, hâlâ bitecek.

SAIMPOL, Derhal tashih ederek. — Hangi altı ay, yedi ayı geçti.

ESCARGASSE. — Artık sayısını da şaşırdık. İngilizler Ré adasına taarruz eder. Herifleri denize dökeriz. Tam "İşler yoluna giriyor!" derken: protestanlar tek başlarına harbe girer-

ler. Onları ezeriz. Tam "İşler yoluna giriyor!" derken bu sefer muhasara etmeğe kalkarız. Adamları açlıktan gebertiriz. Ama bu sefer de kendimiz aynı sıkıntılara düşeriz.

SAIMPOL. — Doğrusunu istersen harb başlamadan daha iyi idik.

ESCARGASSE. — Bu kepazeliğin sonu geleceğe benzemiyor...

SAIMPOL. — Ne gezer! — Yüzyıl harbini gören arkadaşların dedikleri gibi: "En zor geçen ilk kırk sene imiş!"

ESCARGASSE, Neş'eli. — Bereket versin, yarın pazar... muharebe yok!

SAIMPOL. — Din harblerinin bir iyi tarafı varsa o da bu zaten, pazarları çalışılmıyor.

ESCARGASSE, İçini çekerek. — Bir haftada dört pazar olsa ne iyi olacak!

SAIMPOL. — Olsa ne yapacaksın? Kadın yok ki.

ESCARGASSE. — Bak hele! Bunu mu düşünüyordun?

SAIMPOL. — Başka bir şey düşündüğüm yok.

ESCARGASSE. — Al benden de o kadar.

SAIMPOL, Dalarak. — Halbuki La Rochelle'de, onlarda kadın bol, sürüsüne bereket!

ESCARGASSE, Pratik. — Taarruz için ne bekliyoruz?

SAIMPOL. — Hem, biliyor musun, öyle aç kalmışlar ki... En güzelleri bir piliç kanadına fitmiş galiba.

ESCARGASSE, Kendinden geçerek. — Sahi mi söylüyorsun?

SAIMPOL. — Anlaşılan memlekette piliç de kalmamış.

ESCARGASSE. — Onlarda kadın var, piliç yok. Bizde piliç var, ama kadın yok. Bu harbler hep böyledir zaten!

SAIMPOL, Dalgın. — Belki on bin kadın var içerde! Kimseye hayrı dokunmayan on bin kadın!

ESCARGASSE. — Bana bak... *(Hayal peşindedir.)* İlk girenlerden olursak, belki de en güzellerini seçebiliriz.

SAIMPOL. — Elbette.

ESCARGASSE. — Şimdiye kadar, sulh zamanlarında bile, ben bu işi beceremedim.

SAIMPOL, Dalgın. — Benimkini önce bir güzel beslerim! Karnı doymalı ki aklı başına gelsin, ne haltettiğini bilsin.

ESCARGASSE. — Hakkın var. *(Heyecanlanarak.)* Torbayı, fişekliği piliçle doldurmadan hücuma geçmiyeceğim.

SAIMPOL. — E, nasıl bir şey olmalı, söyle bakalım?

ESCARGASSE. — Kim?

SAIMPOL. — Seninki canım.

ESCARGASSE. — On sekizle yirmi beş arası.

SAIMPOL. — Sonra?

ESCARGASSE. — O kadar.

SAIMPOL. — Senin için kâfi mi?

ESCARGASSE. — Daha ne istiyorsun?

SAIMPOL. — Neler istemiyorum ki. Benimki, bir kere sarışın olacak.

ESCARGASSE. — Ya, demek sarışın!

SAIMPOL. — Biraz etine dolgun.

ESCARGASSE. — Etine dolgun mu?

SAIMPOL. — Evet. — Yani şimdilik mümkün olduğu kadar, gözleri de iri ve ürkek.

ESCARGASSE. — E, sonra?

SAIMPOL. — Uzun, beyaz eller...

ESCARGASSE. — Başka?

SAIMPOL. — Mini minicik ayaklar.

ESCARGASSE. — Yoo! Bana bak, bunu ben istiyorum! Bırak bana!

(Bu sırada, Stella dipteki kapıdan girer. İki erkek oldukları yerde hareketsiz kalırlar, onu âdeta gözleriyle yerler.)

STELLA. — Bonjur! *(İki erkek ona bak-*

mağa o kadar dalmışlardır ki hemen cevap vermezler.) Size "Bonjur" dedim!

İKİ ERKEK BİRDEN, Kendilerini toparlıyarak. — Bonjur! Bonjur!

STELLA. — Neyiniz var böyle ikizinizin de?

SAIMPOL. — Hiçbir şeyimiz yok.

ESCARGASSE. — Neyimiz olacak?

SAIMPOL. — Sana bakıyoruz.

ESCARGASSE. — Hem de, mümkün olduğu kadar az!

(Stella omuzlarını silker; silâhşorların kendisini yiyecekmiş gibi takibeden bakışları altında, kapıya doğru giderken kapı dışarıdan açılır; Rochenoire içeriye girer.)

ROCHENOIRE, Ağır ve ciddi bir eda ile, Stella'ya. — Dışarı çıkmağa niyetlenmiyordun her halde?

STELLA. — Çeşmeye kadar gidecektim!

ROCHENOIRE, İki erkeğe, öfkeyle. — Siz de bırakıyordunuz, öyle mi?

ESCARGASSE. — Şey, yani kumandanım...

ROCHENOIRE, Stella'ya kabaca. — Dün, az kalsın Mareşalin karısına tecavüz ediyorlardı. Yetmiş yaşındaki kadına.

STELLA, Gülerek. — Sahi mi?

SAIMPOL, Hâdiseyi tasdik ederek. — Be-

reket versin, daha ortalık kararmamıştı da, herif yüzüne bakmağı akıl etmiş. Yoksa!

STELLA. — Olur şey değil! Mareşalin karısına?

ROCHENOIRE, Ciddi. — Gaspard'a bilhassa tenbih etmiştim, seni odandan dışarı çıkarmamasını.

STELLA. — Biliyorum, ama yukarıda canım sıkılıyor.

ROCHENOIRE, Tuhaf bir merakla. — Canın mı sıkılıyor?

STELLA. — O olmadığı zamanlar!

ROCHENOIRE, Anlaşılmaz bir burukluk-la. — Bu şekilde gülümseme!

STELLA. — Affedersiniz!

ROCHENOIRE. — Hem sonra herkes gibi giyinmelisin.

STELLA. — Ya!

ROCHENOIRE. — Sen artık katolik oldun. İyi bir hıristiyan kadını gibi giyinmen lâzım!

(Dışarıya çıkar.)

SAIMPOL. — Elbisen için söyledikleri doğru. Senin bir kadın olduğunu unutmak kolay olmuyor. Kendine biraz çekidüzen ver!

ESCARGASSE. — Ne olursa olsun, sana karşı hiç nazik davranmadı!

STELLA, Tuhaf bir tonla. — Hayır!

BİR KADIN SESİ, Dışarıdan. — İmdat!

ESCARGASSE, Telâşla. — Bir kadın sesi!

SAIMPOL. — Anladın mı şimdi kumandanın haklı olduğunu?

SES. — İmdat!

ESCARGASSE. — Ne talihli adam!

STELLA. — Yardımına koşsanıza, ne bekliyorsunuz?

ESCARGASSE. — Hiç... bir şey beklediğimiz yok. Vaktinde yetişiriz, merak etme.

(Kasırga gibi fırlar.)

STELLA. — Sen gitmiyor musun?

SAIMPOL. — Şimdiden en az on ikiş olmuşlardır.

STELLA. — Ne korkunç şey...

SAIMPOL. — Korkacak bir şey yok. Hepsinin de "ya benim olacak, ya da hiç kimsenin" diyeceği muhakkak... Nasıl olsa paçayı kurtarır.

STELLA. — Saimpol, seni gerçekten severim!

SAIMPOL. — Ben de seni severim. Ama, bu günlerde, güzelleştikçe güzelleşiyorsun hani!

STELLA. — Sus! Bari sen yapma!

SAIMPOL. — Ne demek: "Sen yapma"!

STELLA. — Sen de böyle şeyler yapmağa başlama!

(Bu sırada Escargasse, otuz beş yaşlarında güzel bir kadını önüne katmış, onu iterek içeriye getirir. Kadının kunduraları çamur içindedir. Elbisesi yırtılmış, göğsü yarı yarıya açılmıştır, hâlâ soluk soluğadır. Zorlu bir mücadeleden yeni çıktığı ve henüz tamamiyle kendine gelemediği bellidir.)

SAIMPOL. — Kim bu kadın?

ESCARGASSE. — Yosmanın biri, başçavuşum.

SAIMPOL. — Bizden mi, onlardan mı?

ESCARGASSE. — Onlardan.

SAIMPOL, Kadına. — Adın?

ESCARGASSE, Çabuk çabuk. — Adı Célie. Yaşı otuz. Dini protestan. Daimi ikametgâhı La Rochelle. Mesleği de muhabbet esnaflığı.

SAIMPOL, Célie'ye. — Neden "İmdat!" diye bağırdın?

ESCARGASSE. — Neden olacak: Mareşalın karısına yaptıklarını ona da yapmağa kalkmışlar!

SAIMPOL, Edepsizce. — Yapmağa kalkmışlarsa ne olmuş? Bu işin acemisi değil ya...

CÉLIE, Biraz kendine gelmiştir. — La Rochelle'denberi bu yedinci!

SAIMPOL. — Bak, ona diyeceğim yok... Yedi defa!

STELLA, Bir köşeye çekilmiş, muammalı ve hâdise ile ilgili bir hali vardır. — Bari ayakta tutmayın kadıncağızı.

SAIMPOL. — Oturunuz!

(Célie itaat eder.)

CÉLIE. — En müthişi birincisiydi. Bir köylü! Bedava istifade ediyorum diye ne yapacağını şaşırmıştı, nerdeyse canımı çıkaracaktı. Yarı baygın bıraktım.

(Stella kıs kıs güler.)

ESCARGASSE. — Talihli kerata!

CÉLIE. — Sonra muhafızlar karşıma çıktı. Güya kadınlara bakmazlarmış... Ah, bir görseydiniz neler yaptıklarını...

SAIMPOL, Sinirlenerek. — Yeter artık. Burada rezaletlerinizi dinliyecek değiliz.

STELLA. Yavaşça. — Erkeklerin rezaletini...

CÉLIE. — Fakat en hoşu... *(Escargasse'ı gösterir.)* bununkiydi.

STELLA. — Bak hele!

CÉLIE. — Bana dedi ki: "Canım, aldırma. Bu hale geldikten sonra ha bir eksik, ha bir fazla, ne çıkar?" Sonra da bir piliç kanadı vermeyi teklif etti.

SAIMPOL, Otoritesini kazanmak için. — Her halde asılacaksın. Ama biz düşmanlarımıza bile adaleti elden bırakmayız. Seni iğfal edenler-

den dâvacı isen onları da yakalatır, ipe çekeriz.

CÉLIE. — Oh! Hayır, hayır! Benim için değmez. Zavallı adamlar!

(Escargasse içerler.)

STELLA. — Onlara acıyor musun?

CÉLIE. — Acıyorum, tabiî, çünkü hepsi de... yani... yedisi de hiç olmazsa bir kere bana: "Sevgilim!" dediler.

SAIMPOL. — Biz, katolikler, böyleyizdir işte.

CÉLIE. — Hattâ, muhafızlardan biri, şişmanı, kekeliyerek ne dedi biliyor musunuz: "Ne güzel şey, kadınların saçtığı ışık!"... Halbuki o sırada böyle şeyleri pek düşünecek bir halde olduğunu sanmıyordum.

SAIMPOL, Escargasse'a. — Krantz!

ESCARGASSE, Célie'ye kim olduğunu anlatmak için. — Krantz olacak!

CÉLIE. — Sizin karargâhta hiç kadın yok mu?

ESCARGASSE. — Aşağı yukarı yüz erkeğe bir kadın düşüyor. Ne de kadınlar ya! Yalnız kart olsalar ne ise; hepsi dev anası. Dev gibi kocakarılar!

CÉLIE. — Yalancı! *(Stella'yı gösterir.)* Bak, o ne güzel!

STELLA. — Teşekkür ederim.

ESCARGASSE. — Evet ama, onun sahibi var.

CÉLIE. — Talihli kadınmış!

STELLA. — Öyle.

SAIMPOL. — Dâvacı olmadığın için sana teşekkür ederim. Hayat bizim için de kolay değil! — İyi kalbliliğini de hesaba katacağız.

CÉLIE. — Kimseden bir lûtuf istemiyorum. Asılmak umurumda bile değil! Zaten bıktım bu hayattan! Ama onu görmek istiyorum.

STELLA, Derhal alâkalanarak. — Ya! Bizimkilerden birini mi seviyorsun?

CÉLIE. — Ben mi? Bir erkeği sevmek! *(Tükürür.)*

SAIMPOL. — O halde kimi göreceksin, kimi görmek istiyorsun?

CÉLIE

"Aylardanberi Marie, yurdunun asîl kızı,
Gece gündüz düşünür: "Onsuz ben ne olurum?
Hasretim ona çoktan, kalbimdeki bu sızı,
Yaşatmaz beni artık, yanarım, kül olurum."

SAIMPOL, Şaşırmış kalmıştır. — Nasıl Mösyö de Rochenoire'ı mı görmek istiyorsun?

CÉLIE

"Erkekler vefasızsa, kadınlar da hercai,
"Sadık"ların yanında pek çoksa "aldatanlar"
Birleşsin gönüllerde Ludovic ile Marie,
Bunca ayrılıklardan bir sevda yaratanlar!"

STELLA. — Bu şarkıyı biliyorlar mı La Rochelle'de?

CÉLIE. — Evet. "Dünyanın en güzel aşkını" da.

STELLA, Saimpol'e. — Gaspard memnun olacak.

SAIMPOL. — Demek Mösyö de Rochenoire'ı görmek istiyorsunuz?

CÉLIE. — Böylesine âşık olan, böyle bir aşk ilham eden adamı görmek istiyorum. Onu göreyim de, sonra isterlerse beni assınlar!

SAIMPOL. — Onu görmek için mi buraya geldin?

CÉLIE. — Evet. Başıma gelenleri de göze alarak.

SAIMPOL, Hayretler içinde. — Sırf onu görmek için ha?

CÉLIE, Sonsuz bir hayranlık içinde. — Siz Mösyö de Rochenoire'ın kim olduğunu bilmiyorsunuz!

STELLA, Müstehzi. — Yok canım?

CÉLIE. — La Rochelle'de her kadın, her genç kız onun için de dua ediyor. Allah onu korusun diye.

STELLA. — Ah! Ne güzel! Ne iyi!

CÉLIE, Coşkunluğu artmıştır. — Hepinizin canı cehenneme! Yalnız o müstesna!

STELLA. — Yoo! Bu kadarı da fazla olur biraz.

CÉLIE. — Her sokağın her evinde, kendisine yardım edecek bir kadın bulabilir.

SAIMPOL, Dalarak. — Aşk, ne güzel şeymiş!

CÉLIE. — Bizim mahallede, geçen ekimdenberi dört oğlan doğdu. Dördünün de adını Ludovic koydular.

ESCARGASSE, Saimpol'e, mâhzun mâhzun. — Hale bak, çocuk bile yapıyorlar!

CÉLIE, Heyecanın son haddinde. — Surgères sokağından geçenler: "Şu pencerenin arkasında sevgilisini bekliyor." — "Şurada buluştular, burada seviştiler." diyorlar.

STELLA.—Marie de Surgères'i hiç gördünüz mü?

CÉLIE, Ağır ağır. — Gördüm.

STELLA. — Anlattıkları kadar güzel mi?

SAIMPOL. — Yalan söylemiyoruz ya!...

STELLA. — Bir kadından dinlemeyi tercih ederim.

CÉLIE, Aynı ciddi eda ile. — Çok güzel. Etten kemikten değilmiş gibi. Meryem gibi. Belki biraz zayıf. Ama büyük bir aşk için, böyle olduğu belki daha iyidir.

SAIMPOL. — Biz onu çok iyi tanıyoruz. Öyle değil mi, Escargasse?

ESCARGASSE. — Elbette! Tanımaz mıyız! Benimle konuştu bile.

SAIMPOL. — Seninle konuştu mu?

ESCARGASSE. — Tabiî, buraya giriyordu. Yolunun üstüne dikilmiştim. Bana: "Affedersiniz" dedi!

SAIMPOL. — Ben duymadım.

ESCARGASSE. — Ah! Şu haset, ne çirkin şey! Ama ne yapsan nafile! Bana: "Affedersiniz" dedi işte! — Hem de... melekler kadar tatlı bir sesle... *(Bir kadın sesini pek kötü taklit etmektedir.)* Affedersiniz!

SAIMPOL. — Olabilir, ben duymadım!

ESCARGASSE, Stella'ya, şikâyet eder gibi. — Her şeyimi elimden almak istiyor!

(Gaspard içeriye girer. Silâhşor üniformasiyledir.)

GASPARD. — Bonjur!

CÉLIE. — Ah! İşte o! O'dur değil mi? Tam düşündüğüm gibi!

GASPARD, Hayretle. — Sahi mi?

SAIMPOL. — Fakat...

CÉLIE, Heyecan içinde. — O değil, demeyin bana, inanmam. Ah! Dünyada bir tek kadından başka kadın görmeyen gözler!

GASPARD, Stella'ya, gülümsiyerek. — Doğru söylüyor.

CÉLIE, Konuşmasına mâni olarak. — Göz-

lerinden belli oluyor kim olduğu. Bin erkeğin içinde olsa tanırım onu! Büyük bir aşk için yaratılmış bir adam.

GASPARD. — Teşekkür ederim, Madam...

SAIMPOL. — Beni dinle!

CÉLIE, Daha da coşarak. — Çok uzaklardan sizi görmeğe geldim, efendim.

GASPAD. — Beni görmeğe mi?

CÉLIE. — Bunun için, hiç de koltuklarınızı kabartmıyacak şeyler yaptım. Ama, pişman değilim. Bu fedakârlığa değerdi. Sizi gördüm ya. Helâl olsun.

SAIMPOL. İyi ama Mösyö de Rochenoire o değil.

CÉLIE, Ağlarak. — Ah! Çok yazık!

STELLA. Değil mi?

SAIMPOL. — Onun seyisidir... Gaspard Ferréol.

CÉLIE. — A! Şu halde, o güzelim şarkıları düzen demek ki sizsiniz.

GASPARD, Mütevazi. — Güzel mi! Yok canım...

CÉLIE. — La Rochelle'de herkesin ağzında!

GASPARD. — Sahi mi? İşte şimdi koltuklarımı kabartıyorsunuz!

CÉLIE. — Ben, meselâ, şu mağrur şarkınızı çok severim:

"Yenilmekten pek korkanlar
Kalbi fesad olanlardır."

GASPARD. — Eh, fena değildir...

CÉLIE. — Şu ince şarkınızı da çok beğenirim:

"Onunla ben bir kişiyiz
Herkes bizi iki sanır."

STELLA. — Ben bunu bir yerde daha duymuştum.

GASPARD, Bozularak. — Sana sonra izah ederim.

CÉLIE. — Bakın, bu da pek hoştur:

"Madem buymuş Surgères'lerin çeyizi
Bahtsızlığı çeyiz diye alırız..."

GASPARD. — Hepsini ezberlediniz mi?

CÉLIE. — Hepsini!

GASPARD. — Bravo!

CÉLIE. — Artık götürün beni! Bu bana yeter. Öbürünü görmek istemiyorum. Ya umduğum gibi çıkmazsa, ne yaparım? Onun daha da mükemmel olduğunu hayal etmeyi tercih ederim.

GASPARD, Gülerek. — Haksız değilsiniz!

(Rochenoire içeriye girer.)

CÉLIE, Kekeliyerek. — O... işte o... bu sefer muhakkak o'dur...

ROCHENOIRE, Şaşırmıştır. — Bu kadın ne istiyor?

CÉLIE, Tarafsız bir eda ile. — Doğru! Yanılmamışım... O daha mükemmel... Çok... çok daha mükemmel!...

ROCHENOIRE — Neden? Kimden daha mükemmel?

CÉLIE, Muazzam bir feryat. — Ludovic!

(Bir külçe halinde yıkılır. — Stella ona doğru gider, ellerine vurur, onu sarsar.)

ESCARGASSE, O da fırlamıştır, soluğu kesilerek. — Biraz hava! Havaya ihtiyacı var! Göğsünü açalım!

(Sözden fiiliyata geçmek ister. Stella onun ellerine vurur.)

ROCHENOIRE. — Ben bu kadını tanımıyorum.

STELLA. — O da sizi tanımıyor. Sizi Marie'den dolayı tanıyor. Sizi görmek istemesi de o yüzden. Hem de ne pahasına!

CÉLIE, Kendine gelerek ve ayağa kalkarak. — Onu gördüm ya... Artık ölebilirim... Keşki ölsem.

(Peşinde Escargasse olduğu halde sarsıla sarsıla çıkar.)

ROCHENOIRE, Müstehzi bir eda ile. — Pek hoş doğrusu bu genç kadın.

GASPARD. — Pek hoş!

ROCHENOIRE, Kendi kendisiyle alay ederek. — Her şeyi mükemmel beceriyor. *(Gaspard'a)* Hep senin yüzünden. Senin ve şarkılarının.

STELLA. — Hikâyenin daha bilmediğin ne tarafları var!

(Büyük bir neş'eyle kulağına fısıldar. Gaspard'ın pek hoşuna gitmiştir anlattıkları.)

ROCHENOIRE, Saimpol'e, kinayesiz. — Âşıklar, mesut olmayan insanlar arasında mesut olmasını bilmiyorlar!

SAIMPOL, Anlamadan. — Evet efendim, bilmiyorlar!

STELLA, Soğuk, özür dileyerek. — Affedersiniz!

GASPARD, Neş'eyle. — Yedi defa! — Buna mutlaka bir şarkı uydurmalıyım.

ROCHENOIRE. — Yoo! Artık şarkı yeter, rica ederim. *(Stella ile Gaspard'ı göstererek)* Mareşalin yanına kadar benimle gel, Saimpol, biraz akıllı uslu hareket etmeğe çalışalım.

(Çıkar, Saimpol, arkadaşlarına ısrarlı ve ne olduğunu anlamamış bir bakışla baktıktan sonra, onu takip eder.)

STELLA. — Beni çok sevmen lâzım, Gaspard!

GASPARD. — Bundan başka bir şey yaptığım yok ki.

STELLA. — Bütün düşüncelerini bana vermen. Bir saniye bile kaybetmeden beni sevmen.

GASPARD. — Bir saniye bile kaybetmeden.

STELLA. — Artık şarkı yeter! Hakkı var, yalnız sen'le ben varız.

GASPARD. — Bundan daha tabiî ne olabilir! *(Onu öper.)*

STELLA, İçini çekerek. — Ah! İşler kötü gidiyor. Her şey kötü gidiyor.

GASPARD, Onu hâlâ kolları arasında tutmaktadır. — Ben öyle bulmuyorum.

STELLA. — Senin için belki öyledir. Ama ben yıldızlardan okuyorum.

GASPARD. — Sen hâlâ yıldızlara bakıyor musun?

STELLA. — Meryem Ana'dan izin aldım. Bana müsaade etti.

GASPARD. — Ne dedin?

STELLA. — Müsaade etmemiş olsaydı, zaten bir şey okuyamazdım ki.

GASPARD. — Çok doğru. E, demek yıldızlarda işler kötü ha?

STELLA. — Alay etme.

GASPARD. — Anlaşılan, gene seni ben öldürüyorum.

STELLA. — Orası hep öyle.

GASPARD. — Sana söyledim, benden bekleme böyle bir şey.

STELLA. — Ama seni aldattığım için yapmıyacaksın ki bunu!

GASPARD. — Daha iyi ya işte!

STELLA, Kendi kendisine derin bir hayranlık duyarak. — Zaten sana sadık kalmam için seni sevmem şart.

GASPARD, Şaşalamıştır. — Sahi mi?

STELLA. — Tabiî. Düşnüsene, her şey bana karşı değil miydi? Bir kere, ben çingeneyim. Biz, yaşamaktan ziyade hoşa gitmeği tercih ederiz!

GASPARD. — Ya!

STELLA. — Beni muhafaza etmek için bir tek silâhın var: sevgim.

GASPARD. — Elbette!

STELLA. — O beni çok iyi muhafaza ediyor. Sana sadıkım, seni gülünç edecek kadar sana sadıkım.

GASPARD. — Böyle şeyler düşünme.

STELLA. — Evet. Sevgim beni koruyor. Tahmin ettiğinden çok daha iyi koruyor.

GASPARD, Kulak kabartarak. — Tahmin ettiğimden çok daha iyi mi?

STELLA. — Seni haz duyarak seviyorum. Hele katolik olduğumdan beri. Seni âdeta bir günah işler gibi seviyorum.

GASPARD. — Oh, ne âlâ! Rahat rahat mesut olmağa bakalım öyle ise!

STELLA. — Olamayız. Yıldızlar mâni!

GASPARD, Sinirlenmiştir. — Neymiş yıldızların dediği?

STELLA. — En müthiş gün, bugün. Talihimiz bugünden itibaren ters dönmeğe başlıyor.

GASPARD. — Yok canım!

STELLA. — İlk alâmet belirdi bile.

GASPARD. — Ne imiş o?

STELLA, Cevap vermeden. — Şimdi de, görünüşte iyi bir habere benzeyen bir haber getirecekler. Ama felâketin başlangıcı o haber olacak.

GASPARD. — Bizim için iyi bir haber mi?

STELLA. — Öyle gibi görünecek.

GASPARD, Sıkılmıştır. — Bir haber ya iyidir, ya da kötü. İyi gibi görünmekle kalmaz.

STELLA. — Korkmuyor musun, sen?

GASPARD, Gülerek. — Doğrusunu istersen, hayır!

STELLA. — Hata ediyorsun.

GASPARD. — Hoşuna gidecekse, korkayım!

STELLA, Birdenbire. — İşitiyor musun? Avluda bir gürültü var?

GASPARD. — Yok canım.

STELLA. — Biri boğuşuyor galiba!

GASPORD. — Yok bir şey.

STELLA. — Var, diyorum sana... *(Dinler.)*

GASPARD. — Ben hiçbir şey duymadım.

BİR SES. — İmdat!

GASPARD. — Hey Allahım! Gene ne oluyor!

ESCARGASSE, Görünür, pencereye gidip bakarak. — Biri "İmdat!" diye bağırdı galiba, değil mi?

STELLA. — Bir erkek sesi.

ESCARGASSE, Bunalmış. — Allah kahretsin! Bir de erkekler için uğraşırsak!

(Pencereden uzaklaşarak kaybolur.)

SES. — İmdat!

GASPARD, Kılıcını çekerek. — Hakkı var, Allah kahretsin!

(Çıkar.)

STELLA, Dizlerinin üzerine çökerek. — Ey mukaddes Anamız — Güzel Meryem — Sen bize yardım et de korktuğum başımıza gelmesin. Bize iyi haber getirmesinler. Biraz daha mesut olmağı o kadar istiyorum ki. Ne olur, yıldızlar yanılmış olsun; yahut da ben artık onlardan bir şey anlayamaz olayım. Teşekkür ederim. *(Ayağa kalkar ve sanki en mühim şeyi unutmuş gibi ilâve eder:)* Âmin!

(Gaspard'la, sırtında süvari kıyafeti, Laubardemont girerler. Daha önce başlamış oldukları uzun bir münakaşayı devam ettirmektedirler, o kadar ki Stella ile alâkadar bile olmazlar.)

GASPARD. — Gene mi siz?

LAUBARDEMONT. — Evet, gene benim!

GASPARD. — Mahsus yapıyorsunuz, galiba!

LAUBARDEMONT. — Yemin ederim ki hayır!

GASPARD. — Hadi canım! Sizde bu hastalık halini almış.

LAUBARDEMONT. — Sizde de!

GASPARD. — Bir tecavüze uğramadan bu taraflardan geçemez misiniz?

LAUBARDEMONT. — Siz de benim yardımıma koşmadan edemez misiniz?

GASPARD. — Kabahat bende mi? Canımı tehlikeye sokan hep siz oluyorsunuz.

LAUBARDEMONT. — Beni mecbur ediyorlar. Ama sizi zorlayan bir şey yok.

GASPARD. — Pek hoşuma mı gidiyor, sanıyorsunuz?...

LAUBARDEMONT. — Her halde.

GASPARD. — Budalanın biri olduğumu da söyleyiverin bari.

LAUBARDEMONT, Ne ciddi, ne alaycı. — Bir kahramansınız!

GASPARD. — Sizin için, ikisi de aynı kapıya çıkar.

LAUBARDEMONT, Dürüst. — Şu anda değil.

GASPARD. — Bana borçlu olmak her halde sizin de canınızı sıkıyordur?

LAUBARDEMONT. — Denize düşen yılana sarılır, derler!

STELLA, Atılarak. — Sen adam olamazsın. Bir adam ki ilk defa haytını kurtardığın zaman seni ipe çekmek, benim de derimi yüzmek istiyor...

GASPARD, Gülünç bir durumda. — Biliyoruz canım...

STELLA. — Sen gidip onu tekrar kurtarıyorsun! Aman bu ne incelik, bu ne kibarlık!

GASPARD. — Doğrusunu istersen tanıyamamıştım.

LAUBARDEMONT. — Hiç de değil!

GASPARD, — Stella'ya. — Yalan da söylüyor! Ne ayıp şey! Sakın böyle bir şeye inanma şekerim.

LAUBARDEMONT. — Beni pekâlâ tanıdınız.

GASPARD. — Artık çok oluyorsunuz ama!

LAUBARDEMONT. — İspatı kolay. Beni görür görmez, mütecaviz daha kaçmağa vakit bulmadan "Gene mi o boynuzlu!" dediniz.

STELLA. — Bal gibi tanımışsın.

LAUBARDEMONT. — Bunu da ben icad etmiyorum ya.

STELLA. — Sen ne biçim adamsın, kuzum?

GASPARD. — Ben de bilmiyorum. Her halde mesut olduğum için...

STELLA, Yenilmiş, gülümser. — Demek mesut olduğun için bunu yaptın...

LAUBARDEMONT. — Onu sevdiğiniz için hayattayım, Madam. Size teşekkür ederim.

GASPARD, Laubardemont'a, öfkeli. — Mademki yollar tehlikeli, yanınıza adam alamaz mıydınız?

LAUBARDEMONT. — Huyumu bilirsiniz. Kimseye farkettirmeden her yerde biraz bulunmak isterim. Her şeyi görüp öğrenmem lâzım.

GASPARD. — Söylemeğe ne hacet.

LAUBARDEMONT. — Öğrenmeğe değer çok şeyler var. Yüklendiğim ağır vazifeyi biraz olsun hafifletecek, kolaylaştıracak şeyler.

STELLA, Bir haykırış. — Bir haber getirmiyorsunuz ya?

LAUBARDEMONT. — Doğrusunu isterseniz, evet.

STELLA. — İyi bir haber değil, her halde? Sözlerinize bakılırsa...

LAUBARDEMONT. — Sözlerime rağmen, bu sefer galiba öyle.

STELLA. — Ama bu haber bizim için iyi bir haber değil, öyle mi?

LAUBARDEMONT. — Öyle görünüyor.

STELLA, Ümitsiz. — Öyle mi görünüyor? *(Sitemle)* Ah! Meryem Ana, doğru mu bu yaptığınız?

GASPARD, Stella'yı susturarak. — Açık konuşsanıza!

LAUBARDEMONT. — Daha açık konuşmağa niyetim yok. Zamanını bekliyorum.

GASPARD, Mütecaviz. — Yani iyi haberinizin hemen hemen kötüye dönmesini mi?

LAUBARDEMONT. — Çok iyi tahmin ettiniz. Öyle olacağı da besbelli.

GASPARD. — Öyle mi?

LAUBARDEMONT. — İki gündür kargâhta, şu elbise ile dolaşıyorum. Her şeyi tetkik ediyor, görüyor, dinliyorum. Mesut haberi vermekte hiç de acelem yok.

GASPARD. — Mesut bir haber getiriyorsunuz, demek?

STELLA. — Bu suratla mı?

LAUBARDEMONT. — Kudsiyetli Kardinal Hazretlerinin emirlerine itaat ediyorum. Yoksa, böyle bir şeyi ben aklımdan bile geçirmezdim.

GASPARD. — İyi bir haberi vermeğe bile diliniz varmıyor, ne adamsınız.

LAUBARDEMONT, İyimser. — Hele birkaç gün daha geçsin... Hattâ birkaç saat, belki de hiçbir şey vermem.

GASPARD, Müstehzi. — Hah, şöyle!

LAUBARDEMONT. — Birkaç saat sonra, belki de kimseyi tatmin etmeden Kardinal Hazretlerini tatmin edebileceğim. Öyle bir iyilik edin ki kimseye iyilik olmasın.

STELLA. — Sen de gittin, bu adamın hayatını kurtardın!

LAUBARDEMONT, Gaspard'a. — Evet. Görüyorum ki bir şey bilmiyorsunuz. Anlaşılan size her şeyi söylemiyorlar.

GASPARD. — Bu esrarengiz halleriniz artık sinirime dokunuyor!

LAUBARDEMONT. — Bugünden itibaren işin esrarlı bir tarafı kalmıyacak. Bekliyebildiğim kadar bekledim: ama, bugün konuşmam icabedecek.

STELLA, Eli Gaspard'ın eli üzerine kenetlenir. — Bugün! İşitiyor musun? Bugün!...

GASPARD. — Off! Canımı acıtıyorsun!

STELLA. — Biliyorum.

GASPARD. — Bu haber, Marie de Surgères'le ilgili değil mi?

LAUBARDEMONT. — Evet. Size o kada-

rını söylemeğe mezunum. Onunla ilgili bir mesele.

GASPARD. — Bravo!

LAUBARDEMONT. — Hazır mısınız?

GASPARD. — O iki insan için yapmıyacağım şey var mı?

LAUBARDEMONT, Söylemeden önce ona bakarak. — Çok çetin bir akın olacak ama.

GASPARD. — Atın ölümü arpadan olsun.

LAUBARDEMONT. — Başka şeyler de olabilir...

GASPARD, Stella'yı göstererek. — Hiçbir şey olmaz. İnsanın yüreği pek oldu mu, her şey yolunda gider.

STELLA. — Sanki başına bir felâket geleceğini haber veriyor.

GASPARD, Neş'e ile. — Yok canım!... Hem sonra, ne çıkar, değil mi? Yeter ki ölümüm, herkese bir haksızlık gibi görünsün.

LAUBARDEMONT, Ehemmiyetle. — Bakın, bunu size vâdedebilirim.

STELLA, Alaylı bir gülüşle. — Bu ne cömertlik?

LAUBARDEMONT, Çıkarken. — Gidelim, Kardinal Hazretlerinin emirlerini Mareşal de Schomberg'e bildirelim.

(Gaspard onu takip edecekmiş gibi bir hareket yapar.)

STELLA, Ona sarılarak. — Anlamıyor musun? İyi bir haber! Bizim için de iyi gibi gö-

rünen bir haber. Felâketin de başlangıcı olan bir haber. Yalvarırım, yıldızları dinle!

GASPARD, Birdenbire şüpheli. — Ne için bana sevginin, seni tahmin ettiğimden çok daha iyi koruduğunu söyledin?

STELLA, Gülümsiyerek. — Hâlâ onu mu düşünüyorsun?

GASPARD. — Evet, onu düşünüyorum.

LAUBARDEMONT, Kapıda görünerek. — Bekliyorum.

STELLA. — Seni bekliyor. Sonra anlatırım. *(Şefkatle)* Fakat teşekkür ederim. Beni sevmesini ne iyi biliyorsun!

(Müzik)

(Gaspard çıkar. Stella pencereye gider ve Gaspard'la Laubardemont'u gözleriyle takip eder. Rochenoire sessizce girer, onun yanına gider, durur.)

ROCHENOIRE. — Gaspard'la beraber uzaklaşan Laubardemont mu? Bu da ne demek?

STELLA. — Siz onlarla karşılaşmadınız mı?

ROCHENOIRE. — Hayır.

STELLA, Müstehzi. — Nasıl olur! Garip şey...

(Çekilmek üzere yürür.)

ROCHENOIRE. — Nereye gidiyorsun?

STELLA. — Emrinize itaat ediyorum. Odama çıkıyorum.

ROCHENOIRE. — Benden kaçıyor gibisin de.

STELLA. — Hiç de değil.

ROCHENOIRE. — Seni korkutuyor muyum yoksa?

STELLA, Bir çeşit külstahlıkla. — Siz mi?

ROCHENOIRE. — Kal biraz.

STELLA. — Ne için? Siz Marie'den başkasını düşünmezsiniz. Ben de Gaspard'dan başkasını. Biribirimize ne söyliyebiliriz, anlamıyorum.

ROCHENOIRE, Melânkolik. — Evet... Marie... Öyle anlar oluyor ki, onun gözlerini artık hatırlamaz oluyorum.

STELLA, Biraz iğneli. — Nasıl olur! Gaspard'ın dediği gibi: "Alınyazılarını değiştirmek için yaratılmış gözler", zennedersem her zaman hatırlanır.

ROCHENOIRE. — Öyle anlar oluyor ki, artık sesini de duymuyorum.

STELLA. — Halbuki... Gaspard'ın dediğine göre, onun sesi güzel bir şarkı gibi imiş. Bestesi güftesini unutturan bir şarkı... İnsan yalnız onunla yaşıyabilirmiş.

ROCHENOIRE. — Çok denedim. Ne yazık ki, yedi ayda bakışlar ve kelimeler bütün

sıcaklığını kaybediyor. Gaspard ne derse desin, ayrılıkla, yoklukla aşk olmuyor.

STELLA. — Ben olsam bunu yapabilirdim gibi geliyor.

(Gitmek ister.)

ROCHENOIRE. — Neden hiç yüzüme bakmıyorsun?

STELLA. — Niçin bakayım? Marie sizi kendinne eş seçmiş, size o büyük şerefi vermiş. O halde, siz benim için mevcut değilsiniz. Ne benim için, ne de başka bir kadın için. Siz ancak Marie'nin sayesinde varsınız.

ROCHENOIRE. — Senin de ancak Gaspard sayesinde var olduğun gibi.

STELLA, Hafiflikle tashih ederek. — Benim için aynı şey değil. Benimle kimse alâkadar olmaz*(Coşarak)* Halbuki La Rochelle'de, geçen ekim ayındanberi, yalnız bir sokakta doğan dört oğlanın dördüne de Ludovic adını koymuşlar.

ROCHENOIRE, Hoşuna gitmiştir. — Sahi mi! Bunu bilmiyordum.

STELLA, Kuvvetle tekrar eder. — Siz ancak Marie'nin sayesinde varsınız. Biz kadınlar, umumiyetle, bir başka kadına âşık olan erkekler için "Zavallı çocuk" deriz. Ama, bakın, sizin için öyle demedik! Çünkü Marie de Surgères...

ROCHENOIRE. — Demek Gaspard'dan başkasını düşündüğün yok?

STELLA. — Elbette yok! Nesi eksik, her meziyet var onda!

ROCHENOIRE. — Bazı şeylerin farkına varmamak hususunda şaşılacak bir kabiliyetin var.

STELLA. — Olabilir.

ROCHENOIRE. — Farkına mı varmıyorsun, yoksa farkına varmak mı istemiyorsun?

STELLA. — Seviyorum. Farkına varmışım, varmamışım, ne çıkar?

ROCHENOIRE. — Beni anlamıyor musun, yoksa anlamak mı istemiyorsun?

STELLA. — Vaktiyle sihirbazlık ettim, her şeyi biliri, anlardım. Sevdiğim gündenberi o kabiliyetimi kaybettim. Ama bildiğimi, anladığımı unutmadım.

ROCHENOIRE. — Stella!

STELLA, Tatlılıkla. — Marie'nin mektuplarını tekrar tekrar okuyun.

ROCHENOIRE. — Eski mektuplar. Sonuncusu altı aylık. Ailesinin, o delilerin yanında bir mahpus hayatı sürmeğe başladığındanberi bana kimseyi gönderemedi.

STELLA. — Ne yapsın! Onun, küçük şarkılar düzecek bir Gaspard'ı yok! Küçük şarkılar dilden dile, kulaktan kulağa her yere gider, yayılır! Onun kimsesi yok ki sesinizin musiki kadar tatlı olduğunu, gözlerinizin alnıyazılarını

değiştirdiğini söylesin. Yalnız mektupları var, o zavallı mektupları.

ROCHENOIRE. — Ne çare ki mektuplar da...

STELLA. — Sizin için o kadar kıymetsizse, Gaspard onları getireceğim diye hayatını tehlikeye soktuğuna hata etmiş.

ROCHENOIRE. — Gaspard'ı şimdi anlamağa başlıyorum.

STELLA. — Ben de Marie'yi artık anlamamağa.

ROCHENOIRE. — Çok hoşsun!

STELLA. — Çok müteessirim!

ROCHENOIRE. — Neden?

STELLA. — Sevdiği erkeğin gülü iken bir başkasının gelinciği olmak hâzin bir şeydir.

ROCHENOIRE, Şaşırmış. — Neler saçmalıyorsun?

STELLA. — Siz bunu anlıyamazsınız. Bizim memlekette öyle söylerler.

ROCHENOIRE. — Çok tuhaf insanlar, sizin memlekettekiler.

STELLA. — Tahmin ettiğinizden de tuhaf. Bir zamanlar, orada iken, erkeklerin dikkatini çekecek olsam, gözlerimi kör ederek kendimi cezalandırabilirdim.

ROCHENOIRE. —. Sözlerimi yanlış anladın. Nerden nereye gittin!

STELLA. — Pek uzağa değil.

ROCHENOIRE. — Seni, cazip buldum diye mi bana kızıyorsun?

STELLA. — Size değil, kendime kızıyorum. *(Düşünceli)* Ama cezamı vereceğim!

ROCHENOIRE. — Neden? Bir hafiflik yapmadın ki.

STELLA, Şiddetle. — Bilir miyim?

ROCHENOIRE. — Güzelsin, o kadar!

STELLA. — Ben yalnız Gaspard için güzelim.

ROCHENOIRE. — Ne çare ki öyle değil!

STELLA. — Öyle olmasa bile, siz nereden bileceksiniz? Beni günde on dakika ya görüyorsunuz, ya görmüyorsunuz.

ROCHENOIRE. — Görmediğim zamanlarda da hayal ediyorum.

STELLA. — Ben hayal edilecek kadınlardan değilim.

ROCHENOIRE. — Yemin ederim ki bu böyle.

STELLA. — Beni, beni hayal etmek? Marie de Surgères dururken. *(Heyecanlanarak)* Bakın asıl hayal edilecek kız işte o!

ROCHENOIRE. — Seni çıplak görüyorum ve her istediğimi yapıyorsun!

STELLA. — Ne iğrenç bir şey! Ama mâni olmak da benim elimde değil.

ROCHENOIRE. — Hayır, mâni olamazsın buna.

STELLA, Yalvarır gibi. — Ne olur, Marie'yi düşünün.

ROCHENOIRE. — Marie çıplak düşünülmez. Halbuki sen, senin nefesin, kokun, uyandırdığın arzu...

STELLA. — Yedi ay evvel öyle bir şey uyandırmıyordum.

ROCHENOIRE. — Geçtiğin zaman, eteğinin rüzgârı... Gözlerin, içinde istenen her şeyi okumak mümkün olan iri gözlerin...

(Pencerenin önünden bir gölge geçer, Laubardemont'un gölgesine benzeyen bir gölge.)

STELLA. — Ne feci şey!

ROCHENOIRE. — Benim yalnız sana ihtiyacım var... Yalnız seni istiyorum.

STELLA. — Şu anda da beni çıplak mı görüyorsunuz?

ROCHENOIRE. — Hayır.

STELLA. — Çok şükür!

ROCHENOIRE. — Çünkü, karşımda isyanla, öfkeyle, nefretle bana baktığını görüyorum. Ama sen gider gitmez!...

STELLA. — Sizden nefret etmeğe devam edeceğim...

ROCHENOIRE. — Kendini aldatma! Sana duyduğum alâka yalnız arzudan ibaret değil.

STELLA. — Daha kötü ya!

ROCHENOIRE, Hayretle. — Acaba?
(Sükût)

STELLA. — Peki, o hayalleri kurarken Gaspard sizi boğmuyor mu?

ROCHENOIRE. — Gaspard'ı unutuyorum. İlk zamanlar, unutamıyordum. Şimdi unutuyorum.

STELLA, Sesini yükseltmeden.—Şerefiniz iki paralık eden şeyler söylüyorsunuz.

ROCHENOIRE. — Olduğumdan daha iyi görünmeğe çalışacak değilim. Zaten sen her şeyi biliyordun. Her zaman biliyormuş gibi hareket ettin.

STELLA. — O halde, söylemeğe ne lüzum vardı? *(Öfkeyle)* Yoksa, acaba, bir şey mi ümit ettiniz?

ROCHENOIRE. — Tabiî. Sen bir çingenesin. Senin için pek o kadar mühim bir şey değil bu. Her zaman söylerdin: "Hoşa gitmeği yaşamağa tercih ederim!" diye.

STELLA, İmanla. — Öldürün, Meryem Ana, öldürün onu!

ROCHENOIRE. — Merak etme, kimse bilmiyecek!

STELLA, Vahşice. — Gaspard'ı da tehlikeli bir vazifeye göndereceksiniz, değil mi?

ROCHENOIRE. — Beni affet. Alçağın biriyim. Ama seni çok istiyorum.

STELLA. — Biz de yemin etmiştik... Gaspard'la... Karşınıza çıkan engelleri yok etmeniz, o büyük aşkınızda muvaffak olmanız için iki - nize de yardım etmeğe yemin etmiştik. Şimdi asıl engel ben oluyorum! *(Ağır ağır)* O aşka lâyık olsaydınız, kendimi yok ederdim.

GASPARD, İçeriye girerek. — Allaha çok şükür ki, lâyık değil!

(İki erkek bakışırlar. Âdeta dayanılmaz bir sükût.)

STELLA, Gülerek. — Benim önümde değil! Rica ederim, benim önümde değil!

(Koşarak çıkar.)

ROCHENOIRE, Samimî ve hararetli. — Gaspard, yaptığımdan, söylediklerinıden öyle - sine bir utanç duyuyorum ki...

(Duraklar. Ağır bir sükût)

GASPARD. — "Öylesine bir utanç" mı diyordunuz?

ROCHENOIRE. — Kendimi mâzur göstermeğe çalışacak değilim, çünkü mazeretim yok.

GASPARD, Müstehzi. — Ne yapalım? Âşıkların sağı solu olmazmış.

ROCHENOIRE. — Ben çıldırdım galiba...

Evet... Şeytan beni dürttü... İğrenç bir şey yaptım, orası muhakkak, gülünç de oldum.

GASPARD. — Şimdi mi anladınız?

ROCHENOIRE. — Toyluk, biraz da budalalık. Yedi aydanberi yalnızım.

GASPARD, Bundan sonra bırakmıyacağı müstehzi bir tonla. — Biliyorum ne düşündüğünüzü, nasıl muhakeme yürüttüğünüzü: "Kadın duyduğuna inanır, erkek gördüğüne".

ROCHENOIRE. — Çok doğru, Gaspard.

GASPARD, Müstehzi. — Yedi aydır Marie'yi görmüyordunuz. Stella da her gün karşınızda idi. Kabahat Stella'da.

ROCHENOIRE. — Asîl, temiz ruhlu bir kadın o. Lâyık olduğun bir kadın.

GASPARD. — Yanlış anlamadımsa, siz de ona lâyık olmak istiyordunuz galiba.

ROCHENOIRE. — Ona hayranım, hürmet ederim. Umarım ki beni affeder.

GASPARD. — O, belki eder!

ROCHENOIRE. — Bir baş dönmesiydi bu... Gözlerim kararadı, az kalsın düşüyordum, hep beraber düşüyorduk. Bilmezsin o dakikaları hayatımdan silmek için neler vermezdim.

GASPARD. — Çok geç artık!

ROCHENOIRE. — Aşka ve dostluğa ihanet!

GASPARD. — Evet, bir taşla iki kuş! Çok maharetli imişsiniz!

ROCHENOIRE. — Ah! Anlayamazsın, bunu. Dayanacak halim kalmamıştı. Yedi aydır, herkese örnek olmam isteniyor. Her şey benden bekleniyor. Bir masal kahramanı haline getirdiler beni. Halbuki, ben uzun boylu üzülmeğe, sıkılmağa gelemem, beklemesini de bilmem. On altı yaşımda iken yüzbaşıydım.

GASPARD. — Sizin için beslediğim düşüncelere... Sizin için at üstünde geçirdiğim gecelere, göze aldığım tehlikelere acıyorum. *(Âdeta komik bir eda ile)* Kafamdaki şu deliğe de. Sizin için söylediğim ve benim gibi başka bir budalanın da belki felâketine sebep olacak iyi sözlere varıncaya kadar, her şeye!

ROCHENOIRE. — Beni lüzumundan fazla yükseltttin, göklere çıkardın!

GASPARD. — Hele, size hizmet etmek için feda ettiğim o saadet anlarına daha çok acıyorum. Çünkü sizin uğrunuza saadetimden, emin olduğum saadetimden çok şey verdim! — sizin saadetinizi, bu kadar az değer verdiğiniz o saadeti temin edebilmek için.

ROCHENOİRE. — Senden af diledim.

GASPARD. — Stella'nın mahrum kaldığını öpüşlerine, kaybettiğim her tebessümüne, her bakışına acıyorum; tasarlayıp da gerçekleştiremediğim her şeye yanıyorum; çünkü sizin

uğrunuza yollarda at koşturmaktan, sizin tasarladığınız şeylerin gerçekleşmesine çalışmaktan kendimi, kendi saadetimi düşünmeğe vakit kalmıyordu.

ROCHENOIRE. — Sana çok borçluyum, Gaspard!

GASPARD. — Bundan daha tabiî bir şey olamazdı, çünkü dostumdunuz. *(İstihzasında derin bir hüzün vardır.)* Neler pahasına kazanılmış ve ne çabuk kaybedilmiş bir dost.

ROCHENOIRE. — Gaspard!

GASPARD. — Siz benim dostumdunuz, ama ben, sizin dostunuz değilmişim. Onun için, bir hizmetkâr kaybetmekle, belki de hiçbir şey kaybetmemiş olacağınızı zannediyorsunuz.

ROCHENOIRE. — Sen hiçbir zaman benim hizmetkârım olmadın!

GASPARD, Zehirli bir neş'e ile. — Fakat işin güzeli, hakcası ve pek tuhafı şu ki bir saat daha faziletli kalabilseydiniz, bir saat daha sabredebilseydiniz sizin için kâfiydi.

ROCHENOIRE. — Ne demek istiyorsun?

GASPARD. — Sadece şunu: siz saadetinizi inkâr ederken, o size geliyordu.

(Bu sırada, etrafta bir gölge gibi dolaşmakta olduğu anlaşılan ve Rochenoire-Stella sahnesinde, bir an için, pencereden görünüp kaybolduğu farkedilmiş olan Laubardemont girer.)

LAUBARDEMONT. — Evet, kumandanım, güzel Marie de Surgères'le olan hissî alâkanızın halk efkârını heyecana getirdiği Kardinal hazretlerinin meçhulü değildir.

GASPARD, Müstehzi bir tonla. — Heyecana getirdiği muhakkak.

LAUBARDEMONT. — Hafiyeler...

GASPARD. — ...yani velinimetleriniz...

LAUBARDEMONT. — ...karargâhta ve şehirde bu macera üzerine yavaş yavaş kendiliğinden ve bütün kahramanlariyle nasıl bir efsane doğduğunu Kardinal hazretlerine arzettiler.

GASPARD. — Ne güzel bir efsane!

LAUBARDEMONT. — Güzel Marie'ye muhitinde derin bir sevgi ve saygı gösterildiğini, mantosunun eteklerini öpenler, bastığı yerlere yüzlerini gözlerini sürenler olduğunu anlattılar.

ROCHENOIRE. — Yer yüzünde ondan daha asîl bir varlık tebessüm etmemiştir.

GASPARD, Sıkıcı bir tehalükle. — Karargâhta ona Rüyaların Meryem Ana'sı diyorlar! Denizde yürüdüğünü iddia edenler var.

LAUBARDEMONT. — Netice şu ki, Monseigneur siyasete biraz da aşk katmanın zamanı geldiğini düşündüler.

ROCHENOIRE. — Ya!

LAUBARDEMONT. — Tahminlerine göre, kendi teşebbüsleriyle iki taraf arasında ateş

kesilirse, bu arada siz de Matmazel de Surgères'le evlenirseniz, bu dahilî harbe bir nihayet vermek belki de mümkün olacaktır.

ROCHENOIRE. — Monseigneur bendelerine büyük bir şeref veriyorlar.

LAUBARDEMONT, Bir tilki gülümsemesiyle. — Ve çok büyük bir sevinç!

ROCHENOIRE. Hararetle. — Ve çok büyük bir sevinç!

LAUBARDEMONT. — Yalnız iki güçlük var, ikisi de mühim!

GASPARD. — İsabet! Güçlüğü olmasa tadı mı çıkar?

LAUBARDEMONT.—Birincisi şehirlilerden geliyor. İki taraf arasında ateş kesildikten sonra, dışardan yiyecek almalarına müsaade edilmesini istiyorlar.

GASPARD. — Demek bu da var!

LAUBARDEMONT. — Kardinal hazretleri de bu evlenmenin sadece bir ikmal ve iaşe vesilesi haline getirilmesinden endişe ediyorlar.

ROCHENOIRE. — Sözlerinizi iyi anladımsa, Monseigneur sevinçlerinin tamamiyle manevî bir sevinç olarak kalmasını istiyorlar.

LAUBARDEMONT. — Tamam!

ROCHENOIRE. — İkinci güçlük?

LAUBARDEMONT. — ...Surgères'lerden

geliyor. Köy kâhyalariyle Belediye Reisi Jean Guitton bu tasavvurumuza hararetle taraftar iseler de, — Matmazel Marie'yi konaklarında mahpus tutan Surgères'ler, onu karınız olarak görmektense hançerlemeği kafalarına koymuşlar. Şu halde onu kaçırmak icap edecek.

ROCHENOIRE. — Ben kaçırmağa hazırım!

LAUBARDEMONT. — İşte Kardinal hazretlerinin hiç istemedikleri şey de bu! *(Kapalı bir istihza ile)* Başınıza bir kaza gelebilir.

ROCHENOIRE. — Bu şerefi kimseye bırakmak istemem.

LAUBARDEMONT. — Kendinizi ölüme atmış olursunuz.

ROCHENOIRE. — Hayatımla pek candan alâkadar olmağa başladınız, birdenbire.

LAUBARDEMONT. — Sevgilisini kurtarmak için can veren bir Ludovic de Rochenoire, dahilî harbin eskisinden daha şiddetle tekrar başlamasına sebep olur.. Hayır. Hayır. Bize lâzım olan sadece evlenmeniz.

GASPARD. — Evlenecekler!

LAUBARDEMONT. — Bu vazifeyi siz mi üzerinize alıyorsunuz?

GASPARD. — Şey... hayır... onu demek istemedim! Fakat kendim gibi güvendiğim iki arkadaş bu işi başarırlar.

ROCHENOIRE. — Kim?

GASPARD. — Saimpol'le Escargasse, kaç defa benimle beraber gidip geldiler. Yolları da, adamları da bilirler.

ROCHENOIRE. — Bakalım kabul ederler mi?

GASPARD. — Seve seve kabul edeceklerdir.

ROCHENOIRE. — Kendileriyle konuşayım.

GASPARD. — Hayır. Teklif sizden gelirse, bir nevi emir gibi görünebilir. Bu da, karar vermek hakkını kendilerine bırakmak için oldukça tehlikelidir.

ROCHENOIRE. — Haklısın, her zamanı olduğu gibi! Onları sana göndereyim, sen konuş!

GASPARD. — Zahmet olmazsa!

ROCHENOIRE. — O kadar iyi hareket edeceğim ki beni affedeceksin.

(Gaspard sırar. Rochenoire çıkar.)

LAUBARDEMONT. — Ben size söylememiş miydim? İyi baherim hemen hemen kötü bir haber halini aldı. Çok memnunum. *(İçeriye giren Escargasse ile Saimpol'e)* Günaydın, efendiler!

(Çıkar.)

SAIMPOL, Gaspard'a endişe ile. — Ne o, bir şey mi düşünüyorsun?

GASPARD, Pek neş'eli. — Bilâkis.

SAIMPOL, Bu garip cevaba hiç şaşmadan.. — Ne yapıyorsun öyle ise?

GASPARD. — Size iyi bir haber vermeğe hazırlanıyorum, biraz değişiklik olsun diye.

ESCARGASSE. — Ben haberleri sevmem.

GASPARD, Gittikçe daha neş'eli. — Ama bu haberi seveceksin: Kardinal, kumandanla Matmazel de Surgères'i evlendirmeğe razı olmuş.

ESCARGASSE. — E, sonra?

GASPARD. — Ne demek, e sonra?

ESCARGASSE. — Benim için iyi bir haber değil bu.

GASPARD. — Nasıl olmaz? Düğün dolayısiyle, uzunca bir zaman için, ateş kes emri verilecek.

SAIMPOL, Sevincinden titriyerek. — Ateş kes emri mi?

ESCARGASSE, O da aynı halde. — Bak, işte bu iyi haber!

GASPARD. — Ama bir tek güçlük var.

ESCARGASSE. — Belliydi zaten.

GASPARD. — Bu akşam Surgères'li hanımları kaçırmak lâzım!

ESCARGASSE, Şiddetle. — Başka?

SAIMPOL, Aynı şekilde. — İş ona kalsın!

ESCARGASSE, Ağzı kulaklarında. — Güçlük bunun neresinde?

SAIMPOL, Aynı şekilde. — Sen o işin ustası oldun artık!

ESCARGASSE, Sevinç delisi. — Gözü kapalı halledersin.

SAIMPOL, Aynı oyun. — Ve şanla, şerefle dönersin.

ESCARGASSE. — Her zamanki gibi.

SAIMPOL. — Sana gıpta ediyorum.

(Kısa bir sükût)

GASPARD. — Demek bana gıpta ediyorsun?

SAIMPOL, Bir kere coşmuştur, tehlikeyi hissetmez. — Nasıl etmem... O esrarlı yolculuk, nallarına çuha eldiven geçirilen o atlar, tırmanıp üzerinden atlanan duvarlar, korkulan hem titriyen, hem umutla bekleyen kadınlar, o güzelim kadınlar. *(Patlıyarak)* Ne talihli herifsin!

GASPARD. — İşi bu gözle gördüğüne sevindim. Çünkü ben gidemiyeceğim. O talihli herif de sen olacaksın!

SAIMPOL, Zayıf bir sesle. — Ne dedin?

GASPARD. — Anlaşılmıyacak bir şey yok.

SAIMPOL, Öfkesinden eski tonunu bulmuştur. — Mükemmel başladığın bir işi yarıda mı bırakacaksın? Ayıp doğrusu!

ESCARGASSE. — Bu şeref sana aittir!

SAIMPOL. — Senin hakkın olan bir şeyi kimse alamaz!

GASPARD. — Demek ki, reddediyorsun? Beni kırmamak için mi?

SAIMPOL. — Açık konuşalım, yalnız onun için değil, biraz da Lise'i düşünerek böyle hareket ediyorum.

GASPARD. — Karın mı?

SAIMPOL. — Tamamiyle karım, diyemem. Çünkü babası bir askerle evlenmesine razı olmadı.

GASPARD. — Belki senin de evlenmeğe pek niyetin yoktu?

SAIMPOL. — Aptallık etme! Ona ismimi vermekten mi çekinecektim. Bir isim ki yakında belki artık sahipsiz kalacak.

GASPARD, Ağır ağır, boğuk bir sesle. — Lise! Lise! Sen bana hiç ondan bahsetmemiştin.

SAIMPOL. — Halbuki onun için yaşıyorum. Beni sahiden unutup unutmadığını görmek için. Bunu öğrenmeden ölmek istemem.

GASPARD, Müteessir. — Meraklanma, şüphe içinde yaşamak, bedbaht olmaktan gene iyidir.

SAIMPOL, Derinden. — Hayır! Bir başkasını bulduysa iş değişir, ben de kaderime razı olurum. *(Kuvvetle)* O zaman, sana istediğin kadar Marie de Surgères'ler kaçırayım.

GASPARD. — Peki ama ne bekliyorsun?

SAIMPOL. — Onu hapsetmelerini! Döğmelerini! Benden ayrılması için eziyet etmelerini! Daha, ne bileyim!

GASPARD. — Anlıyorum, anlıyorum.

SAIMPOL. — Onu çok seviyorum!

(Kısa bir sessizlik)

GASPARD, Canlı, son derece neş'eli. — Demek ki, Escargasse'cığım, iş sana kalıyor?

ESCARGASSE. — Bana kalacağını da nereden çıkardın?

GASPARD. — Tabiî, değil mi ya. Bir kere seni bekliyen bir Lise, falan yok!

ESCARGASSE. — Doğru. Beni bekliyen bir Lise bile yok!

GASPARD. — Sonra, sen tedbirlisindir. Bu işi başarmak için çok tedbirli olmak lâzım.

ESCARGASSE. — Pek o kadar da tedbirli sayılmam!

GASPARD. — Hem, Matmazel de Surgères de seni çok sever.

ESCARGASSE, İfadesiz. — Bu akşam mı görülecek bu iş?

GASPARD. — Evet, bu akşam.

ESCARGASSE, Kuvvetle. — Bak, dün olsaydı hiç düşünmeden "peki" derdim. Ama bugün, kendimi iyi hissetmiyorum.

GASPARD. — İyileşirsin.

ESCARGASSE, Şaşırır. — Zannetmem. Ayaklarım o kadar ağrıyor ki kollarımı kıpırdatacak halim yok.

GASPARD. — Escargasse!

ESCARGASSE. — Hayır. Beni anla biraz Gaspard: kırk yaşındayım. Yaş kırk! Ve hâlâ bir şey olamadım. Hâlâ bir şey kazanamadım. Onun için bekliyorum! Her şeyi bekliyorum! Çünkü her şey olabilir. Er geç talih bana da gülebilir. Kırkından sonra, vakıa biraz geç! Ama her şey mümkündür! Bırak talihimi deneyeyim!

GASPARD. — Sen de mi?

ESCARGASSE, Coşarak. — Bilirsin: "Fakirin ilâcı, sabırdır" derler. Kırk yıl sabır da az ilâç değil hani!

GASPARD. — Zavallı dostum!

ESCARGASSE, Hissî bir manzume okuyormuş gibi. — Talihim hiç gülmedi zaten. Dünyaya geldiğimden beri bu böyle. Anamla babam geçinemiyorlarmış. "Bir çocuğumuz olursa belki anlaşırız, bağlanırız!" demişler. Ama ben de onları bağlıyamamışım. İnsan hayatta kendisinden istenen ilk şeyi beceremedi mi, artık ondan hayır gelmez.

GASPARD, Yürcğine dokunmuştur. — Üzülme, Escargasse, seni severim, bilirsin.

SAIMPOL, Davetkâr. — Krantz'ı alsana!

ESCARGASSE, Onu kuvvetle destekleyerek. — Sahi! Öyle ya, Krantz var!

SAIMPOL. — Tamam işte, iyi bulduk!

ESCARGASSE. — Nasıl oldu da daha evvel aklına gelmedi?

SAIMPOL, Alaycı. — Kadınların ışık saçtığına inan bir koca oğlan. Karanlıkta onları gündüz gibi görecektir.

GASPARD, Düşünür. — Krantz, sizler olmadan, ben olmadan, bu işi yapamaz. Krantz budalanın biridir.

ESCARGASSE. — Ben de biraz öyleyimdir. Üstelik onun kadar güçlü kuvvetli de değilim!

GASPARD, Hayrette kalmış, ümitsizliğe düşmüş gibi. — Sizi denlidekçe kulaklarıma inanamıyorum. Bakın bana, dostlar, hatırlayın!

(İnşad eder, ama, mısralar, biraz, seyyar bir satıcının ağzından dökülür gibidir.)

"Dünyanın en güzel aşkı
Öylesine aşk kalmadı..."

SAIMPOL, Keserek. — Ona ne şüphe!

ESCARGASSE. — Biliyoruz, canım!

SAIMPOL. — Muhakkak ki dünyanın en güzel aşkı.

ESCARGASSE. — Artık biz de bunu bilmiyorsak, başka kim bilir!

SAIMPOL. — Yalnız, bu şarkıyı, bugün eskisi kadar iyi söyliyemiyorsun, galiba. Her zamanki hararetin yok mu, nedir...

GASPARD, Şiddetle itiraz ederek. — Saçmalıyorsun! Nerden çıkardın bunları?

SAIMPOL. — Bilmem, bana öyle geldi de.

GASPARD, Mübalâğalı bir coşkunlukla. — Uğrunda, bir kadının yedi defa tecavüze uğradığı, asılmağı göze aldığı bir aşk.

SAIMPOL. — Orası öyle!

ESCARGASSE, Bir neticeye bağlıyarak. — Sana bir şey söyliyeyim mi? Böylesine bir aşka benim aklım ermiyor.

SAIMPOL. — Ben de, eskisi kadar inanmıyorum.

GASPARD, Telâşla. — Neden?

SAIMPOL, Kıskanç. — İki üç gündenberi Stella'nın etrafında dönüp dolaştığını sezinler gibi oldum da...

GASPARD. — Kumandan mı! Sen çıldırmışsın!

SAIMPOL. — Bana öyle geldi.

GASPARD, Kuvvetle. — Bir tek düşüncesi, bir tek bakışı yok ki Marie için olmasın.

SAIMPOL. — Pekâlâ öyle ise!

ESCARGASSE. — Bence de öyle olduğu daha iyi!

SAIMPOL, Ağır, ağır. — Şu var ki, canımı tehlikeye atmak için sebep değil.

GASPARD, Onu iğnelemek için. — Ne o, korkuyor musun?

SAIMPOL. — Bana bak, Gaspard, artık bu masala inanmıyorum ben! İnanmaya inanmaya yapılan bir iş de çok daha tehlikeuidir.

GASPARD, Hayretle. — Ya!

(Bir sükût.)

SAIMPOL. — Bu işi ancak sen başarabilirsin. Çünkü sen, inanıyorsun. Bu senin fikrin!

ESCARGASSE. — Benim fikrim olacak değil ya.

SAIMPOL. — Aşk diye bir şey var, elbette var! Ama olmasa da sen onu icat edersin.

ESCARGASSE. — İkisi de genç, o kadar güzel, ikisi de o kadar bedbaht ki.

SAIMPOL. — Kız, Tanrı'nın bir tebessümü.

ESCARGASSE. — Rüyaların Meryem Ana'sı.

SAIMPOL. — Sokaktan geçerken mantosunun eteklerini öpüyorlar.

ESCARGASSE. — Denizin üzerinde yürüdüğünü görenler var.

SAIMPOL. — Ona gelince...

GASPARD, Keserek. — Kendinizi hiç yormayın. Anlaşıldı, ben gideceğim.

SAIMPOL. — Senin için biraz sıkıcı olacak, anlıyorum... Çünkü senin her şeyin var!

ESCARGASSE. — Bana kalırsa asıl mesut olanlar başkalarına örnek olmalı.

SAIMPOL. — Hem sonra, senin için hiçbir tehlike yok! Çünkü sen inanıyorsun!

GASPARD. Escargasse'a. — Stella'yı çağır!

(Escargasse şato tarafından çıkar.)

SAIMPOL. — Tek başıma gitmeği kabul etmem! Ama istersen, seninle gelirim!

GASPARD. — Teşekkür ederim. Demin, haklı olarak, söyledin ya. Sen bu işe inanmadığın için, daha tehlikeli olabilir.

SAIMPOL, Onun elini sıkarak. — Nasıl istersen! Allah seni korur!

GASPARD. — Ben de ona yardım edeceğim.

(Saimpol dışarıya çıkar. Stella girer.)

(Müzik.)

GASPARD, Ona doğru atılarak. — Gel, hayatım!

STELLA. — Ne kadar müşfiksin!

GASPARD. — Müşfik mi? Neden? Müşfik olduğumu nerden çıkardın?

STELLA, Gülerek. — Affedersin!

GASPARD. — Kardinal, Matmazel de Surgères'le Kumandanı evlendirmeğe karar vermiş.

STELLA, Kuvvetle. — Zavallı kız!

GASPARD. — Niçin öyle söylüyorsun?

STELLA. — Biraz evvel Kumandanın neler söylediğini duymadın mı?

GASPARD. — Bir çılgınlık ânı geçirdi. Marie'sine kavuşur kavuşmaz...

STELLA, İnanmış görünerek. — Ya! Bilmiyordum.

GASPARD, Kendi kendisini de inandırmağa çalışarak. — Canım... muhakkak ki bir çılgınlık ânıdır bu...

STELLA, İfadesiz. — Demek barıştınız?

GASPARD. — Hayır. Fakat ona sevgilisini getirmekle onu benimkinden vazgeçirteceğimi umuyorum.

STELLA. — Pek iyi anlayamadım.

GASPARD. — Matmazel de Surgères'i kaçıracağım.

STELLA. — Gene mi!

GASPARD. — Fakat bu gece, ilk ve son defa olarak!

STELLA. — Yedi ay önce de, ilk ve son defa olaraktı.

GASPARD. — Onları evlendireceğiz, diyorum.

STELLA. — Mesut olacaklarını mı zannediyorsun?

GASPARD. — Olmağa çalışacaklar.

STELLA. — Sen kendi aşkımızdan çok onlarınki ile uğraşıyorsun.

GASPARD. — Deli misin! Bunu da nerden çıkarıyorsun.

(Sükût.)

STELLA. — Bütün vaktini bu kızı kaçırmakla geçiriyorsun!

GASPARD. — İyi ya işte, alıştım artık! Hem, elim değmişken, Markiz Gabrielle'i de kaçıracağım.

STELLA, Haykırarak. — Markizi de mi? Yoo! Bak, öyle şey istemem.

GASPARD. — Bana inan öyle icabediyor.

STELLA. — Her iki saatte bir arzunun aşk olmadığını kendisine ispat edesin diye mi?

GASPARD, Müteessir. — Söylenenlere bakılırsa, bir hayalet gibi kalmış. Bir işkence hayatı geçiriyormuş. Görmediği hakaret, çekmediği eziyet kalmamış.

STELLA, Dalgın. — Birkaç saatlik zevk uğruna yedi aylık bir işkence. — Yalanlar uydurup durduğun birkaç saat uğruna.

GASPARD. — Haksızlık şurada ki, deliliklerimizin günahını çeken her zaman bir başkası oluyor.

STELLA. — Bu kadına sadece acıyorsun, değil mi?

GASPARD. — Yemin ederim.

STELLA. — Zaten, korktuğum yok! Mademki istiyorsun, kurtar onu da!

GASPARD. — Teşekkür ederim.

STELLA. — Fakat ihtiyatlı olacaksın, değil mi?

GASPARD. — Elbette... beni ayıplaman için.

STELLA. — Artık öyle şeyler düşünecek halde değilim.

GASPARD. — Öyle ise, çok iyi.

STELLA. — Yıldızları düşünerek ihtiyatlı olmanı istiyorum! Sözümü dinliyeceksin, değil mi?

GASPARD. — Çok şükür, şimdiye kadar hiç öldürülmedim!

STELLA. — İhtiyatlı olacaksın, değil mi?

GASPARD. — Evet.

STELLA. — Bana "evet" derken sesin ne güzel çıkıyor. *(Madalyonunu boynundan çıkarır, onun boynuna geçirir.)* Sana madalyonumu veriyorum. Eminim seni koruyacaktır. *(Gaspard onu kollarına alır.)*

GASPARD. — Gel, daha güzel, daha iyi bir şey yap — Stella, bu gece, her dakika, her saniye beni düşünmeni isterdim.

STELLA. — Her zaman seni düşünüyorum. Bilhassa böyle zamanlarda. Seni düşündüğüm zamanlar, bir şeyler yapıyormuşum gibi geliyor bana.

GASPARD. — Ama bu gece, bir saniye olsun beni bırakmıyacaksın.

STELLA. — Bir saniye bile.

GASPARD. — Bana şerefin üzerine söz veriyor musun?

STELLA. — Ah, bu erkekler! Hepsi de böyledir. Kadınların şerefleri üzerine verilecek sözleri yoktur. Sana aşkım üzerine söz veriyorum.

GASPARD. — Gülünç bir şey bu yaptığım. La Rochelle'e belki yirmi defadan fazla gittim. Her zaman da içim rahattı. Bugün, son tehlikeyi göze aldığım halde...

STELLA. — Korkma, bir şey olmaz, sana! Dünyada bir kadından başkasını gözü görmiyen tek erkeğe!

GASPARD. — Sen, dışarıya çıkma. Biliyorsun, Cumartesi akşamları karşı taraftakiler aşka geliyor, yağmur gibi kurşun yağdırıyorlar.

STELLA. — Benim için merak etme. Beni sen öldüreceksin.

P e r d e

ÜÇÜNCÜ PERDE

Aynı dekor.
Ertesi gün. Sabahın ilk saatlerinde.

SAIMPOL, Merak ve endişe içinde, sinirli, sinirli. — Kumandanım... Hiçbir şey işitmediniz mi?

ROCHENOIRE. — Hayır.

SAIMPOL. — Bu gecikmede bir fevkalâdelik bulmuyor musunuz?

ROCHENOIRE, Çok sinirlidir, ama belli etmemeğe çalışır. — Böyle bir baskında gecikme diye bir şey bahis mevzuu olamaz. Baskın muvaffak olur veya olmaz. Muvaffak olması da muayyen bir saate bağlı değildir. *(Sükût.)* Gaspard ümitli görünüyor muydu?

SAIMPOL. — Çok. Beni endişeye düşüren tek hareketi...

ROCHENOIRE. — Çabuk, söyle!

SAIMPOL. — Stella'yı bir kere daha öpmek için atından inmesi oldu.

ROCHENOIRE. — Bundan daha tabiî bir şey olamaz.

SAIMPOL. — Belki, ama onun için öyle değil!

(Dört nala gelen bir atın ayak sesleri duyulur.)

ROCHENOIRE, Pencereye koşarak. — Bu sefer, haklısın.

SAIMPOL, O da pencereye koşmuştur. — Bu da ne demek? Süvarisiz bir at! *(Bir çığlık halinde)* Gaspard'ın atı!

ROCHENOIRE, Âsabı gergin. — Sersemlik etme!

SAIMPOL, İnatçı. — İşte Amadis! Gaspard'ın atı! *(At kişnediği için ona bağırır:)* Sus, budala! Stella duyacak! *(Rochenoire'a)* Zaten uyanık!

ROCHENOIRE, Merak ve endişe içinde, hareketsiz ve benzi atmıştır. — Başına bir felâket mi geldi, dersin?

SAIMPOL, Kendi kendisini teskin etmek ister gibi. — Gaspard'a mı? Aslâ!

ROCHENOIRE. — İyi ama, atı...

SAIMPOL, Kendi sözlerine kendisi de inanmamıştır. — Escargasse'ın atı olsaydı: "O kadar talihsiz bir çocuk ki, başına bir kaza gelmiş olması pek mümkündür!" derdim. Ama Gaspard!.

ROCHENOIRE. — Ben de senin kadar emin olmak isterdim.

SAIMPOL, Dokunaklı bir hayranlıkla. — Kumandanım, bu onun son vazifesi. Sizin sayenizde. Sonra ordudan ayrılacak, muharrir ola-

rak çalışınağa başlıyacak. Şu sırada gider de aptal gibi kendini öldürtür mü,—Hele protestanlara! Tam biraz rahat edeceği vakit. — Düşünsenize!

(Escargasse fırtına gibi içeriye girer.)

ROCHENOIRE. — Ne oldu, *(Müthiş bir endişe içinde)* Gaspard nerede?

ESCARGASSE, Hayretler içinde. — Matmazel de Surgères'den haber sormuyorsunuz.

SAIMPOL, Kumandanını mâzur göstermek isteyerek. — Gaspard için endişeye düştük de.

ESCARGASSE. — Neden?

SAIMPOL. — Atı onsuz geldi.

ESCARGASSE, Muzip bir gülüşle. — Şu Amadis de malın gözü galiba?

ROCHENOIRE. — Konuşsana canım!

ESCARGASSE, Acele acele. — Gaspard cerrahın yanında. Matmazel de Surgères'le beraber.

ROCHENOIRE, Telâşla. — Yaralandı mı?

ESCARGASSE. — Hayır. Yalnız kafasına epey şey yedi, her zamanki gibi. Ama lâfını bile etmiyor.

ROCHENOIRE, Ağır, ağır, perişan. — O halde, Matmazel de Surgères mi...

ESCARGASSE, Sözünü keserek. — Onun da bir şeyciği yok.

ROCHENOIRE, Canı sıkılmış. — Öyle ise kim yaralandı?

ESCARGASSE. — Markiz Gabrielle.

ROCHENOIRE. — Ya!

SAIMPOL. — Olanı biteni doğru dürüst anlatamaz mısın?

ESCARGASSE. — Her şey mükemmel oldu. Hanımlar, kararlaştırıldığı gibi, ipek merdivenden indiler. *(Şairane)* Hem de öyle bir maharetle, öyle bir hafiflikle indiler ki...

ROCHENOIRE. — Biliyoruz.

ESCARGASSE. — Konak uykuda gibi idi. Tam hanımlar eğere atlıyacakları sırada pencerelerin birinden bir silâh patladı. Markiz yere düştü. Krantz ile ben hemen koştuk. *(Dargın)* Ama Gaspard'la gelmeği tercih etti.

ROCHENOIRE. — Yarası ağır mı?

ESCARGASSE. — Bilmiyorum. *(Hikâyesini anlatmağa devam ederek)* Tehlike işareti verilmişti. Surgères'lerle adamları bizi takip etmek istediler. İşte o zaman inanılmaz bir şey oldu. Sanki kaldırımlardan insan fışkırıyordu. Bu muazzam kalabalık onlarla bizim aramıza giriyor, atlarının gemlerine asılıyor, tam nişan alıp bize ateş ederlerken silâhlarına vuruyor ve: "Yaşasın Surgères'ler!" diye bağıra bağıra Surgères'lere bir temiz sopa çekiyordu.

SAIMPOL. — La Rochelle'in bizden yana olduğu muhakkak.

ESCARGASSE, Büsbütün hararetlenerek. — Onlar da istiyorlar, bu evlenmeyi! O manzarayı görseydiniz gözleriniz yaşarırdı, Kumandanım!

ROCHENOIRE. — Yaşardı bile!

ESCARGASSE. — Çilli bir oğlan bize doğru haykırdı: "Ludovic'e söyleyin gelinimizin kıymetini bilsin, onu mesut etsin. Ondan bunu bekliyorum!"

MARIE, İçeriye girmiştir, yüzü maskelidir. — Ben de!

(İki genç silâhşorların müşfik bakışları altında göz göze gelirler.)

SAIMPOL, Birdenbire Escargasse'a. — Ne bekliyorsun?

ESCARGASSE. — Zannedersem biraz da benim yüzümden birbirlerine kavuştular!

(Çıkarlar. Daha kısa bir sessizlik.)

MARIE. — Gabrielle'i o vaziyette bıraktığım için Allah beni affetsin. Seni görmem lâzımdı!.

ROCHENOIRE, Altüst olmuştur. — Buradasın. Artık kurtulduk, Marie!

MARIE. — Dayanamaz olmuştum. Sesini duymam lâzımdı.

ROCHENOIRE. — Çıkar maskeni.

MARIE. — Cesaret edemiyorum. Bunca hülyaya karşı sana ne verebileceğim? Benim

için öyle kusursuz, öyle mükemmel hayaller kurdun ki!

ROCHENOIRE. — Yüzünü görmek istiyorum.

MARIE. — Güzel değilim artık. Benimle övünemiyeceksin.

ROCHENOIRE. — Yüzünü görmem lâzım.

MARIE. — Mademki ısrar ediyorsun. *(Maskesini indirir.)* Pişman olmadın mı?

ROCHENOIRE, Mütehassis olmuştur. — Ne kadar güzelsin! Hatırlıyamıyordum. Beni affet, hatırlıyamıyordum.

MARIE, Nazlı nazlı özür dileyerek. — Pek fazla zayıflamamağa çalıştım. Ama kolay değildi. Çünkü herkese örnek olmak, başkaları yemediği için bir şey yememek icabediyordu.

ROCHENOIRE. — Aç da mı kaldın?

MARIE. — Bilsen ne zor oluyordu. Çok çirkinleştiğim bir gün, bir parça ekmek çaldım. O zaman da o kadar utandım ki, aynayı kırdırdım.

ROCHENOIRE. — Sen kadınların en güzeli, en iyisisin.

MARIE. — Yanaklarım çukura battı, gözlerim şişti. Beni bu halimle kabul ediyor musun?

ROCHENOIRE. — Ya sen, beni hâlâ istiyor musun?

MARIE, Hayretle. — Bu suali sevmedim.

ROCHENOIRE. — Beni affet, Marie. Bu

ânı o kadar çok tahayyül ettik ki hakikat olduğuna hâlâ inanamıyorum. Sanki rüya devam ediyormuş gibi geliyor bana!

MARIE, Tatlı. — Kabahat kimin?

ROCHENOIRE. — Bizi bu rüyadan uyandıracak bir kelime söylemekten, bir hareket yapmaktan korkuyorum. Mesut olmasını unutmuşum.

MARIE, Neş'eli. — Tekrar alışırsın.

ROCHENOIRE. — Belki. Gözlerini, sesinin âhengini unutmuştum. Çok şükür, sesini duyuyorum, bana baktığını görüyorum!

MARIE, Tam bir genç kız şuhluğu ile. — Dinle beni. Bana çok bakma öyle!

ROCHENOIRE. — Neden çekiniyorsun? Mükemmelsin. Sabit, devamlı bir mükemmellik var sende. Söylediklerinden daha asîl, daha büyük, daha da akıllı uslusun.

MARIE. Hoş bir utangaçlıkla. — Hâlâ mı devam ediyorsun?

ROCHENOIRE, Âdeta sitem ediyormuş gibi. — Senin hiçbir kusurun yok!

MARIE. — Hayır, hayır. Beni mâzur gör!

ROCHENOIRE, Daha kuvvetle. — Hiçbir zaman da olmıyacak!

MARIE, Garip bir şekilde. — Hiçbir zaman mı! O kadar çabuk da ümitsizliğe düşme!

ROCHENOIRE. — Sen de o kadar asîl, o kadar yüksek olma, rica ederim!

MARIE, Gülerek. — Peki. Olmamağa çalışırım. Ama biliyor musun, farkında olmadan canımı sıkıyorsun.

ROCHENOIRE. — Sana hayran olduğum için mi?

MARIE, Kısa süren bir hüzünle. — Evet. Biraz uzaktan. Dünkü gibi. Sanki gelmemiş, burada değilmişim gibi.

ROCHENOIRE, Aşırı bir şiddetle. — Hayır, doğru değil.

MARIE, Hararetle itiraz etmesinden memnun, sonra neş'eli. — Sanki sevgilinin heykeliyle konuşuyormuş gibi konuşuyorsun benimle.

ROCHENOIRE. — Nasıl?

MARIE, Ona yaklaşır, tatlı bir sitemle. — Bana hüzumundan fazla hayranlık gösteriyorsun. Ben seni seven küçük bir kızdan, bir küçük Marie'den başka bir şey değilim. Bütün bu şiirin bizi mahvetmesini istemem.

ROCHENOIRE. — Ellerini ver bana.

(Marie itaat eder.)

MARIE. — Beni temin et bakayım: sadece o kadar çok söylediğin, dilini alıştırdığın için beni sevmiyorsun, değil mi?

ROCHENOIRE. — Hayır.

MARIE, Gülerek. — Belki bütün bu engel-

lere ihtiyacın vardı. Şimdi onlar ortadan kalkınca, herkes beni sevmeni isteyince, belki de artık beni sevmek elinden gelmiyordur?

ROCHENOIRE. — Saçmalama!

MARIE, Samimiyetle. — Nihayet tatlı bir söz söyliyebildin. Bizi birbirimize yaklaştıran bir söz. *(Deli gibi sevinerek)* Saçmalıyorum, değil mi?

ROCHENOIRE, O da gülmektedir. — Tamamiyle! Ama gene de haklısın. Tabiî değiliz. Hele ben.

MARIE, Muzafferane. — Hah, şöyle!

ROCHENOIRE. — Ne yapalım? Sevgimizi öylesine bir aşk haline getirdiler ki kimse buna lâyık olamaz. Öyle eşsiz, öyle harikulâde ki, bu yüzden âdeta nazarî olup çıkıyor.

MARIE, Komik bir eda ile. — Nazarî mi? Olur şey değilsin!

ROCHENOIRE. — Ben, kendi hesabıma, böyle bir aşka lâyık değilim. Hiç de övünemiyeceğin şeyler yaptım.

MARIE. — Bunları sonra konuşuruz. Beni daha öpmedin bile.

ROCHENOIRE. — Müsaade edeceğini bilmiyordum.

MARIE. — Ben o kadar nazarî değilim. Yedi aydır sana çok şey müsaade ettim.

(Rochenoire onu kolları arasına alır, hoy-

ratça öper. Marie kollarından maharetle sıyrılır.)

ROCHENOIRE. — Affedersin!

MARIE, Tatlı bir utangaçlıkla. — Ben henüz bir genç kızım. Sen galiba bir kadın tahayyül ettin.

ROCHENOIRE. — Sizi öpmemeliydim.

MARIE. — Her şeyi büyütmiyelim. Belki beni çok sıktınız, doğrusu bu. O kadar müteredditdit görünen bir erkek için de, belki çok acele ettiniz. *(Garip bir eda ile)* Ama öpüşünüz hoşuma gitti.

ROCHENOIRE. — İşte buna inanmam.

MARIE. — Hattâ çok hoşuma gitti. Belki bir kadın tahayyül ettin. Ama senin kadının benim. Bundan sonra beni istediğin gibi öpebileceksin. *(Bir sükût)* Çok çirkinleşmiş olacağım.

ROCHENOIRE. — Yemin ederim ki, her zamandan daha güzelsin.

MARIE. — Beni buna inandıramıyorsun, sevgilim. Beceriksiz misin, yoksa utanıyor musun?

ROCHENOIRE. — Varlığına kendimi alıştırmağa çalışıyorum. Kendi kendime mesudum, demeğe çalışıyorum. Nihayet mesudum.

MARIE, Kırılmış. — Demek bunu kendi kendine söylemeğe çalışıyorsun?

ROCHENOIRE. — O burada. Sevgilim burada artık. Bekleyiş bitti.

MARIE, Acı bir istihza ile. — Ve belki de düşünüyorsun: "Saadet ne rahat, ne kolay şeymiş!" diye.

ROCHENOIRE. — Hayır: "Ne mühim, ne ciddi şeymiş!" diye düşünüyorum.

MARIE, Neş'eli. — Yok canım. Bundan daha basit, daha sade bir şey olamaz, göreceksin. Az önce "Ben, kendi hesabıma, böyle bir aşka lâyık değilim" diyordun.

ROCHENOIRE. — Lâyık olmadığımı sanıyorum.

MARIE. — Asıl sen saçmalıyorsun. Saadete lâyık olmak için, onu arzulamak yeter.

ROCHENOIRE. — Neler söylüyorsunuz?

MARIE. — Bana lüzumundan fazla saygı gösteriyorsun, bu muhakkak. Beni sahiden seviyorsan, bende kusursuz, mükemmel bulduğun şeyler cesaretini kırmamalı. Ya onlara alışacaksın, ya da bana onları kaybettireceksin.

ROCHENOIRE. — Siz bir meleksiniz, Marie. Benim için kadın olmağa çalışan bir melek.

MARIE, Ayılmıştır. — Onların şarkıları gibi konuşuyorsunuz. Markiz de Rambouillet'nin salonunda değiliz (*). Bundan sonra hep böyle şeyler mi söyliyeceksin bana?

(*) 1588 - 1665. Burada, daha ziyade, Paris'te, sözü geçen Markizin salonlarında toplanan ve 1620 den 1665 yılına kadar, Fransız dilinin ve edebiyatının gelişmesine faydalı hizmetlerde bulunmuş olan, bir münevver topluluğu kastedilmiştir.

ROCHENOIRE. — Marie!..

MARIE, Keskin bir haykırış. — Bir şey, hiçbir şey hissetmiyor musun? Melek olmağa özenen kim? Yedi aylık uzun bir ayrılıktan sonra kim ister kendisine melek denilmesini? Beni öperken, bir meleği öpmüyordun.

ROCHENOIRE. — Ne diyeceğimi bilmiyorum.

MARIE, Âni bir şiddetle. — Anlıyorum, çok iyi anlıyorum! Sevincimden deli gibi koşup size geldim. Biraz da korkudan belki. Ama daha çok sevinçten. Fakat siz, bu sevinci benimle paylaşmadınız.

ROCHENOIRE. — Sizi men'ederim...

MARIE, Aynı şiddetle tekrarlıyarak. — Bu sevinci benimle paylaşmadınız. Bana "İmdat!" der gibi bakıyordunuz.

ROCHENOIRE. — Sizi seviyorum, Marie,

MARIE. — Beni seviyorsanız, içimdeki bu acı nedir?

ROCHENOIRE, Tekrarlar. — Sizi seviyorum, Marie...

MARIE. — Kendi kendinizi inandırmak için bunu söylüyorsunuz. Evet, beni sevmeğe çalışıyorsunuz. Bütün kuvvetinizle uğraşıyorsunuz buna. Şu anda beni sevmek için, eminim, canınızı bile verirdiniz. Ama elinizden gelmiyor. Ne feci!

ROCHENOIRE. — Ne olur artık bir şey söylemeyin.

MARIE. — Bir mucize olmasını bekliyorsunuz. Ben mucizeler yaratamam. Seni sevmeğe devam edebilirim, bütün hayatımca, tek başıma. Ama seni kaybettimse, beni sevmen için bir şey yapamam.

ROCHENOIRE. — Utanıyorum. Utançtan başka bir şey duymuyorum artık.

MARIE. — Daha neler! Bizim gibi insanlar arasında, utanç diye bir şey olamaz.

ROCHENOIRE. — Size lâyık değilim.

MARIE, Şiddetle. — O, yalnız benim bileceğim şeydir.

ROCHENOIRE. — Açlıktan öldüğünüzü biliyordum. Ve ben yemek yedim.

MARIE. — Benim için ne ehemmiyeti var!

ROCHENOIRE. — Günlerce kendimizi düşünmediğim oldu.

MARIE. — Ben ikimiz için de düşünüyordum.

ROCHENOIRE. — Başka bir kadını hayal ettim.

MARIE — Affetmemi isteseydin seve seve affederdim.

ROCHENOIRE. — Onu sizden çok arzuladım!

MARIE. — Tabiî, ben o kadar uzaktaydım ki!

ROCHENOIRE. — Bunu ona söyledim de.

MARIE.—Alelâde bir kızcağız, her halde?

ROCHENOIRE. — Bütün meziyetlere sahip, asîl ruhlu bir kadın.

MARIE. — Bilhassa sana teslim olmak meziyetine.

ROCHENOIRE. — Bana yüz bile vermedi!

MARIE. — İnanmıyorum sana!

ROCHENOIRE. — Gaspard'ın karısı.

MARIE, Şaşırmıştır. — Ne!

ROCHENOIRE. — Beni pişmanlık içinde, gülünç bir halde size geri gönderdi!

MARIE. — Nasıl gönderdi ise, öylece kabul ediyorum...

ROCHENOIRE. — ... Gülünç bir halde, ama iyileşmemiş olarak.

(Kısa bir sükût)

MARIE.—Görüyorum ki, bana lâyık olmamakta israr ediyorsun...

ROCHENOIRE. — Marie!

MARIE, Gözlerinden yaşlar akarak. — Açık sözlülüğünle iftihar edebilirsin. Açık sözlülüğün her şeyi unutturuyor.

ROCHENOIRE. — Size yalan söyleyemem, Marie.

MARIE, Müstehzi. — Bana lüzumundan fazla hürmet ettiğin için mi? Ne yazık! Keşki

yalan söyleseydin. Bir gün, o zalim, belki yola gelebilirdi. Ben de, seni o kadar çok seviyorum ki, hiçbir şeyin farkında bile olmazdım.

ROCHENOIRE. — Beni sevmiyor, diyorum size!

MARIE, Alaycı. — Bunları söylemek için mi beni evimden kaçırttınız?

ROCHENOIRE. — Marie, sizi tekrar görürsem, bunun bana yeteceğine o kadar güvenmiştim ki...

MARIE, Müstehzi edasını bırakmıştır, titriyerek. — Şu anda çirkinim. Sebebini bildiğin için bana darılmazsın. Fakat, ümit ederim ki, beni artık sevmediğin için üzülüyorsundur. Öyle değil mi? Öyle ise, birkaç güne kadar... Bilhassa bana kuvvet, cesaret verirsen... Seni sevmeği bana öğreteceksin... *(Âdeta kolları arasındadır.)*

LAUBARDEMONT, Girer. — Birbirlerinin kolları arasında! Yahut onun gibi bir şey! Monseigneur çok memnun olacak.

ROCHENOIRE, Müstehzi. — Ne kadar memnun olsa sizin kadar olamaz!

LAUBARDEMONT, Cevap vermeden. — Siz onun en tatlı arzusunu gerçekleştirdiniz. "Bunca ayrılıklar"dan "bir sevda yaratmanız" kendilerini pek mütehassis etti. *(Zerafetle Marie'ye)* ve Kardinal hazretleri Surgères'lere

"bahtsızlıktan başka bir çeyiz" de vermek niyetindedir.

MARIE, Acı acı. — Heyhat! Buna kadir değildir!

LAUBARDEMONT, Babaca bir sitemle. — Bir âşık kavgası mı! Daha şimdiden!

MARIE. — Siz ne karışıyorsunuz?

LAUBARDEMONT. — Bu tatlı didişmelere pek vaktimiz olmayacak, Kardinal hazretleri karargâha teşrif ettiler. Ben de kendi namlarına size şunu söyliyebilirim ki, saadetiniz bizim için lüzumludur. Hattâ buna derhal ihtiyacımız var. Efsanevî aşkı, efsanevî ayrılığı gördük. Şimdi de efsanevî saadeti bekliyoruz. *(Tehdit eder gibi)* Aksi takdirde...

ROCHENOIRE, Müstehzi. — Ölüm cezasına çarpılmak korkusiyle mi mesut olacağız?

LAUBARDEMONT. — Bu şekilde düşünmek hâdiseleri yanlış tefsir etmek olur. Fakat Kardinal hazretleri sizlerden ne beklediklerini kendileri daha iyi anlatacaklardır her halde.

ROCHENOIRE, Çıkmak üzere bir hareket yaparak. — Kardinal hazretleri bizleri mi bekliyorlar?

LAUBARDEMONT, Tashih ederek. — Sizi bekliyorlar, Kumandanım. Matmazel de Surgères kendilerine bu sabah takdim edilecek... Saat on birde, muhteşem bir merasim sırasın-

da... aynı zamanda Majeste Kıral hazretlerine de.

MARIE. — Saat on bire kadar neler olabilir!

LAUBARDEMONT. — Biz istersek olabilir. Sizi bekliyorum, kumandanım.

ROCHENOIRE. — Sizi takip ediyorum.

MARIE. — Bana söylemeni isterdim ki...

ROSHENOIRE, Acı acı. — Lüzumundan fazlasını söyledim!

(Marie bir ân hareketsiz kalır, sonra, birdenbire karar vererek, mantosuna bürünür ve koşarak kapıya doğru gider. Saimpol'ün mühmel bir şekilde kapının pervazına yaslanmış olduğunu görür.)

SAIMPOL, Kat'î. — Dışarı çıkmak yasak! *(Nazikâne gülerek)* Evvelsi gün, az kalsın Mareşalin karısına tecavüz ediyorlardı.

(Marie kapıyı şiddetle kapar, pencereye doğru gider, orada da Escargasse görünür.)

ESCARGASSE, Tatlı tatlı. — Markiz Gabrielle nasıllar?

(Marie, cevap vermeden, sahnenin ortasına döner. Escargasse kaybolur. Stella, şato tarafından, içeriye girer. Marie'yi görünce bir sevinç çığlığı atar.)

STELLA. — Geldiniz mi, Madam! Demek Gaspard döndü!

MARIE, İfadesiz bir tonla. — Burada mısın, büyücü?

STELLA, Neşeyle. — Ah! Size ne kadar kızdım, Madam. Sizin yüzünüzden kaç defa, az kalsın Gaspard'ı kaybediyordum.

MARIE, Boğuk bir sesle. — Güzelsin!

STELLA. — Her zaman size götürülecek mektuplar, yazılacak şarkılar vardı. Benden çok sizinle meşgguldü. Ama zararı yok, o kadar mükemmelsiniz ki...

MARIE. — Yoo! Hayır, sen bari sus.

STELLA. — O kadar asilsiniz ki! Artık kızmıyorum. Hatta seviniyorum. Her saadete lâyıksınız! *(Elbisesinin eteğini öpmek üzere diz çöker.)*

MARIE, Üzerine eğilerek, kindar. — Bana saadetten bahsetmeğe de cür'et ediyorsun, büyücü!

STELLA, Ayağa kalkarak. — Madam!

MARIE. — Hangi iksirlere başvurdun? Hangi otları kullandın?

STELLA, Küstah. — Hâlâ mı! Ne fena huy.

MARIE. — Beni seviyordu! Büyü yapmış olmasan değişir miydi!

STELLA, Elini alnına götürerek. — Oh!

MARIE. — Neyin var?

STELLA, Muztarip. — Hiç, başım döndü. Af dilerim.

MARIE. — Korktun mu yoksa?

STELLA, Kendini toplıyarak. — Ben mi?

MARIE, Müstehzi bir eda ile.—Hakkın var. Ama sinir buhranlarına, ayılıp bayılmalarına güvenme. Zaafından, bir kadına karşı istifade edemiyeceksin.

STELLA. — Ben Gaspard'ı seviyorum, Madam.

MARIE. — Evet. Ama, kumandanın aklını başından almak da hoşuna gidiyordu, değil mi?

STELLA, Hararetle. — Anlamamazlıktan gelmeğe çalıştım. Öyle görünmek için neler yaptığımı bilseydiniz.

MARIE. — Ama gözlerin anlıyordu.

STELLA. — Onu reddettim

MARIE. — Titreyen ellerle! — Zaten, en feci tarafı da bu... Senin... senin onu istememen.

STELLA, Aynı seviyede imişler gibi, arkadaşça. — Aldandığını biliyorum. Erkekler biraz aptal olurlar, gördüklerini severler. Bereket versin Gaspard'la ben bu akşam buradan gitmiş olacağız. On gün sonra da, kumandan, benim dünyada olup olmadığımı bile unutacaktır.

MARIE. — Beni teselli etmeğe de mi cür'et ediyorsun?

STELLA. — Sizin de beni onun kadar çabuk unutmanızı temenni ederim.

MARIE, Daha nazik. — Seni unutacağını zanneder misin?

STELLA. — Bundan eminim. Hem ben her şeyi bilirim. Sevişeceğinizi ve mesut olacağınızı da biliyorum. Bunu yıldızlardan okudum.

MARIE, Şüphe ile. — İş yıldızlara kaldıysa!...

STELLA, Kat'î. — Öyle olacağı muhakkak demektir. Hattâ olmuş gözüyle bakabilirsiniz.

MARIE. — Pek naziksiniz.

STELLA, Müsamahalı. — Ona kırılmamak lâzım. Erkekler beklemesini bilmezler, hele, hayatları her ân tehlikede olursa.

(Kısa bir sükut)

MARIE, Düşünceli. — La Rochelle'e dönmemeliydim. Gabrielle'in öleceğini düşünmemeliydim.

STELLA. — Evet, daha iyi olurdu!

MARIE. — Kaldı ki, o da hayatını kurtardığım için bana küskün, her gün bundan dolayı sızlanıyor ve belki gene ölecek... *(Sonra, bunları söylemeğe dili vardığı için utanarak, haykırır:)* Beni affet, Gabrielle!

(Kısa bir sükût)

STELLA. — Gaspard sizinle beraber mi geldi?

MARIE. — Evet.

STELLA, Istırap içinde olduğu bellidir. — O halde anlamıyorum.

MARIE. — Benzin kül gibi.

STELLA, Güçlükle nefes almaktadır. — Bu gecedenberi, vakit vakit, fenalık geliyor üzerime, şimdiki gibi... boğuluyorum... Affedersiniz.

MARIE. — Gel... *(Onu şefkatle oturmağa zorlar.)*

STELLA. — Üşüyorum da. Asıl buna tahammül edemiyorum! Müthiş bir titreme geliyor! *(Haykırır)* Ah! Hayır, şimdi hastalanmak istemiyorum. Tam döndüğü sırada... Çünkü ona vâdettiler, serbest olacağını vâdettiler.

MARIE, Yavaşça, tatlı tatlı. — Serbest oldu bile!

STELLA. — Ah! Döndüğüne çok memnunum. Şimdi söyliyebilirim size, içim hiç rahat değildi.

MARIE. — Neden?

STELLA. — İnsan sevişince budala oluyor. Dün sabah, hattâ yola çıkarken de, dönünceye kadar, mütemadiyen kendisini düşünmemi istedi. Böyle yapmakla kendisini tehlikeden koruyacağıma inanıyordu. Ben de, alıklar gibi, uyuya kalmayayım mı! Tam gece yarısına doğru, dalmışım. Birden yüreğim sızlayarak, boğuluyormuşum gibi uyandım.

MARIE. — Gece yarısı, biz ipek merdivenden iniyorduk.

STELLA. — Onu yalnız bıraktım. Tam da

bana en çok ihtiyacı olduğu bir sırada! Cezamı hakettim, çekmeliyim.

MARIE. — Neler saçmalıyorsun!

STELLA, Elini kalbine götürür. — Dayanılır gibi değil, bu acı. *(Haykırır)* Oh! İmdat. Gaspard! Saadetini mahvettirme bana! Beni koru! Sen ki herkesi korursun! Ölmeme mâni ol, sevgilim!

MARIE. — Mânasız şeyler söyleme! Ölmiyeceksin!

STELLA. — Öleceğim, galiba öleceğim, ama haksızlık bu!

(Bu sırada Gaspard'ın sesi gecenin sessizliği içinde neş'eyle çınlar.)

GASPARD'IN SESİ. — Stella!

(Stella güçlükle ayağa kalkar, Gaspard görünür. Pencereden tırmanmıştır. Neş'eli ve gök gürültüsü gibidir.)

GASPARD. — İşte geldim, Stella! İşte beraberiz! Artık hayat bizim! *(Odaya atlar.)*

STELLA. — Gaspard!

GASPARD. — Yavrum! Güzelim! *(Sevinçle onu öper, sonra Marie'yi fark ederek)* Bizi mâzur görünüz, Madam!

MARIE. — Ne hoş! Ne güzel!

GASPARD. — Samimî, neş'eli ve iddiasız! *(Stella'ya)* Söyle bakayım, beni tekrar gördüğüne memnun musun?

STELLA, İtiraz ederek. — Ohh!

GASPARD. — Pek öyle görünmüyorsun.

MARIE. — Biraz hastalanmış da.

GASPARD. — Sırası değil. Az kalsın beni kaybediyordun.

STELLA, Titriyerek. — Biliyorum.

GASPARD. — Markinin kurşuniyle. Bizi takibediyordu. Tek başına. Ötekiler ister istemez vaziyeti kabul etmişlerdi. Ne yapalım. Biz de onun etrafını sardık. Atından indi. Kılıcını vermesini istedim. Bana uzattı. Ben de kendisini âdeţ olduğu gibi nezaketle selâmladım. İşte bu fırsattan istifade ederek üzerime ateş etmesin mi. Bereket vuramadı, görüyorsun. Ama terbiyeden, nezaketten iğrendirdi beni.

STELLA, Vahşi. — Geberttin, tabiî keratayı? *(Marie'ye)* Affedersiniz!

GASPARD. — Gebertmedim, çok zayıftı — o kadar ki silâhını iki eliyle tutmuş, patlamasiyle de yere serilmesi bir olmuştu. Bana ateş edebilmek için kim bilir ne büyük bir gayret sarfetmiş olacak!

MARIE. — Rahat durmaz o, aynı şeyi gene yapacaktır!

STELLA. — İşitiyor musun? Gene yapacaktır.

GASPARD. — Adam sen de! İnan bana, çok zayıf düşmüştü. Çok da çirkinleşmişti! O ne çirkinlikti, Yarabbi! Babasının oğlu olduğuna

şüphe yok. Ama, o gece, anası her halde uykuda imiş! *(Marie'ye)* Ah! Affedersiniz! Ağabeyiniz olduğunu hep unutuyorum!

STELLA. — Onu öldürmek lâzımdı. Muhakkak, hayatını bağışladığın zaman, uykudan uyanmış olacağım, yüreğimde o dayanılmaz sızı ile.

GASPARD. — Uyumuş mu idin?

STELLA. — Evet, sevgilim, affet.

GASPARD. — Ya! Uyudun, demek?...

STELLA. — Bir ara, kendimden geçip dalmışım... yoksa onu mutlaka öldürürdün. Seni zorlardım buna.

GASPARD. — Zannetmem. Hayatımdan çok memnundum.

STELLA. — Öyle ise başımıza gelecek var! Başıma gelecek var!

GASPARD. — Bitti, hepsi bitti artık. Ben yapacağımı yaptım! — Sıra sende şimdi. Saadet, bir kadın işidir.

MARIE. — Gaspard'ın hakkı var.

GASPARD. — Kendimi çok iyi hissediyorum. Hiç kimsenin mesut olmadığı kadar mesut olacak kabiliyette!

(Pencerenin önündedir. Derin derin nefes alır. Birdenbire bir silâh patlar. Geceyi aydınlatır.)

GASPARD, Elini göğsüne götürerek. — Vay canına! *(Alaycı)* Büyük lâf ettim!

STELLA. — Gaspard!

(Bir külçe halinde yıkılır. Marie ona koşar.)

GASPARD, Şefkatle, hâlâ alaycı. — Hiç mâkul değilsin, sevgilim. Ben vuruluyorsun, sen düşüyorsun.

(Yüzü ıstıraptan gerilerek ve masaya dayanarak koltuğa kadar kendini sürükler. Escargasse'la Saimpol görünürler. Marie onlara âmirane haykırır):

MARIE. — Cerrah getirin! Çabuk!

(Çıkarlar.)

GASPARD, Güçlükle koltuğa yerleşerek. Faydası yok. Hapı yuttum.

STELLA, Kendine gelerek. — Gaspard... doğru mu söylüyorsun?

GASPARD. — Doğru. Hakkın varmış. Gene yaptı yapacağını. Hem bu sefer, muvaffak da oldu.

STELLA, Ayağa kalkmasına yardım eden Marie'ye. — Şimdi her şey anlaşıldı. Hasta değilim ben. Hayır... bu fenalık... hepsi sevgiden... ona olan sevgimden.

GASPARD — Zavallı sevgilim, bak seni ne hale koydum! *(Gülmeğe çalışarak)* Ne fena adamım!

STELLA. — Kabahat benim! Benim yüzümden!

GASPARD, Birdenbire. — Seni seviyorum, Stella. Bunu hemen hemen hiç söyliyemedim sana. Kendim için konuşmasını hiç bilemedim. Ama yeter artık o çekinmeler, o sahte utanmalar. Yaşarken iyi şeylerdi bunlar!

STELLA. — Aşkım... hayatım!

GASPARD. — Hayatın! *(Can çekişir gibi bir hırıltı çıkarır.)*

STELLA. — Çok mu ıstırap çekiyorsun?

GASPARD. — Müthiş. Ama daha iyi. Senden ayrılacağımı düşünmeme mâni oluyor.

STELLA. — Beni o kadar çok mu seviyorsun?

(Saimpol girer, kılıcı elindedir, Escargasse onu takibeder.)

GASPARD. — Bak, işte Saimpol — seni ne kadar sevdiğimi o isbat edecek.

SAIMPOL. — Marki Jacques'ın marifeti. Öldürdüm tabiî keratayı.

MARIE. — Jacques!

(Dışarıya fırlar. Saimpol, Escargasse'a onu takibetmesini işaret eder. Escargasse çıkar.)

GASPARD, Gülerek. — Öldürdün mü? Teşekkür ederim. Ama artık zahmetine değmezdi. *(Saimpol çıkmak ister. Gaspard ciddiyetle)* Elveda, ama daha önce, Stella'ya söyle... Bana yemin ederek yapmağa söz verdiğin şeyi söyle.

SAIMPOL, Kapıda. — Haberi olmasını da isteyecek değilsin, zannederim?

GASPARD. — Yemininden kurtarıyorum seni. Artık senden sadece ona söylemeni istiyorum.

SAIMPOL, Stella'ya. — Gaspard ölür ölmez seni hançerliyecektim. *(Çıkar.)*

STELLA, Coşkun. — Çok şükür! İşte isbatı! Beni sevmesini çok iyi biliyorsun.

GASPARD. — İyi biliyorum, değil mi?

STELLA. — Ben de. Hatırlar mısın, sana hep söylerdim. "Beni sen öldüreceksin. Yıldızlardan okudum" diye. Ben yıldızlardan çok iyi anlarım.

GASPARD, Şiddetle itiraz ederek. — Ama seni öldürmiyeceğim. Saimpol'e şimdi söyledim...

STELLA, Ateşli. — Saimpol'le alâkası yok bunun. Beni öldüreceksin. Tabiî bir şekilde. Bir şey yapmadan. Sen göçtüğün için ben de göçeceğim, tam senin istediğin gibi. Memnun ol.

GASPARD. — Nasıl?

STELLA. — Uzun zaman ıstırap çekmesini bilemem, iyi bir dul kadın olamam, diye ne kadar korkardım. Ama şimdi içim öyle rahat ki. Hiç kimsenin benim için "Kendine geldi, şimdi daha iyi" dediğini duymayacağım, kimsenin seni unuttuğum için sevindiğini görmiyeceğim.

GASPARD. — Niçin?

STELLA. — Yüzüme iyi bakmadın, Gaspard! Bunda yerden göğe kadar mâzursun da. İyice baksaydın benim de can çekişmekte olduğumu anlardın.

(Koltuğa doğru kayar ve Gaspard'ın dizleri dibine düşer.)

GASPARD, Sevinç mi, yoksa ümitsizlik mi taşıdığı belli olmayan bir haykırışla. — Olamaz! İmkânı yok!

STELLA. — Bu gece boğuluyordum. Ama şimdi nerdeyse kalbim duracak. Surgères seninle beraber beni de öldürdü.

GASPARD. — Öyle olmasını istiyorsun, bunu umuyorsun belki. Ama bu mümkün değil.

STELLA. — Mümkündür, sevgilim.

GASPARD. — Gidenlere bir şeyler söylemek âdettir. Onları hoşnut etmiş olmak için...

STELLA. — Onlar, göklerdekiler yaşayamayacağımı biliyorlar. Beni senden daha iyi tanıyorlar. Benden bile daha iyi, ben ki seni unutmaktan korkardım.

GASPARD. — Stella!

STELLA. — İlk defa olarak tamamiyle mesudum.

GASPARD. — İlk defa olarak mı?

STELLA. — Çünkü, şimdiye kadar, beni daima biraz korkuttun.

GASPARD. — Ben mi?

STELLA, Nefis bir gülümsemeyle. — Tabiî. Beni öldürecektin. Senin elinle ölmenin bu kadar tatlı olacağını bilmiyordum.

GASPARD. — Hayır, hayır. Sen ölmiyeceksin!

STELLA, Tatlı tatlı. — Yalan söyleme! Sen de bunu umuyorsun.

GASPARD. Doğrulur, rencide olmuştur. — Seni emen'ederim...

STELLA, Eski sözleri tekrarlıyarak. — Ama, böyle bir vaziyette, ümit etmek, sana yetmez. Ümit insanı yaşatabilir, ama öldürmez... Halbuki, senin emin olman lâzım *(Hararetle, ellerini kavuşturarak)* Öyle ise, iyi kalbli Meryem Ana, mademki onunla beraber gitmeme inayet ediyorsunuz, bari inayetiniz tam olsun. Bırakın da ben, ondan biraz evvel öleyim.

GASPARD. — Hayır. Yaşamanı istiyorum! Yaşamanı!

STELLA. — Beni alıkoymağa çalışma. Bilâkis acele etmem lâzım. Nihayet emin olman, rahat etmen için.

GASPARD. — Yaşamanı istiyorum, yalvarıyorum sana! *(Gürleyerek)* Sana emrediyorum!

STELLA. — Artık yapamam. Beni affet. Ölürken gözün arkada kalmasın.

(Can verir.)

GASPARD, Yanıbaşında diz çöker, güç-

lükle. — Stella! Benim yabani çiçeğim. Demek senin haytın gerçekten bendim... *(Haykırır)* Bekle beni! *(Zihnen meşguldür.)* Onlarla, ötekilerle konuşmam lâzım! Onları mesut olmağa zorlamam lâzım! Bunu yapamazsam korkarım hepimiz boş yere ölmüş olacağız. *(Bağırır)* İstemiyorum! *(Ayağa kalkar ve tekrar düşer.)* Söyle bana, Stella... söyle... Ümit ederim ki ölümüm bir haksızlık gibi görünecektir!

(Can verir.)

(Karanlık — Müzik — ve aradan yüzyıllar geçtiğini belirtmek için)

P e r d e

EPİLOG

Işıklar yandığı zaman Amerika'lı genç kız sahnenin ortasında yalnızdır. Gizli hücre açıktır, muhafız Jules'ün sesi oradan gelir.

GENÇ KIZ, Kısa bir sükûttan sonra. — Demek ki, dünyanın en güzel aşkı benim zannettiğim değilmiş?

JULES, Şöminenin içinden. — Değil ya!

GENÇ KIZ, Hayretler içinde. — O çingene kızı, sadece Gaspard ölüyor, diye mi öldü, Laubardemont kendisini zehirlemeden, intihar etden?

JULES, Şöminenin içinden. — Evet ya! Hem de ne sağlam kız, değil mi? — Ömründe nezle yüzü görmemiştir!

GENÇ KIZ, Sonsuz bir hayranlıkla. — Onun gibi kadınlar var mıdır acaba?

JULES, Şöminenin içinden. — Pek az. Bununla beraber, bir tanesini daha biliyoruz. Büyük âlim Berthelot'nun karısı. Kocasından on beş dakika sonra ölmüştür. Çünkü hayatla artık bir ilgisi kalmamıştı... Hattâ, bu yüzden onu da kocasiyle beraber Panthéon'a götürdüler...

GENÇ KIZ, Yüzünü buruşturarak. —

Evet, ama... sonra ölmüş!.:. Bu öbürü kadar güzel değil.

JULES. — Elbette, aksini iddia eden kim? İnsan ölecekse, arkaya kalmamalı, sevdiğinden önce gitmeli, gerçekten onu hoşnut etmek istiyorsa.

GENÇ KIZ. — Amerika'da, kadınlar için, bu hemen hemen imkânsızdır.

JULES. — Ne yapalım? Müstakbel kocanız da bu fikre alışacaktır!

(Genç kız gülmez. Hayal âlemindedir.)

GENÇ KIZ, Hülyalı. — Ne güzel, ölmek için biribirleriyle yarış etmeleri...

JULES. — Evet. Stella'nın gerçekten çabuk davranması icabediyordu. Hattâ bir hayli taviz vermesi de. Çünkü Markinin kurşunu, madalyonu Gaspard'ın kalbine sokmuştu. Tamamiyle değilse bile, onun gibi bir şey.

GENÇ KIZ, Âdeta dinî bir hürmetle çekmeceden madalyonu alarak. — Ohh!

JULES. — O gördüğünüz lekemsi siyahlık...

GENÇ KIZ, Şaşarak. — Ona baktığımı nereden bildiniz?

JULES. — Ben işimi bilirim. *(Devam ederek)* Evet! İşte o leke, Gaspard'ın kanıdır!

(Nihayet hücreden çıkar, kollarının arasında harap ve şairane bir küçük sandık vardır. Onu sahnenin ortasına, yere bırakır. Hücreyi

kapatmayı da unutmaz. Kapanan mekanizmanın çıkardığı ses.)

GENÇ KIZ. — Ne var onun içinde?

JULES, Birer birer göstererek. — Kendime ait hazineler. Stella'nın kolyesi. Marie'nin meşinden maskesi. Gaspard'ın kılıcı. Onları saklıyorum, çünkü Müdür elimden alır, diye korkuyorum. Fakat hafızam olmadığı için, nereye tıkıştırdığımı hiçbir zaman hatırlıyamıyorum. Onun için bu kadar geciktim.

GENÇ KIZ. — Sizin değil mi bunlar?

JULES. — Prensip olarak, hayır — gerçekte, evet! Benden başka kimse bu eşyanın mevcut olduğunu bile bilmez.

GENÇ KIZ, Deneyerek. — Marie'nin maskesi!

JULES. — Gaspard'ın kılıcı!

(Kılıcı kınından çeker ve sağa sola şimşek gibi darbeler savurur. Hamleler yapar. Kılıçla selâm verir. Bir nevi buhran geçiriyor gibidir.)

GENÇ KIZ. — Bravo!

JULES, Kılıcı bırakarak ve kolyeyi genç kıza uzatarak. — Fakat bütün bunlar hiçbir şey değil. Bakın, Stella'nın kolyesi de var. Yalnız güzel değil, aynı zamanda biraz sihirli de.

GENÇ KIZ, İnanmıyarak. — Yok canım?

JULES, Önemli. — Dediklerine bakılırsa — ama neler demiyorlar ki — bir kadının sev-

gisini kazanmak — derin, kat'î bir sevgi ile bağlanmasını sağlamak — için bunu boynuna geçirmek kâfi imiş.

GENÇ KIZ. — Söylesenize, Mösyö Crécy, bütün bu olup bitenlerde, Mösyö de Rochenoire hiç de iyi hareket etmemiş gibi geliyor bana...

JULES. — Doğru, ama sonunda, itibarını kurtardı.

GENÇ KIZ. — Ya! İyi öyle ise!..

JULES. — Hattâ çok efendice davranmağa muvaffak oldu!

GENÇ KIZ. — Oh! Ne olur, anlatsanıza... o kadar merak ediyorum ki!

(Marie'nin koltuğuna oturur.)

JULES, Hikâyesine kendini vererek. — Anlatayım. Stella doğru söylemişti... Rochenoire onu unuttu. *(Tefsir ederek)* Ama efendice davranması o zamana rastlamaz.

GENÇ KIZ, İnanmıştır. — Ya!

JULES. — Tabiî... Kendimizi bir ân için onun yerine koyalım. Tam mânasiyle egoist olduğu için şöyle düşünmüştür: "Bir başka erkeğin sevdasından ölen bir kadını da sevmeğe devam edemem ya. Hele o kadar inatçılık ettikten sonra!"

GENÇ KIZ. — Haksız da değil!

JULES, Lirik. — İşte o zaman Marie'ye döndü. Güzel bir kadın olan, kendisini de ger-

çekten seven Marie'ye. Marie ona: "vazifemiz mesut olmaktır, diyordu. Gaspard'la Stella bizim için öldüler. Gösterdikleri o büyük fedakârlığa lâyık olmağa çalışalım. Üstelik durduracağımız bir harb de var."

GENÇ KIZ. — Çok doğru. O mes'ele de vardı!

JULES, Nutuk çeker gibi. — Bunun üzerine, Rochenoire yola geldi. Onları, iki düşman tarafın, bu münasebetle bir araya gelen, askerleri önünde, muhteşem bir törenle evlendirdiler. Kıralın ve nikâhı bizzat kıyan Kardinalın huzurunda.

GENÇ KIZ. — Kardinal mi?

JULES. — Ne o, afalladınız, değil mi? — yani, pek hayret ettiniz, değil mi demek istiyorum.

GENÇ KIZ. — Evet.

JULES. — O gece, bizim âşıklar arasında, ne oldu, ne bitti bilmiyorum.

GENÇ KIZ. — Orası bizi alâkadar etmez!

JULES. — Heykellerini görünce insan kolay kolay tasavvur edemiyor. Fakat muhakkak olan bir şey varsa, o da şu ki, bizim Rochenoire ertesi gün Marie'si için deli divane oluyordu.

GENÇ KIZ. — Sahi mi?

JULES. — İşte, o geceden sonra mesut oldular. Millet de zaten bunu istiyordu. Çılgınca! İlâhî bir şekilde!

GENÇ KIZ. — Çok şükür! — Ne kadar sürdü?

JULES. — Muharebeye verilen fasıla kadar. Ne yaparsınız? Saadet de bir fasıladır.

GENÇ KIZ, Müstehzi. — Çok güzel! Bravo!

JULES. — Saadetleri neden o kadar kısa sürdü, diyeceksiniz. Çünkü, muharebe yeniden başlar başlamaz, Marie açlıktan ölen La Rochelle'lileri düşünmeğe başladı. *(Tarafsız)* İşte Rochenoire da en güzel hareketi o zaman yaptı. Saadetini tehlikeye attı, onlara yiyecek kaçırttı.

GENÇ KIZ. — Ne iyi etmiş!

JULES. — Marie'nin bir parça ekmek çaldığı için aynasını kırmış olduğunu hatırladı. Ve onlara yiyecek kaçırttı! Her gün!

GENÇ KIZ. — İyi kalbli çocuk!

JULES. — Bunu yaparken şöyle düşünüyordu: "IV. Henri, Paris muhasarasında aynı şeyi yaptı. Hem de o sırada henüz protestandı. Bir protestandan da aşağı kalacak değilim ya."

GENÇ KIZ, Alınarak. — Ben de protestanım!

JULES. — Affedersiniz! *(Hikâyesine devamla)* Onları açlıktan mahvedeceğim diye kendini helâk eden Kardinal bunu haber aldı. Laubardemont da, sevincinden deli olarak, Ludovic'i, bu odada, tevkif etmeğe geldi. Bire karşı yirmi kişi idiler. Tabiî silâhını elinden aldı -

lar. *(Gamlı bir eda ile)* Ertesi gün, öğle vakti, Dampierre Baronu, Lectour Vikontu Ludovic de Rochenoire darağacına götürülüyordu.

GENÇ KIZ, Acı acı. — Ohh! Hayır... hayır! Olmaz!

JULES. — Gene öğle vakti, trampetler sustuğu zaman,, Marie kendini zehirledi, şu oturduğunuz koltuğun üzerinde. *(Genç kız bir hamlede, dehşetle ayaka kalkar.)* Şu plâkayı daha evvel görmüştünüz.

GENÇ KIZ, Okuyarak. — "Marie de Surgères burada can verdi, aşkı uğruna."

JULES. — Mezarının üzerinde çiçekler fışkırdı... taşların arasından.

GENÇ KIZ. — Yüzüğümü çeşmeye atacağım.

JULES. — İyi edersiniz.

GENÇ KIZ, Gülümsiyerek. — Sahi mi? *(Lâfı değiştirmek isteyerek)* Fakat Markiz Gabrielle'in ne olduğunu söylemediniz?

JULES. — Zavallı, pek bedbahttı. Aldığı yaradan öleceğini umuyordu. Ama kader ona müthiş bir oyun oynadı. Yaşadı. Kapatıldığı manastırda, seksen beş yaşında, hayata gözlerini yumdu. *(Sükût)*

GENÇ KIZ, Düşünceli. — Anlamadığım bir şey var.

JULES, Kibarca. — Nasıl olur?

GENÇ KIZ. — Mösyö de Rochenoire'ı burada tevkif ettiler, diyorsunuz?

JULES. — Evet.

GENÇ KIZ. — Peki, o halde, gizli hücre?

JULES. — Elbette! Ufak bir hareket yapması kâfiydi. Böyle. *(Gizli düğmeye basmış, ve mekanizmayı hareket ettirmiştir.)* Krik! Bu hücrede aylarca yaşıyabilirdi. Pek rahat olmasa bile. Aylarca... *(Hücreyi kapatır.)*

GENÇ KIZ. — O halde niçin yapmadı? Niçin?

JULES. — Marie kendisine bu gizli hücreden bahsettiği, nasıl işlediğini anlattığı zaman iyice dinlememişti de ondan!

GENÇ KIZ, İdeal bir dinleyici edasiyle. — Ne aksilik!

JULES. — Ne yapsın, Marie'nin güzelliğini henüz yeni keşfetmişti. Onun için gözlerine, daha doğrusu, konuştuğuna göre, her halde ağzına bakıyordu. *(Utanarak)* Belki de göğsüne.

GENÇ KIZ. — Ohh!

JULES. — O devrin kadın elbiseleri malûm! *(Hikâyesine devamla)* Bununla beraber, cellâtları karşısına dikilince, hemen şömineye koşmuş, oraya dayanmış, kılıcını da çekmişti. *(Küçük sandıktan kılıcı alarak Rochenoire'ı taklit eder)* Bir yandan kılıcını savuruyor, bir yandan da mekanizmayı bulmağa çalışıyordu. *(Sağ eliyle kılıcı savurur, sol eliyle de düğmeyi*

arar) "Ya demek beni yakaladığınızı zannediyorsunuz, şeytanın baş müşaviri!" *(Hamle eder)* "Yaralandınız mı Mösyö d'Estissac!" *(Kılıcını savurur)* "Sadece on kişi mi!" *(Asaletle)* "Kâfi değil!" *(Mekanizmayı arar)* "Demek ki, müşavir hazretleri, beni öldürmek için bile iktisada riayet ediyorlar!" *(Hamle eder)* "İşte bu size Pardaillan cenapları! Aaah!" *(Bir hıçkırık, her halde Pardaillan'ın olacak)* "Şeytan ruhunuzu alsın!" *(Başka bir tonla)* Kendi kendine "Hay Allah! Ne karışık şeymiş bu mekanizma!" diyordu. *(Bir eliyle mütemadiyen düğmeyi aramaktadır)* Bu sırada, muhafız bölüğüne açılan kapıdan on kadar zaptiye neferi içeriye girdi.

(Sanki sözünü teyit eder gibi, muhafız bölüğüne giden kapı ağır ağır, esrarengiz bir şekilde açılır.)

GENÇ KIZ, Hayal görüyormuş gibi. — Kapı! Kapı!

JÜLES, Kendinden geçerek. — "On kişi daha mı! İş ona kalsın! Bir Rochenoire ölmesini nasıl bilirmiş, göstereceğim size!"

(Kapı tamamiyle açılmıştır. Elisa, Jules Crécy'nin karısı görünür. Şaşılacak derecede Stella'ya benzemektedir. Filhakika, müze muhafızı, hikâyeyi anlatırken karısını düşünmüştür. Sırtında çok sade, fakat zevkle dikilmiş bir yazlık tayyör vardır. İki valiz taşımaktadır, kapıyı açmakta güçlük çekmesi de bundan ileri gelmiştir.)

JULES, Kılıcı havada, karısını görünce durakalır. — Ne oluyor?

ELISA. — Ne olacak, annemin evine gidiyorum.

JULES, Telâşla. — Delirdin mi?

ELISA, Onun kılıç elde, saç baş dağınık halini göstererek. — Şu haline bak. Acaba hangimiz deli!

JULES. — Şimdi sırası değil. Yemekte konuşuruz bunları.

ELISA. — Ne yemeği?

JULES. — Canım biliyorsun, Bourdille'le Michalet bize öğle yemeğine geliyorlar ya.

ELISA. — Sana geliyorlardır belki, her halde bana değil. Ben gidiyorum.

JULES. — Ne yapıyorsun, şekerim. *(Genç kıza)* Karım.

GENÇ KIZ. — Tanımıştım.

ELISA, Şaşkın. — Tanımış mıydınız?

GENÇ KIZ. — Evet, tuhaf bir şey ama. Mösyö Crécy bana Stella'yı anlatırken, gözümün önüne hep sizin gibi bir kadın geliyordu.

JULES, İftiharla. — Gördün mü, seni ne güzel anlatmışım...

ELISA, İnatçı. — Yoo, rica ederim! Siz de, siz de başlamayın!

GENÇ KIZ. — Anlamadım.

ELISA. — Stella'dan nefret ediyorum.

Stella'nın lâfını işitmekten bıktım artık. Beyi - miz ona tutkun.

JULES. — Canım matmazel seninle alâkadar değil ki.

GENÇ KIZ. — Yoo. Niçin olmayayım.

ELISA. — Tabiî, ben yokum zaten. Beyefendi için yalnız hayaletler var. Beni, bir türlü kafası almıyor. Gaspard'ın dediği gibi: "Ben yaşadığım için suçluyum."

JULES, Genç kıza. — Onu mâzur görünüz!

ELISA. — Yıldızlardan bir şey anlamıyorum, ben!

JULES. — Senden böyle şeyler isteyen var mı ama karıcığım?

ELISA. — Doğru. Benden bütün istediği nedir bilir misiniz, sadece kendisinden çeyrek saat evvel ölmek. Çekilir hayat mı bu?

GENÇ KIZ, Arabulucu. — Belki o kadar da fena bir hayat değildir.

ELISA. — O kadar fena değil mi? Fakat daha dün gece... dün gece!... Bana Stella diye hitap etti. Hem de, kaltağın dediği gibi, Stella ile hiç de meşgul olmadığını zannettiğim bir ânda.

JULES. — Bunu sana daha önce de izah ettim. Ben Stella demedim sana. Sadece "Ah! Ah!" dedim.

ELISA, Onu tenkit ederek. — "Ah! Ah!" demiş. Ne de tabiî bir şey ya! Öyle bir ânda.

JULES. — "Ah! Ah!" dedimse, sana söylediğim tonda değil, tabiî. Ama "Ah! Ah!" dediğimi çok iyi hatırlıyorum.

ELISA. — Öyle ise, hangi tonla?

JULES, Utanarak. — A! Matmazelin önünde... olur mu hiç! Yakışık alır mı?

GENÇ KIZ, Jules'ü mâzur görmeğe çalışarak. — Hoş görünüz. Bu aşk hikâyesi o kadar güzel ki!

ELISA. — Bunu bana mı söylüyorsunuz? Ben onunla bu yüzden evlendim.

GENÇ KIZ. — Anlıyorum!

ELISA. — Fakat bu yüzden de ayrılıyorum! Bu aşk kendisiyle meşgul olanlara saadet getirmiyor.

JULES, Daha önce yapılmış bir münakaşanın devamı gibi. — Rica ederim, Elisa, yerleri silmeği ben üzerime aldım ya!

ELISA. — Bir alâkasını görmüyorum. O başka iş, bu başka... Bunun bambaşka bir şey olduğunu anlamıyorsun. Aptallıktan yana Gaspard'dan hiç farkın yok, başına gelenlerden de ibret almıyorsun.

JULES, Genç kıza. — Size çok tuhaf bir ziyaret yaptırıyoruz.

ELISA, Şömineye doğru gider. — Stella'-

nın aşkını Rochenoire'ınki gibi kepaze bir aşka feda etti.

GENÇ KIZ, Kendini tutamıyarak bağırır. — Ooo!

JULES, İsyan ederek. — Kepaze mi?

ELISA. — Bu kadar basit bir mekanizmayı işletmesini bile beceremiyen bir budala için!

(Şöminenin düğmesini arar ve bulamaz.)

JULES, Ona yardım etmek ister. — Daha solda şekerim!

ELISA, Sinirli. — Aradan 307 yıl geçmiş... Başına o işler gelmemiş olsaydı bile, çoktan ölüp gitmişti senin o Rochenoire'ın. Karını ona feda etmekle çok hata ediyorsun. *(Hâlâ düğmeyi aramaktadır.)*

JULES, Aynı oyun. — Şimdi biraz sağa doğru, yavrucuğum!

ELISA, Yavaşça, hemen hemen tatlılıkla. — Biz küçük insanlarız, Jules. Lâfı bile edilmiyecek, alelâde insanlar. Onların çapında yaratılmamışız. Bunu bil ve onları taklit etmeğe çalışma. Çünkü onların karikatüründen başka bir şey olamazsın!

JULES, Genç kıza. — Siz onu mazur görün!.

ELISA, Şöminenin önünde tekrar sinirlenerek. — Sen Gaspard değilsin! Onun kılıcı ile boşluğu deldiğin zaman bile.

JULES. — Ben de biliyorum.

ELISA. — Beni ancak boş vakitlerinde sevmeni istemiyorum. Ne duruyorsun, şu antikayı açsana bana?

JULES. — Peki ama, ne arıyorsun sen orada?

ELISA. — Şemsiyemi oraya saklamıştım!

GENÇ KIZ, Âdeta rencide olmuştur. — A! Çok fena... şemsiyeniz!

ELISA. — Ne yapayım. Şimdiye kadar dört şemsiyemi aşırdılar! *(Mütearrız)* Ziyaretçiler!

JULES, Genç kıza. — Surgères şatosunu kolay kolay unutamıyacaksınız.

ELISA. — Lûtfen, açacak mısın?

JULES. — Gitmiyeceksin, değil mi?

ELISA. — Yok, hatırını soracağım!

(Bu sırada Michalet ile Bourdille sahneye girerler. Bunlar civardaki başka bir müzenin muhafızlarıdır. Sırtlarında biraz rengini atmış, yazlık resmî elbiseleri vardır. Michalet, Saimpol'e; Bourdille de Escargasse'a benzemektedir. Neş'eli ve sevimli insanlardır.)

MİCHALET, Babacan. — Ne o, çocuklar, gene aranızdan kara kedi mi geçti? *(Genç kızı görerek)* Affedersiniz, sizi görmemiştim.

GENÇ KIZ. — Rica ederim, zararı yok.

JULES. — Matmazel böyle şeylere aldırmıyacak kadar naziktir.

BOURDILLE, Ayyaşlığa bir parça temayül etmeyi Escargasse'dan tevarüs etmiştir. — Yemekte birkaç kadeh de parlatırız artık.

ELISA, Bir el hareketiyle bu ümidi suya düşürerek. — Başka derdimiz kalmadı!

MICHALET. — Yemek yemiyor muyuz?

JULES, Tevazula. — Annesinin yanına gidiyor.

GENÇ KIZ, Tatlılıkla. — Yok canım.

ELISA, Oldukça asîlâne. — Gidiyorum, tabiî!

BOURDILLE. — Yazık! Size bir haber getirmiştik!

JULES, Bunalmış. — İyi bir haber mi? Şaşarım doğrusu!

BOURDILLE. — Bundan iyisi can sağlığı. *(Michalet'ye)* Söylüyor muyuz?

MICHALET. — Söylüyoruz. Bir... iki... üç...

İKİSİ BİRDEN. — Parpaing.

JULES. — Ne olmuş Parpaing'e?

MİCHALET. — Aigues - Mortes'a tâyin edilmiş.

BOURDILLS. — Terfian, ama ne olursa olsun!

JULES, Deli gibi sevinerek. — Demek Müdür bey bizi terkediyorlar?

MİCHALET. — Bize bu zevki bahşedecekler!

JULES, Karısına, onu kolları arasına alarak. — Artık böyle bir günde, aynı günde bizi terkedemezsin, değil mi?

ELISA, Bir sükûttan sonra. — Galiba kolay olmıyacak!

JULES, Sevincinden haykırarak. — Ouaahoo!

(Müdür bey içeriye girmek için tam bu ânı seçmiştir. Kolayca tahmin edileceği gibi, Jules, Laubardemont'u tarif ederken tıpkı tıpkısına onun çehresini çizmiştir. Sırtında siyah caket, rayé pantalon vardır. Tonlarında Laubardemont'un keskinliği, edasında, yüzünde de onun kötülüğü.)

MÜDÜR. — Böyle köpek gibi havlayan siz misiniz, Crécy?

JULES. — Şey!... yani... teşbihte hata olmaz.

GENÇ KIZ, İmdadına koşarak. — Bana Rochenoire'ın ölümünü anlatıyorlardı da.

MÜDÜR, Buz gibi. — Mükemmel! Mükemmel! *(Jules'ü bir köşeye çekerek)* Özür dilerim, Matmazel. Vazifeye ait söyliyeceğim bir çift söz vardı.

GENÇ KIZ. — Please!

MÜDÜR. — Söyler misiniz bana, bu valiz sergisi de ne demek oluyor? *(Sahnenin ortasına*

yayılmış olan küçük sandığı, çekmeceyi ve Elisa'nın iki bavulunu gösterir.)

JULES. — Emin olunuz, böyle bir şey bir daha tekerrür etmez.

MÜDÜR. — Sizin hesabınıza öyle olmasını temenni ederim. Bir şey daha. Karınızın, misafirlerinizin şatoda ziyaretçilerle beraber dolaşmasını hoş görmüyorum.

JULES. — Peki efendim, dikkat ederim.

MÜDÜR. — Çok iyi edersiniz! Bir nokta daha: Burada geçmiş olan vak'aları anlatırken acayip sesler çıkarmamağa, öyle çaylak gibi ötmemeğe de dikkat edin. Ödümü kopardınız.

JULES. — Baş üstüne Müdür Bey!

MÜDÜR. — Pekâlâ. Sonra, zahmet olmazsa, karınız yahut siz, şu yerleri de silin. Üçüncü defadır ki söylüyorum.

JULES. — Peki efendim. Bir daha söyletmem.

MÜDÜR. — Kendi menfaatiniz icabı öyle olması lâzım. *(Çıkmak üzeredir.)* Ha, unutuyordum. Bourdille'le Michalet yemekte sizdeler, değil mi?

JULES, Düşünmeden. — Evet Müşavir bey *(derhal düzelterek)* Müdür Bey!

MÜDÜR. — Ziyaret saatinin ikide tekrar başladığını size hatırlatırım.

JULES. — Unutmamıştım, efendim. *(Müdürün çıkmak üzere olduğunu görünce, telâşla,*

yüzü gülerek ve yüksek sesle) Galiba bizden ayrılıyormuşsunuz, öyle mi, Müdür Bey?

MÜDÜR, O da sesini yükselterek. — Daha iki hafta buradayım! — Bunu da unutmamanızı size tavsiye ederim. On beş gün içinde çok şeyler olabilir.

(Çıkar.)

JULES, Karısının yanına dönerek. — Hakkın var. Ben Gaspard değilim. Gaspard olsa bu herifin suratını yamyassı ederdi.

MICHALET. — E, yemeğe gidiyor muyuz?

JULES. — Acele etme. Daha evvel Matmazel ile mezarları görmeğe gideceğiz.

GENÇ KIZ. — Evet! Müsaade ederseniz!

BOURDILLE. — Birkaç kadeh atarsak belki sabredebiliriz.

ELISA. — Ben ikram ediyorum. Siyah-Salip otelinde. Yemeği de zaten orada yiyecektik.

BOURDILLE. —Parpaing'in sağlığına bir şişe benden.

MICHALET, Üzgün. — Bir şişe de benden, tabiî.

ELISA. — Önüme düşün. Ben de geliyorum. *(İki adam çıkarlar)* Jules, yüreğin attı, değil mi? *(Genç kız uzaklaşır)* Siz artık yabancı değilsiniz, Matmazel.

JULES, Samimî. — Evet, yüreğim attı. Az

kalsın bedbaht olacaktık. Bereket versin vakit olmadı.

ELISA. — Sahiden gideceğimi mi zannettin?

JULES. — Elbette.

ELISA. — Hiç şaşmam. Ben bile öyle zannettim. *(Şefkatle)* O halde, Mademki içine acı düştü, sana bir şeyler borçluyum.

JULES. — Ben her şeyi sana borçluyum.

ELISA. — Biliyorsun ya... Hani şu Stella'nın kolyesini. *(Çekmeceden kolyeyi alır)* Hiçbir zaman onu boynuma geçirmek istememiştim. Bugün, kabul ediyorum! "Bir kadının sevgisini kazanmak... derin... kat'î bir sevgi ile bağlanmasını sağlamak için... bunu boynuna geçirmek kâfi". Hadi, geçir onu benim boynuma!

GENÇ KIZ, Elisa'ya. — Fevkalâdesiniz!

ELISA, Yerinden kıpırdamadan Jules'e. — İşitmedin mi?

JULES. — İşittim. Ama sihir sayesinde benim olmanı istemem. *(Kolyeyi alır, çekmeceye koyar.)*

ELISA. — Teşekkür ederim. Stella'nın dediği gibi, beni sevmesini çok iyi biliyorsun.

(Michalet ile Bourdille'in yüzleri pencerede görünür.)

MICHALET. — E, nerede kaldınız?

BOURDILLE. — Benim gırtlağım kurudu!

ELISA. — Geliyorum! Bir saniye! *(İki sevimli yüz pencereden kaybolur)* Siz de bizimle beraber yemeğe gelmez misiniz, Matmazel?

GENÇ KIZ. — Hayır, teşekkür ederim. Beni bekliyorlar... Yani, beklediklerini zannediyorum.

JULES. — Bir Amerika'lı mı?

GENÇ KIZ. — Hayır.

JULES. — Daha iyi. Çünkü çeşmeye atacağınız yüzüğün, bir Amerikan delikanlısına karşı faydası olup olmıyacağını pek kestiremiyorum.

GENÇ KIZ. — Ailesi La Rochelle'in yerlilerinden, Sorbonne'da tanıştık.

ELISA. — Talihiniz açık olsun!

(Çıkar.)

GENÇ KIZ. — Ben sizin gibi değilim. O benim olsun da, isterse sihir sayesinde olsun. *(Dua eder gibi söyler:)*

"Ludovic'in başı için
Ludovic'in ve Marie'nin
Sevdiğimle evleneyim."

JULES. — Bakın şu şekilde söyleyenler de var:

"Stella'nın başı için
Stella'nın ve Gaspard'ın
Gecikmeden evleneyim."

GENÇ KIZ, Heyecanla tekrar eder:

"Stella'nın başı için
Stella'nın ve Gaspard'ın
Gecikmeden evleneyim."

JULES. — Mükemmel, şimdi gidiyor muyuz?

GENÇ KIZ, Çok mütehassis olmuştur. — Gidiyoruz.

JULES. — Size Marie'nin güllerinden bir tanesini vereceğim.

GENÇ KIZ. — Teşekkür ederim.

JULES. — Senesi içinde muradınıza erer, aşka kavuşursunuz.

GENÇ KIZ. — Çok teşekkür ederim.

JULES. — Evet ama, dikkat edin, saadete değil, aşka...

GENÇ KIZ. — Benim istediğim sadece mesut olmak değil. Ama, o da olursa, elbette daha iyi!

JULES. — Elbette! Elbette daha iyi! Biz saadetin aleyhinde değiliz, öyle değil mi? Basamağa dikkat edin!

P e r d e

SON

			Kuruş
25 — Caesar'la Koleopatra	B. Shaw	*Nurettin Sevin*	110
26 — Blancot Posnet'in Sırrı	B. Shaw	*Remide Âdil*	40
27 — Düşman	A.-P. Antoine	*Lûtfi Ay*	100
28 — Araya Giren Garip Oyun	E. O'neill	*Saffet Korkut*	180
29 — Androcles İle Aslan	B. Shaw	*S. Adıyaman ile Rıza Dönmez*	70
30 — Yeni Mabut	F. de Curel	*S. E. Siyavuşgil*	50
31 — Ermiş Jeanne	B. Shaw	*Saffet Korkut*	130
32 — Sonu Gelmiyen Günler	E. O'neill	*Avni Givda*	90
33 — Farklı	E. O'neill	*Avni Givda*	70
34 — Anna Christie	E. O'neill	*Avni Givda*	70
35 — Öldürdüğüm Adam	M. Rostand	*Lûtfi Ay*	55
36 — Sheppey	S. Maugham	*V. Turhan ve öğrencileri*	85
37 — Kahvaltıdan Önce	E. O'Neill	*Avni Givda*	30
38 — Yağ	E. O'Neill	*Avni Givda*	30
39 — İp	E. O'Neill	*Avni Givda*	35
40 — Dover Yolu	A. A. Milne	*Mediha Burian*	70
41 — Ana Yol	J.-J. Bernard	*G. Acar-Ş. S. İlter*	50
42 — Çember	S. Maugham	*Betül Tekiner*	60
43 — Altın	E. O'neill	*Avni Givda*	100
44 — Milyoner Kadın	B. Shaw	*Avni Givda*	90
45 — Kutsal A'ev	S. Maugham	*Avni Givda*	100
46 — Ehemmiyetsiz Bir Kadın	O. Wilde	*Nurettin Sevin*	75
47 — Ömrümüzün Günleri	L. Andreyev	*Gaffar Güney*	75
48 — İki Başlı Kartal	Jean Cocteau	*S. E. Siyavuşgil*	100

			Kr.
49 — İnsanüstü İnsan	Bernaw Shaw	*C.Ş. Karaağaçlıgil*	190
50 — Nemo Bankası	Louis Verneuil	*L. Ay-F. Baldaş*	140
51 — Rose Bernd	G. Haupmann	*Prof. M. Özgü*	80
52 — Knock	J. Romains	*A. S. Delilbaşı*	90
53 — Vahşi Kız	J. Anouilh	*O. Akbal-S. Birsel*	120
54 — Bellac Apollon'u	J. Giraudoux	*İlhan Berk*	50
55 — Santiago Şövalyesi	Henry de Montherlant	*S. K. Yetkin - Lûtfi Ay*	60
56 — Mrs. Dott	S. Maugham	*Avni Givda*	100
57 — Gizli Oturum	Jean-P. Sartre	*Oktay Akbal*	80
58 — Bu Akşam Semerkantta	J. Deval	*Fehmi Baldaş*	140
59 — Miras	Ruth ve A. Goetz	*Reşiha Vâfi - Lûtfi Ay*	120
60 — Tutunamıyanlar	H.-R. Lenormand	*H. F. Ozansoy*	100
61— Satıcının Ölümü	A. Miller	*Prof. O. Burian*	40
62 — Ölü Kıraliçe	Henri de Montherlant	*M. Bayramveli*	120
63 — Senlis de Randevu	J. Anouilh	*S. E. Siyavuşgil*	110
64 — Resmigeçit	Noel Coward	*Avni Givda*	85
65 — Hür Kadın	A. Salacron	*Fehmi Baldaş*	135
66 — Nuh	André Obey	*M. Bayramveli*	100
67 — Silâhlar ve Kahraman	B. Shaw	*Hâmit Dereli*	100
68 — Katharina Knie	Carl Zuskmayer	*M. Hekimoğlu*	100
69 — Milyoncu Marko	O. E. Neill	*Avni Givda*	125
70 — Hâkim	R. Ferdinand	*A. S. Delilbaşı*	120
71 — İmparator Jones	O. E. 'Neill	*Avni Givda*	60
72 — Meşaleler	H. Bataille	*İ. M. Devrim*	120
73 — Antigon	Jean Anouilh	*O. V. Kanık*	70

№ 2310

F. 215 kuruş